TOM II 10 STYCZNIA 1939 r. ZESZYT 4

PRASA PRAWNICZA

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA, PIŚMIENNICTWA PRAWNICZEGO, ORZECZNICTWA SĄDOWEGO ORAZ BIBLIOGRAFII

REDAKTOR
ADAM DANIEL SZCZYGIELSKI
ASYSTENT UNIWERSYTETU J. PIŁSUDSKIEGO

ZESZYTY UKAZUJĄ SIĘ W ODSTĘPACH 3—4 TYGODNI W MIARĘ UKAZYWANIA SIĘ MATERIAŁU PIŚMIENNICZEGO. 10 ZESZYTÓW STANOWI 1 TOM.

WYDAWNICTWO „PRASA PRAWNICZA"
Warszawa, ul. Leszno 56, telefon Nr. 11.98-73

PRASA PRAWNICZA

Adres redakcji: Warszawa I, ul. Marszałka Focha 8 m. 5, tel. 2.64-86.
Adres administracji: Warszawa I, ul. Leszno 56, tel. 11.98-73.
Cena 1-go tomu — zł. 25, zeszytu pojedyńczego — zł. 2.50.
Konto czekowe P.K.O. Nr 19.385. Konto rozrachunkowe pocztowe Nr 309

Spis rzeczy

PRASA PRAWNICZA

Przegląd
ustawodawstwa, piśmiennictwa prawniczego,
orzecznictwa sądowego oraz bibliografii

Tom II. 10 stycznia 1939 r. Zeszyt 4 (14)

Dnia 18 grudnia 1938 roku zmarł w Warszawie

ś. p.

STANISŁAW WRÓBLEWSKI

dr praw, honorowy profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Prezes Polskiej Akademii Umiejętności, członek Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej, b. Prezes Najwyższej Izby Kontroli Państwa, b. senator Rzeczypospolitej, odznaczony Wielką wstęgą Orderu Odrodzenia Polski, członek wielu towarzystw naukowych krajowych i zagranicznych et c., et. c.

Zmarły nagle w wieku lat 70 wybitny prawnik polski, prof. Stanisław Wróblewski, doktoryzował się na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, również na Uniwersytecie tym uzyskał habilitację z prawa rzymskiego, po przedłożeniu pracy pt.: „Zur Lehre von der Kolision der Privatrechte". W roku 1904 został profesorem nadzwyczajnym prawa rzymskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego, w krótki czas potem — profesorem zwyczajnym tego przedmiotu.

Po powstaniu bytu państwowego Polski Odrodzonej pełnił funkcje Prezesa Najwyższej Izby Kontroli Państwa, później zaś — Sekretarza Generalnego Polskiej Akademii Umiejętności; przed kilku laty został Akademii tej Prezesem.

Od początku powołania do życia Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej był jej czynnym członkiem. W tym charakterze był twórcą lub współtwórcą szeregu najważniejszych projektów praw, że wymienimy tylko: projekt ustawy o spółdzielniach, projekt prawa o łączeniu się spółdzielni, projekt prawa spadkowego itd. Brał czynny udział w opracowaniu projektu prawa o stosunkach międzynarodowych i międzydzielnicowych, projektu prawa autorskiego, prawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, prawa o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, prawa o spółkach akcyjnych, Kodeksu Handlowego części pierwszej i części drugiej (prawa o ubezpieczeniach), prawa wekslowego, prawa czekowego, prawa patentowego itp. W wielu przypadkach był przewodniczącym odpowiednich Podkomisyj Komisji Kodyfikacyjnej, jak: Podkomisji prawa o ustroju adwokatury, Podkomisji prawa upadłościowego, Podkomisji dla opracowania Kodeksu Handlowego, części I-ej i Podkomisji dla opracowania Kodeksu Handlowego, części II-ej. Na terenie Komisji Kodyfikacyjnej, bezpośrednio przed śmiercią opracował projekt polskiego prawa spadkowego (niedokończony) oraz skreślił uwagi do projektu prawa o postępowaniu spadkowym (1937 r.).

Wybrany na senatora w ubiegłej kadencji parlamentarnej — był przewodniczącym Senackiej Komisji Prawniczej, która pod jego kierownictwem opracowała szereg projektów sejmowych, między innymi prawo wekslowe i prawo czekowe.

Na polu naukowym, oprócz już wyżej wymienionych prac, wydał wiele opracowań naukowych, z których celniejsze podajemy niżej: „Ustawa o stowarzyszeniach z ograniczoną poręką",

Kraków 1905; „Ustawa z 6 marca 1906 o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością wraz z rozporządzeniami wykonawczymi", Kraków 1907; „Powszechny kodeks handlowy" (3 wydania), Wyd. III, Kraków 1906; „Komentarz do prawa spadkowego", Kraków 1904; „Ustawa o stowarzyszeniach zarobkowych i gospodarczych", Kraków 1905; „Powszechna ustawa wekslowa wraz zinnymi ustawami i rozporządzeniami, odnoszącymi się do prawa wekslowego, orzeczeniami sądów najwyższych w Wiedniu i Lipsku i przeglądem ustawodawstwa zagranicznego" (2 wyd.), Wyd. II, Kraków 1907; „Ustawa z dnia 3 kwietnia 1906 o czeku", Kraków 1907; „Prawo rzymskie, (historia)" Kraków; „Prawo rzymskie, (posiadanie)", Kraków; „Kodeks Cywilny austriacki z komentarzem" 2 tomy, Kraków 1914 sq; „O znaczeniu substytucji powierniczej" (po niemiecku w Zentralblatt f. d. Praxis); „O separatio bonorum" (po niem. w Zentralblatt f. d. Jur. Praxis); „Nowelle do austriackiego Kodeksu Cywilnego" (Opracowanie systematyczne), Kraków 1918; „Ustawa handlowa wraz z ustawami dodatkowymi" (2 wydania), Wyd. II, Kraków 1917; „Uwagi do prawa autorskiego w projekcie prof. Zolla", Kraków 1920; „Uwagi do projektu prawa międzynarodowego i międzydzielnicowego, Kraków 1920; „Ustawa o spółdzielniach z dnia 19 października 1920 wraz z rozporządzeniami wykonawczymi", Kraków 1921: „Polskie prawo wekslowe i czekowe wraz z przepisami o proteście pocztowym, o należnościach za protest, o procesie wekslowym i czekowym oraz o opłatach stemplowych z uwzględnieniem orzecznictwa sądowego" (2 wyd.), Wyd. II, Kraków 1930; „Sądy polubowne w historii prawa", Kraków 1928; „Międzynarodowe prawo wekslowe i czekowe", Kraków 1932; „Prawo wekslowe i czekowe z 28 kwietnia 1936 r.", Kraków 1936; oraz szereg prac mniejszych, umieszczonych w pamiętnikach, księgach zbiorowych i czasopismach, jak np. w „Księdze pamiątkowej ku czci prof. Zolla": „O umowie o pracę", w „Księdze pamiątkowej ku czci prof. Jaworskiego": „O zakończeniu ustawy", w „Księdze pamiątkowej — Konstytucja", wydanej przez prof. Jaworskiego: „O ustroju sądowym", w „Przeglądzie Prawa Handlowego": „O sądzie giełdowym" i „O inkasie weksłu". W licznych pismach prawniczych krajowych, umieszczał recenzje naukowe z dziedziny romanistyki, jak np. w „Przeglądzie Prawa i Administracji". W czasopismach „Orzecznictwo Sądów Polskich, oraz „Orzecznictwo Sądów Najwyższych w sprawach administracyjnych i podatkowych" stale umieszczał swe glossy.

Zmarły był także członkiem Komitetów Redakcyjnych szeregu czasopism naukowych krajowych i zagranicznych.

Ostatnio pracował nad dwoma komentarzami w dziedzinie prawa handlowego z których pierwszy — to „Komentarz do Kodeksu Handlowego, części I-ej", Kraków 1934 (drukiem ukazało się zaledwie 3 zeszyty w wydawnictwie Fromera); drugi — to komentarze do prawa spółdzielczego, z wydaniem którego Autor czekał na ostateczne znowelizowanie ustawy o spółdzielniach.

Profesor Stanisław Wróblewski zmarł na posterunku, przyjechawszy z Krakowa do Warszawy na posiedzenie Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej. W Zmarłym traci Nauka Polska najwybitniejszego przedstawiciela wiedzy prawniczej współczesnego pokolenia; osoba Jego nie da się z łatwością zastąpić, a brak Jego odczuwać będzie stale Nauka w sposób bolesny.

Zaletami charakteru i światłością umysłu pozostawił po sobie niezatartą pamięć Pierwszego Prawnika Rzeczypospolitej; pracą swoją oraz wychowaniem licznych pokoleń prawniczych polskich — wzniósł sobie za życia trwały pomnik w pamięci polskiego świata prawniczego.

Wraz z całym światem polskim prawniczym łączymy się w ogólnej żałobie składając hołd Cieniom Wielkiego Prawnika.

Redakcja.

Wykaz skrótów

Pełny wykaz skrótów podany został na str. 4 (dolna numeracja) tomu II-go. Obecnie podajemy dodatkowo: resk. — reskrypt.

Ustawodawstwo

I. PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA.

1. „DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ“.

NR 87 Z DNIA 16 LISTOPADA 1938 r.

p. 585 — Dekr. Prez. R. P. (16.11.38) o zjednoczeniu z Rzecząpospolitą Polską ziem odzyskanych w listopadzie 1938 r. i rozciągnięciu na te ziemie mocy obowiązującej niektórych aktów ustawodawczych.

p. 586 — Rozp. M. Kom. (9.9.38) wydane w porozumieniu z M. Spraw., Spr. Wewn. oraz Przem. i Hand. o rejestrze praw rzeczowych na pojazdach mechanicznych.

p. 587 — Rozp. M. Kom. (3.11.38) wydane w porozumieniu z M. Sk. o opłatach w postępowaniu, wiążącym się z rejestrem praw rzeczowych na pojazdach mechanicznych.

p. 588 — Rozp. M. Sk. (31.10.38) o uzupełnieniu taryfy na wyroby tytoniowe.

p. 589 — Rozp. M. Sk. (31.10.38) o zmianie cennika soli i solanki.

p. 590 — Rozp. M. Spr. Wew. (31.10.38) wydane w porozumieniu z M. Spr. Woj. oraz Przem. i Hand. o zapobieganiu powstawania i rozszerzania się pożarów w budynkach.

p. 591 — Ośw. Rz. (4.10.38) o zmianie zastrzeżenia złożonego przez Indie do konwencji z dn. 25.9.26 w sprawie niewolnictwa.

p. 592 — Ośw. Rz. (10.10.38) w sprawie złożenia przez Czechosłowację dokumentu ratyfikacyjnego protokołu z dn. 17.6.25 dotyczącego zakazu używania na wojnie gazów duszących, trujących lub podobnych oraz środków bakteriologicznych.

p. 593 — Ośw. Rz. (24.10.38) w sprawie ratyfikacji i wejścia w życie porozumienia między Polską a Szwecją w formie not wymienionych w Warszawie w dn. 5.3.38 dotyczącego cłenia produktu „Renad Tallolpa“.

p. 594 — Ośw. Rz. (28.10.38) w sprawie złożenia przez Danię dokumentu ratyfikacyjnego międzynarodowej konwencji z dn. 10.7.20 r. w sprawie pośrednictwa pracy dla marynarzy.

p. 595 — Ośw. Prez. R. P. (6.11.38) o sprostowaniu błędów w tekście ustawy z dn. 28.4.38 o rejestrowych prawach rzeczowych na pojazdach mechanicznych.

p. 596 — Obw. M. Spr. Zagr. (3.10.38) o sprostowaniu błędu w tekście drugiego protokołu dodatkowego z dn. 22.7.38 do konwencji handlowej i nawigacyjnej między Polską a Rumunią z dn. 23.6.30 r.

NR 88 Z DNIA 19 LISTOPADA 1938 r.

p. 597 — Dekr. Prez. R. P. (18.11.38) o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

p. 598 — Dekr. Prez. R. P. (18.11.38) o zaniechaniu postępowania karnego w sprawach o niektóre przestępstwa.

p. 599 — Rozp. M. Sk. (26.10.38) o zmianach w organizacji terytorialnej niektórych urzędów skarbowych akcyz i monopolów państwowych w okręgach administracyjnych Izb Skarbowych w Poznaniu i Wilnie.

p. 600 — Rozp. M. Spr. Wew. (14.11.38) o broni typu wojskowego.

p. 601 — Ośw. Rz. (5.11.38) w sprawie ratyfikacji i wejścia w życie porozumienia między Polską a Wielką Brytanią w formie not wymienionych w Warszawie dn. 31.7.37, dotyczącego zniżek celnych na pewne artykuły chemiczne.

p. 602 — Ośw. Rz. (5.11.38) w sprawie ratyfikacji i wymiany dokumentów ratyfikacyjnych porozumienia między Polską a Finlandią w formie not wymienionych w Warszawie w dn. 10.3.38, dotyczącego cłenia serów pochodzenia finlandzkiego.

p. 603 — Ośw. Rz. (5.11.38) w sprawie ratyfikacji i wymiany dokumentów ratyfikacyjnych porozumienia z dn. 25.3.38 między Polską a Szwajcarią, dotyczącego cłenia blachy cynkowej i plecionek do kapeluszy.

NR 89 Z DNIA 22 LISTOPADA 1938 r.

p. 604 — Dekr. Prez. R. P. (18.11.38) o rozciągnięciu mocy obowiązującej niektórych przepisów prawa cywilnego i handlowego na odzyskane ziemie Śląska Cieszyńskiego.

p. 605 — Dekr. Prez. R. P. (18.11.38) o rozciągnięciu prawa o notariacie na odzyskane ziemie Śląska Cieszyńskiego.

p. 606 — Dekr. Prez. R. P. (18.11.38) o rozciągnięciu prawa o ustroju adwokatury na odzyskane ziemie Śląska Cieszyńskiego.

p. 607 — Dekr. Prez. R. P. (18.11.38) o obniżeniu oprocentowania niektórych wierzytelności długoterminowych, zabezpieczających listy zastawne, oraz niektórych listów zastawnych i obligacvj.

p. 608 — Dekr. Prez. R. P. (21.11.38). Prawo prasowe.

p. 609 — Dekr. Prez. R. P. (21.11.38) o usprawnieniu postępowania sądowego. [Dekret zmienia niektóre przepisy postępowania karnego i cywilnego. Ze zmian tych należy wymienić zmiany, dotyczące: właściwości rzeczowej sądu grodzkiego w sprawach karnych, pokrzywdzonego, jako oskarżyciela, obrońców i pełnomocników, dochodzenia, rozprawy i wyrokowania, środków odwoławczych, wykonania kary, postępowania szczególnego, postępowania spornego w sprawach cywilnych, postępowania egzekucyjnego, wreszcie przepisów wprowadzających k. p. k. i k. p. c.].

p. 610 — Rozp. M. Spr. (19.11.38) o zamknięciu list adwokatów i aplikantów adwokackich na odzyskanych ziemiach Śląska Cieszyńskiego.

NR 90 Z DNIA 23 LISTOPADA 1938 r.

p. 611 — Dekr. Prez. R. P. (18.11.38) o rozciągnięciu przepisów o sztucznych środkach słodzących na obszar odzyskanych ziem Śląska Cieszyńskiego.

p. 612 — Dekr. Prez. R. P. (19.11.38) o rozciągnięciu mocy obowiązującej niektórych aktów ustawodawczych na odzyskane ziemie Śląska Cieszyńskiego.

p. 613 — Dekr. Prez. R. P. (19.11.38) o rozciągnięciu na odzyskane ziemie Śląska Cieszyńskiego przepisów o reformie rolnej.

p. 614 — Dekr. Prez. R. P. (19.11.38) o rozciągnięciu mocy obowiązującej ustawy z dn. 17.3.32 r o zaopatrzeniu inwalidzkim na odzyskane ziemie Śląska Cieszyńskiego.

p. 615 — Dekr. Prez. R. P. (19.11.38) o rozciągnięciu mocy obowiązującej przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych na odzyskane ziemie Śląska Cieszyńskiego.

p. 616 — Dekr. Prez. R. P. (19.11.38) o zniesieniu niektórych podatków pośrednich na obszarze odzyskanych ziem Śląska Cieszyńskiego.

p. 617 — Dekr. Prez. R. P. (22.11.38) o rozciągnięciu mocy obowiązującej ustawy o spółdzielniach na odzyskane ziemie Śląska Cieszyńskiego.

p. 618 — Dekr. Prez. R. P. (22.11.38) o bilansowaniu w złotych na obszarze odzyskanych ziem Śląska Cieszyńskiego.

p. 619 — Dekr. Prez. R. P. (22.11.38) o spółkach akcyjnych, spółkach komandytowo-akcyjnych oraz spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością na odzyskanych ziemiach Śląska Cieszyńskiego.

p. 620 — Dekr. Prez. R. P. (22.11.38) o nadzorze nad przemysłem złotniczym i handlem wyrobami złotniczymi na odzyskanych ziemiach Śląska Cieszyńskiego.

NR 91 Z DNIA 24 LISTOPADA 1938 r.

p. 621. — Dekr. Pr. R. P. (18.11.38) o konwersji 8% pożyczki dolarowej z 1925 r.

p. 622. — Dekr. Pr. R. P. (19.11.38) o zmianie dekretu Pr. R. P. o ulgach w spłacie zobowiązań spółdzielni rolniczych i ich central.

p. 623 — Dekr. Pr. R. P. (22.11.38) o ochronie niektórych interesów Państwa (Dekret ma na uwadze pewne szczególne przestępstwa, skierowane przeciwko Państwu Polskiemu i jego żywotnym interesom. Do przestępstw tych należy zaliczyć: przestępstwa przeciwko obronności Państwa i gospodarstwu narodowemu, przeciwko niezależności życia publicznego i porządkowi publicznemu).

p. 624 — Dekr. Pr. R. P. (22.11.18) o rozwiązaniu zrzeszeń wolnomurarskich. [Dekret rozwiązuje z mocy samego prawa wszelkie zrzeszenia wolnomularskie (masońskie) i nakłada kary na tych, którzy biorą udział w tych zrzeszeniach lub je popierają].

p. 625 — Dekr. Pr. R. P. (22.11.38) o skróceniu kadencji niektórych organów ustrojowych w samorządzie terytorialnym.

p. 626 — Dekr. Prez. R. P. (22.11.38) w sprawie zmiany dekretu Prezydenta R. P. o zmianie niektórych zaopatrzeń emerytalnych oraz odszkodowań.

p. 627 — Dekr. Pr. R. P. (22.11.38) — o zmianie prawa górniczego.

p. 628 — Dekr. Pr. R. P. (22.11.38) o rozciągnięciu mocy obowiązującej niektórych aktów ustawodawczych na ziemie odzyskane w październiku i listopadzie 1938 r.

p. 629 — Dekr. Pr. R. P. (23.11.38) o zmia-

nie rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 24 października 1934 r. o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych.

NR 92 Z DNIA 29 LISTOPADA 1938 r.

p. 630 — Rozp. M. Spraw. (16.11.38) o zniesieniu Sądu Grodzkiego w Jadowie.

p. 631 — Rozp. M. Spraw. (24.11.38) o utworzeniu powiatowego wydziału hipotecznego w Sarnach.

p. 632 — Rozp. M. Op. Sp. (19.11.38) w sprawie wykonania dekretu z dnia 6 listopada 1938 r. o tymczasowym uregulowaniu ubezpieczeń społecznych na odzyskanych ziemiach Śląska Cieszyńskiego.

p. 633 — Rozp. M. Sk. (23.11.38) ustalające termin, od którego waluta czeska przestaje być prawnym środkiem płatniczym na ziemiach, odzyskanych w listopadzie 1938 r. we Frydeckiem.

p. 634 — Ośw. Rz. (12.11.38) — w sprawie ratyfikacji i wymiany dokumentów ratyfikacyjnych protokołu taryfowego z dnia 5 marca 1938 r. między Rzecząpospolitą Polską a Republiką Łotewską.

NR 93 Z DNIA 1 GRUDNIA 1938 r.

p. 635 — Dekr. Pr. R. P. (23.11.38) o warunkach mianowania oficerów w stopniach honorowych.

p. 636 — Rozp. M. Sk. (16.11.38) wydane: co do § 6 w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu, a co do §§ 11 i 35 w porozumieniu z Ministrami Przemysłu i Handlu oraz Spraw Wojskowych; nadto co do §§ 2—5, 7—20 oraz 22—24 przez Ministrów: Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości, Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Komunikacji, a co do §§ 54—72 przez Ministrów Spraw Wewnętrzych i Sprawiedliwości — w celu wykonania ustawy z dnia 9 kwietnia 1938 r. o ulgach inwestycyjnych.

NR 94 Z DNIA 2 GRUDNIA 1938 r.

p. 637 — Rozp. M. W. R. i O. P. (25.11.38) wydane w porozumieniu z Ministrem Spr. Wew. w sprawie wykonania ustawy z dnia 31 lipca 1924 r., zawierającej niektóre postanowienia o organizacji szkolnictwa.

p. 638 — Rozp. M. Sk. (28.11.38) o pomocy Skarbu Państwa dla instytucyj wierzycielskich, zawierających układy konwersyjne oraz o zrównaniu warunków spłat w układach konwersyjnych, zawartych przed dniem 1 grudnia 1934 r. z dłużnikami, zaliczonymi następnie do posiadaczy gospodarstw wiejskich grupy C.

NR 95 Z DNIA 7 GRUDNIA 1938 r.

p. 639 — Rozp. R. M. (25.11.38) o ustaleniu okręgów i siedzib dyrekcyj Lasów Państwowych.

p. 640 — Rozp. R. M. (2.12.38) o przepisach przejściowych i uzgadniających, związanych z rozciągnięciem na odzyskane ziemie Śląska Cieszyńskiego dekretu Prez. R. P. z dnia 3 grudnia 1935 r. o regulowaniu gospodarki cukrowej i buraczanej.

p. 641 — Rozp. M. Sk. (21.1138) wydane w porozumieniu z Ministrami: Spr. Wew., Spr. Zagr., Spr. Wojsk., Rol. i R. R., Przem. i Handlu, Komunik., Op. Sp. oraz Poczt. i Tel. w zakresie ich właściwości, o zmianie przepisów wykonawczych do prawa celnego.

p. 642 — Rozp. M. Sk. (30.11.38) ustalające termin, od którego waluta czeska przestaje być prawnym środkiem płatniczym na ziemiach odzyskanych w listopadzie 1938 r. w Czadeckim, w Jaworzynie Spiskiej, w Pieninach, w dolinie Popradu oraz w źródłowisku Uzdawy.

p. 643 — Rozp. M. Spraw. (29.11.38) w sprawie ustalenia stanowisk notariuszów w niektórych miejscowościach.

p. 644 — Rozp. M. Spraw. (29.11.38) w sprawie ustalenia liczby i siedzib sędziów śledczych w okręgach sądów okręgowych w Cieszynie, Katowicach, Lwowie, Łucku, Piotrkowie i Samborze.

p. 645 — Ośw. rząd. (28.10.38) w sprawie przystąpienia Protektoratu Adenu od konwencji z dnia 12 października 1929 r. o ujednostajnieniu niektórych prawideł, dotyczących międzynarodowego przewodu lotniczego.

p. 646 — Ośw. rząd. (28.10.38) w sprawie przystąpienia Brazylii do konwencji międzynarodowej z dnia 20 kwietnia 1929 r. o zwalczaniu fałszowania pieniędzy oraz do protokołu fakultatywnego z dnia 20 kwietnia 1938 r.

NR 96 Z DNIA 12 GRUDNIA 1938 r.

p. 647 — Rozp. M. Spr. Wew. (30.11.38) o ustaleniu wzoru księgi druków dla zakładów graficznych.

p. 648 — Obw. Prez. R. M. (7.12.38) o ogłoszeniu jednolitego tekstu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o Krzyżu i Medalu

Niepodległości. [Rozporządzenie to zostało zmienione o tyle, że osobom, które zasłużyły się czynnie w walkach o wyzwolenie w r. 1938 Śląska Cieszyńskiego, Krzyż i Medal Niepodległości można nadawać do dnia 31 marca 1939 r. na podstawie zgłoszeń, złożonych najpóźniej do dnia 31 stycznia 1939 r.].

p. 649 — Obw. Prez. R. P. (3.12.38) o sprostowaniu błędu w tekście Dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 listopada 1938 r. o usprawnieniu postępowania sądowego.

—

2. „DZIENNIK URZĘDOWY MINISTERSTWA SKARBU"

NR 31 Z DNIA 21 LISTOPADA 1938 r.

p. 727 — Obw. M. P. i H. (10.11.38) wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu oraz Rolnictwa i Reform Rolnych o wykazie instytucyj, za których pośrednictwem będą wydawane zaświadczenia Ministerstwa Przemysłu i Handlu na wolny od cła wywóz włókna lnianego oraz o trybie postępowania przy wydawaniu tych zaświadczeń.

p. 728 — Obw. M. P. i H. (10.11.38) wydawane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu oraz Rolnictwa i Reform Rolnych o warunkach uzyskania zaświadczeń eksportowych Ministerstwa Przemysłu i Handlu, upoważniających do otrzymania kwitów wywozowych przy wywozie za granicę standaryzowanego lnu czesanego i trzepanego.

p. 729 — Obw. Urz. Dł. P. (2.11.38) w sprawie wylosowanych Bonów Funduszu Inwestycyjnego.

p. 730 — Obw. Urz. Dł. P. (4.11.38) w sprawie wylosowanych premii do obligacji 4% premiowej pożyczki dolarowej serii III.

p. 731 — Wykł. ust. o opł. stempl., ustalona przez Min. Sk [Wykładnia ta dotyczy przepisów art. 45, 47, 49 i 83 ust. o opł. stempl. i opatrzona jest Nr Nr 518 i 519].

p. 732 — Ok. Min: Sk. (9.11.38 L. D. V. 21003/2/38) w sprawie niepodpadania krewnych wstępnych pod pojęcie członków rodziny w rozumieniu art. 10 ust. ost. ustawy o pod. doch. [Okólnik ten wydany jest na podstawie wyroku N. T. A. z dn. 30.5.38 L. Rej. 5338/37].

p. 733 — Ok. Min. Sk. (12.11.38 L. D. V. 28081/2/38) w sprawie potrącalności z dochodu osób prawnych, opodatkowanych na podstawie art. 21 ustawy o państw. pod. doch., strat na udziałach w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością.

p. 734 — Ok. Min. Sk. (14.11.38 L. D. V. 17097/3/38) w sprawie obowiązku w podatku od nieruchomości od budynków Kościoła Ewangelicko — Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, z których dochody obracane są na cele kultu religijnego.

p. 735 — Ok. Min. Sk. (14.11.38 L. D. V. 13463/1/37) w sprawie zbierania informacyj.

p. 736 — Ok. Min. Sk. (10.11.38 L. D. VI. 13569/3/38) w sprawie postępowania z przepadłymi zapalniczkami i ich częściami zamiennymi.

NR 32 Z DNIA 30 LISTOPADA 1938 r.

p. 755 — Uchw. R .M. (15.11.38) o zatwierdzeniu statutu organizacyjnego Ministerstwa Skarbu. [Załącznik do uchwały Rady Ministrów stanowi statut organizacyjny Ministerstwa Skarbu, w myśl którego Ministerstwo dzieli się na Gabinet Ministra, Biuro Personalne i 6 departamentów: I Organizacyjno-Administracyjny, II Obrotu Pieniężnego, III Budżetu i Majątku Państwa, IV Ceł, V Podatków i Opłat, VI Akcyz i Monopolów, Biuro Emerytur i Rent oraz Państwowy Urząd Kontroli Ubezpieczeń.].

p. 760 — Zarz. M. Sk. (24.11.38) w sprawie ograniczenia poboru podatku od mięsa na obszarze odzyskanych ziem Śląska Cieszyńskiego oraz we Frydeckiem, W Czadeckiem, w Jaworzynie Spiskowej, w Pieninach, w dolinie Popradu oraz w źródłowisku Udawy.

p. 761 — Zarz. M. Sk. (23.11.38) o ustaleniu granic i siedzib rejonów oraz ich oddziałów w organizacji kontroli skarbowej.

p. 762 — Zarz. Kom. Dew. (16.11.38) w sprawie upoważnienia banków dewizowych do przekazywania za granicę należności za sprowadzane towary i koszty uboczne.

p. 763 — Zarz. Kom. Dew. (22.11.38 Nr O. K. 47) w sprawie przyjmowania obcych pieniędzy tytułem zapłaty. [Zezwolenie ogólne na przyjmowanie w pasie granicznym obcych walut].

p. 764 — Zarz. Kom. Dew. (28.11.38 Nr O. K. 48) w sprawie dysponowania posiadanym za granicą mieniem. [Komisja Dewizowa zezwoliła aż do odwołania osobom fizycznym i prawnym, mającym zamieszkanie lub siedzibę w kraju na: a) wynajmowanie posiadanych za granicą nieruchomości oraz przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych, b) dysponowanie wpływami z posiadanych za granicą nieruchomości oraz przedsiębiorstw].

p. 765 — Obw. M. Sk. (23.11.38) o wartości jednego grama czystego złota.

p. 766 — Obw. Urz. Dł. P. (12.11.38) w sprawie wylosowanych premii do obligacji 3% premiowej pożyczki inwestycyjnej emisji II z r. 1935.

p. 767 — Obw. Urz. Dł. P. (17.11.38) w sprawie wylosowanych obligacji 4% Pożyczki Konsolidacyjnej z r. 1936.

p. 768 — Wykładnia do art. 11 ustawy o opł. stempl., ustalona przez Ministerstwo Skarbu.

p. 769 — Ok. M. Sk. (28.11.38 L. D. I/1 — A. 1/58/38) o podziale czynności w Ministerstwie Skarbu.

p. 770 — Ok. T. 9 Min. Sk. (17.11.38 L. D. IV. 30225/2/38) w sprawie wyjaśnień do taryfy celnej przywozowej (dotyczy poz. 1002 p. 8).

p. 771 — Ok. C. 170 Min. Sk. (18.11.38 L. D. IV. 29077/2/38) w sprawie uzupełnienia wykazu środków leczniczych dozwolonych do przywozu na podstawie zaświadczeń wojewódzkiej władzy administracji ogólnej.

p. 772 — Ok. Min. Sk. (10.11.38 L. D. V. 27176/2/38) w sprawie skapitalizowania zaległych odsetek, które nie zawsze jest równoznaczne z osiągnięciem przychodu z kapitałów. [Okólnik ten wydany na podstawie wyroku N. T. A. z dnia 2 czerwca 1938 r. L. Rej. 4817/36].

p. 773 — Ok. Min. Sk. (15.11.38 L. D. V. 27922/3/38) w sprawie podatku od nieruchomości, przypadającego od nieruchomości, zajętych przez przedsiębiorstwa związków i instytucji wyznaniowych. [Okólnik wydany na podstawie wyroku N. T. A. z dnia 4 października 1938 r. L. Rej. 5722/37].

p. 774 — Ok. Min. Sk. (18.11.38 L D. V. 27315/3/38) w sprawie stosowania przepisów o ulgach w podatku gruntowym na skutek klęsk żywiołowych w lasach.

p. 775 — Ok. Min. Sk. (24.11.38 L. D. V. 27312/4/38) w sprawie ulg przy nabywaniu świadectw przemysłowych na rok 1939.

p. 776 — Ok. Min. Sk. (24.11.38 L. D .V. 28151/2/38) w sprawie zakresu potrącalności kosztów budowy nowego domu mieszkalnego od dochodu podatkowego. [Okólnik wydany na podstawie wyroku N. T. A. z dnia 14 września 1938 r. L. Rej. 4655/35].

p. 777 — Ok. Min. Sk. (19.11.38 L. D. VI. 6239/2/38) w sprawie uwierzytelniania przez urzędników Kontroli Skarbowej podpisów na zgłoszeniach zastępcy.

—

3. „DZIENNIK URZĘDOWY MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH".

NR 31 Z DNIA 20 PAŹDZIERNIKA 1938 r.

p. 189 — P .ok. (7.10.38) o maksymalnej normie zaliczek, przechowywanych w Urzędach Wojewódzkich (częściowa zmiana instrukcji o sposobie wykonywania budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w administracji ogólnej). [Maksymalną normę zaliczek, przechowywanych w Urzędzie Woj. (Komisariacie Rz. na m. st. W-wę) do wysokości 7.000 zł.].

p. 190 — P. Ok. (15.10.38) w sprawie medalu „Za Długoletnią Służbę". [Pismo ok. Prezydium R. M. — poleca zwrócić uwagę, by władze służbowe przy rozwiązywaniu stosunku służbowego, gdy brak kilku dni lub tygodni do upływu okresu czasu, stanowiącego podstawę do otrzymania tego odznaczenia, rozpatrywały możliwość przedłużenia o ten czas służby, aby funkcjonariusz mógł nabyć prawo do odznaczenia].

p. 191 — P. ok. (17.10.38) o wypłacie dodatków i udziałów komunalnych uiszczonych papierami wartościowymi. [Pismo podaje treść pisma Min. Skarbu z 27.IX.38 r. Nr D. III. 13888/4/38).

p. 192 — P. ok. (19.10.38) o opłatach administracyjnych od podań, zawierających zgłoszenie obwodu łowieckiego. [Podania te, składane za pośrednictwem zarządu gminy, który poświadcza prawdziwość danych, zawartych w podaniu i tożsamość osób, jest wolne od opłaty stemplowej (art. 149 ust. 2 u .o. s.), gminy mogą pobierać opłaty adm. (art. 27 ust. o tymcz. uregul. finansów kom.)].

NR 32 Z DNIA 31 PAŹDZIERNIKA 1938 r.

p. 193 — Ok. nr 41 (24.10.38) w sprawie wyjazdów za granicę drogą morską. [Zmieniając częściowo okólnik nr 62 z 15.12.1937 r. Ministerstwo zarządza, by przewidziane tam zniżki i ułatwienia stosowane były jedynie wobec osób udających się do krajów pozaeuropejskich].

p. 194 — P. ok. (24.10.38) Bezpieczeństwo i porządek ruchu lotniczego na lotniskach oraz nad lotniskami i osiedlami. [Prostuje omyłkę w ustępie 2 okólnika z 24.8.38 r., powinno być „przelot nad mostami"].

p. 195 — Decyzja (21.10.38) o odznakach i mundurach Związku Sybiraków.

p. 196 — Decyzja (27.10.38) o odznace Zwią-

zku Byłych Więźniów Ideowych z Czasów Walk o Niepodległość Polski.

4. „DZIENNIK URZĘDOWY MINISTERSTWA SPRAWIEDLIWOŚCI."

NR 11 Z DNIA 15 LISTOPADA 1938 r.

Ok. nr 1886/II N.S./38 w spr. przyśpieszenia toku spraw o przestępstwa z art. 10 i 11 ustawy z dnia 5 sierpnia 1938 r. o środkach finansowych na popieranie gospodarczo uzasadnionego kształtowania cen artykułów rolniczych.

Komunikat w spr. przerachowania zobowiązań opiewających na walutę czesko-słowacką na odzyskanych ziemiach Śląska Cieszyńskiego. [Podaje treść pisma M. Sk. z 19.10.1938 L .D. III. 15. 213/4/38, wydanym na zasadzie art. 1 p. 1 dekretu Pr. R. z 11.10.1938 r. (D. U. poz. 533/38). Daniny i inne świadczenia publicznoprawne powinny być przeliczane w stosunku 16 zł = 100 KC. (1 zł = 6,25 Ks.)].

Dział ogólny

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

MACHIAVELLI I PAŃSTWO TOTALNE.

Machiavelli należy do najbardziej spornych pisarzy w nowoczesnej literaturze politycznej. W latach ostatnich widzimy jakby renesans jego sławy, i to przeważnie na terenie niemieckim i włoskim.

Przyczyna tego tkwi w istotnych cechach doktryny Machiavellego. Doktryna polityczna Machiavellego jest wyrazem tendencyj humanistycznych. Przejawia się to przede wszystkim w jego stosunku do religii i Kościoła. Podczas gdy doktryny polityczne średniowiecza wysuwały na plan pierwszy zagadnienie stosunku państwa do Kościoła, to stosunek Machiavellego do religii jest raczej indyferentny. Religia jest dla niego środkiem politycznym, który ma znaczenie dla siły państwa.

Tendencja humanistyczna przejawia się także w wielkim kulcie dla świata starożytnego. Rozprawę o Liwiuszu napisał Machiavelli w celu przypomnienia ludziom klasycznych wzorów właściwego postępowania w życiu politycznym. Ogólna tendencja tego dzieła jest — w przeciwieństwie do Księcia — raczej republikańska i demokratyczna. Przyznaje on wprawdzie, że przy organizacji państwa pożądana jest wola jednolita czyli jednoosobowa, lecz skoro już państwo zostało zorganizowane, wypowiada się za ustrojem republikańskim. Zwalcza zarzut stawiany zwykle republice demokratycznej, że opiera się ona na tłumie lekkomyślnym i niestałym. Właściwości te spotykamy u książąt jeszcze częściej, aniżeli w: ludzie. Ustrój republikański przez system elekcyjny, pozwala na lepszy dobór wielkich ludzi, podczas gdy przy rządach dziedzicznych, jeden książę słaby lub zły potrafi zniszczyć wszystko to, co było z trudem przez poprzedników zorganizowane. Poza tym republika ma większą łatwość naginania się do zmian czasu aniżeli monarchia. Warunkiem wszakże dobrego funkcjonowania ustroju republikańskiego jest pewien poziom moralny społeczeństwa i pewne umiłowanie wolności. Zepsute społeczeństwo naprawić może tylko silna władza królewska. Najbardziej charakterystyczny dla rozprawy o Liwiuszu jest wielki kult dla wolności politycznej.

W dziele tym spotykamy także wiele rozważań socjologicznych, wśród których znajduje się teoria koła historycznego o kolejności ustrojów politycznych. Najdawniejszym ustrojem była zapewne monarchia, czyli rządy najsilniejszego, które funkcjonowały dobrze tak długo, dopóki władca był sprawiedliwy. Z czasem przerodziła się ona w tyranię, która wywołała niezadowolenie szerokich mas ludności; niezadowolenie to wykorzystali przywódcy opozycji, obalając tyranię i tworząc ustrój arystokratyczny. Następcy ich ulegli z biegiem czasu chciwości i próżności i arystokracja ustępuje miejsca oligarchii. Oligarchia wywołała powszechne rozgoryczenie, została obalona przez lud i na jej miejscu powstała demokracja, jej wynikiem była demagogia, która przekształciła ustrój na ochlokratyczny. Związana z tym dezorganizacja państwa wytworzyła tęsknotę do silnej władzy jednego człowieka i zapanowała znowu monarchia.

Jeżeli rozprawa o Liwiuszu ma tendencję demokratyczną, to Książę dąży do wzmocnienia władzy monarchicznej. Sprzeczność ta wszakże, zdaniem autora, jest tylko pozorna. W obu dziełach Machiavelli zaznacza, że tam gdzie społeczeństwo jest zepsute, jedynym wskazanym ustrojem politycznym jest monarchia, nie pozostawiał on zaś żadnych wątpliwości co do tego, że społeczeństwo włoskie uważał za zepsute i zdemoralizowane ciągłą zmiennością rządów. Charakterystyczny jest dla rozprawy o Księciu brak wszelkich skrupułów moralnych. Machiavelli rozróżnia księstwa dziedziczne i księstwa nowe. W pierwszych utrzymanie się przy wła-

dzy nie napotyka na większe trudności, wystarczy tam zręczność przeciętna. W drugich nie jest ona dostateczna, lecz konieczna jest specjalna umiejętność rządzenia, która pozwoliłaby księciu władzę swą utrzymać i wzmocnić. Przede wszystkim należy popierać słabych i osłabiać silnych. Niebezpieczna może być dla księcia sytuacja gdy zdobędzie on miasto, przyzwyczajone do wolności; jeżeli nie będzie on mógł w mieście takim zamieszkać, powinien je zniszczyć. Dla wzmocnienia swej władzy nowy książę musi stosować niekiedy okrucieństwo. Bywają też chwile, przy których nie powinien on dotrzymywać zaciągniętych zobowiązań. Z drugiej strony doradza Machiavelli księciu aby zachował pozory cnoty; powinien w oczach ludu uchodzić za litościwego, dotrzymującego wiary, ludzkiego i religijnego.

Obok umiejętności rządzenia podstawowym czynnikiem władzy księcia jest własne wojsko; panujący wówczas system wojska najemnego uważa Machiavelli za szkodliwy i niebezpieczny. Jeszcze gorsze jest wojsko posiłkowe, gdy wzywa się innego obcego księcia aby przyszedł z pomocą i obroną. Jeżeli poniesie ono klęskę wojnę przegrywa ten książę który je wezwał. Jeżeli zwycięży, książę stanie się jego niewolnikiem.

W historii myśli politycznej i moralnej Machiavelli uległ bardzo surowej ocenie. Najbardziej zwalczali go Jezuici, za staraniem których Papież Paweł IV potępił w r. 1559 jego dzieła. Do najgłośniejszych krytyków jego należał Fryderyk Wielki. W rozprawie przeciw księciu stara się on wykazać, że traktat ten jest nie tylko niemoralny, ale prowadzi do zguby panującego, któryby operował tymi metodami.

Do obrońców Machiavellego należy natomiast J. J. Rousseau, twierdząc, że Machiavelli dając niby wskazówki królom, dał wielką naukę narodom. „Książę" jest księgą republikanów, jest to satyra polityczna mająca na celu zohydzenie ustroju monarchicznego.

Treitschke pisał, że zasługą Machiavellego będzie to na zawsze, iż postawił państwo na własnych nogach i uniezależnił je od moralności Kościoła. Wielkie zainteresowanie wywołały dzieła Machiavellego u panujących, m. inn. Cromwella, Krystyny Szwedzkiej, Napoleona itd.

Na ogół do czasu wojny światowej przeważała o Machiavellim u historyków opinia ujemna. Po wojnie i po stworzeniu przez Mussoliniego ideologii państwa totalnego, opinia ta zaczęła się zmieniać na korzyść, do czego przyczyniła się niemało wyrażona przez Mussoliniego opinia we wstępie do tezy doktorskiej, w której twierdzi on, że doktryna ta jest dzisiaj bardziej żywotna, niż w czasach jej powstania. Główną jej wartość ma stanowić to, że opiera się ona na naturze ludzkiej wraz z wszystkimi jej wadami. Przez pojęcie „Książę" należy rozumieć państwo. Po tej opinii uczeni włoscy, jak Ercole, Chabod, Battaglia przedstawiają Machiavellego w świetle bardzo korzystnym.

Podobny zwrot dokonał się w literaturze niemieckiej, skoro między państwem totalnym a doktryną Machiavellego istnieje wiele momentów wspólnych. Do nich należy kult dla państwa, który przebijał się w filozofii Hegla. Drugim takim momentem jest uniezależnienie polityki od moralności, a nawet podporządkowanie jej polityce, podczas gdy inne doktryny wymagają podstaw moralnych dla każdej działalności politycznej. Ideologia faszyzmu i hitleryzmu wysuwa także na plan pierwszy interes państwa, względnie rasy i podporządkowuje mu wszelkie względy prawne i moralne. Prawem jest nie to co głoszą ustawy i traktaty, lecz to co jest korzystne dla narodu. Z poglądem tym polemizuje Pius XI w encyklice z marca 1937, gdzie mówi, że zdanie, iż prawem jest to co narodowi służy, może mieć sens wtedy, jeżeli się doda, że działania moralnie niedozwolone nigdy nie mogą służyć istotnemu dobru narodu. Trzecią cechą wspólną jest światopogląd woluntarystyczny, wysuwający na pierwszy plan element woli. W rozprawie o Liwiuszu Machiavelli dowodzi, że potęga Rzymu była nie wynikiem dobrej koniuktury i szczęścia, lecz wewnętrznej siły i sprawności urządzeń państwowych. Podobnie faszyzm i hitleryzm wysuwają naprzód momenty woluntarystyczne a nie intelektualne. Hasłem wysuwanym przez dyktatorów nie jest spokojne życie, lecz ciągła walka. Dla ideologii państw totalnych charakterystyczny jest kult czynu. Człowiek nie jest rezultatem swego środowiska, lecz przeciwnie silna wola człowieka może przekształcić społeczeństwo, w kierunku przez niego pożądanym. Wreszcie jeszcze jeden moment wspólny, dotyczący taktyki politycznej. Taktykę zalecaną przez Machiavellego w stosunkach międzynarodowych można określić ogólnie, jako metodę wojenną i metodę zaskakiwania. Podczas gdy państwa demoliberalne nastawione są na pokojowe załatwianie sporów, układy i pertraktacje, państwo totalne nastawione jest na ich radykalne rozcinanie metodami wojennymi. *(Prof. Antoni Peretiatkowicz. — R. P. E. S. 4/38, s. 361).*

—

PRAWO NA LITWIE. USTAWA O USTROJU SĄDOWNICTWA.

Litewska ustawa o ustroju sądownictwa zawiera przepisy o ustroju sądów (powiatowych, okręgowych, apelacyjnych i Najwyższego z oddziałem w Kłajpedzie), o sędziach, ich mianowaniu i hierarchii, o ustroju prokuratury i inne przepisy, odpowiadające przedmiotom, uregulowanym w polskim prawie o ustroju sądow-

nictwa, a oprócz tego przepisy o komornikach sądowych i o adwokatach (prawo o ustroju adwokatury). Ustawa składa się z 375 artykułów. — Redakcja Gazety Sądowej Warszawskiej podaje pełny tekst ustawy. *(G. S. W. 26-28/38 i 31-41/38).*

—

O NARODOWE PRAWO CYWILNE.

Głównymi ideami przewodnimi 2-ch punktów kulminacyjnych ewolucji prawa cywilnego — prawa rzymskiego i kodeksu Napoleona były: autonomia jednostki i uniwersalizacja prawa prywatnego. W ciągu XIX i XX wieku następowała we Francji i w innych krajach dalsza liberalizacja prawa prywatnego, dalsze rozwinięcie autonomii jednostki. Kodeks Napoleona zaspokojał potrzeby gospodarcze i społeczne warstwy burżuazyjnej. Na tle dążeń innych warstw społecznych obok liberalizacji prawa następuje przeciwna tendencja — socjalizacja prawa. Przejawami jej są: nowe zagadnienia prawne, dotyczące stowarzyszeń, obszerne ustawodawstwo pracy; prawo własności ze świętego, nienaruszalnego prawa jednostki staje się funkcją publiczną; w materii odpowiedzialności za szkody obok zasady winy pojawiają się inne zasady, przede wszystkim teoria ryzyka.

Nacjonalizm stając wobec tendencji liberalizacji i socjalizacji — dąży ku tworzeniu własnej koncepcji prawa prywatnego. Nacjonalizm podkreśli nie uprawnienia prywatnoprawne jednostki, lecz jej obowiązki prywatnoprawne, zgodne z obowiązkiem wobec narodu; punktem wyjścia dla rozważań nad każdą instytucją jest jej funkcja wobec dobra narodowego. Główna reguła interpretacyjna kodeksu nacjonalistycznego brzmiałaby: „w umowach należy raczej badać, jakie są lub winny być jej skutki, mając wzgląd na pożytek narodowy i zgodność umowy z porządkiem publicznym aniżeli opierać się na dosłownym znaczeniu wyrazów, celu umowy czy zamiarze stron“.

Układy elementów porządku prawnoprywatnego liberalnego, kolektywistycznego, czy nacjonalistycznego będą zupełnie różne. Liberalizm bierze za punkt wyjścia jednostkę, jej wolność, akcentuje przede wszystkim uprawnienie. Komunizm bierze za punkt wyjścia gromadę komunistyczną — państwo, zaprzecza prawom subiektywnym jednostki; rozróżniając sferę uprawnień ściśle osobistych od rzeczowych, ustanawia w zakresie tych ostatnich własność zbiorową, ustala system prawa osobowego na zasadzie swobody jednostki, znosi prawie całkowicie prawo spadkowe. Nacjonalizm bierze za punkt wyjścia dobro narodu, rolę jednostki ustalić musi przeważnie na podstawie prawa zwyczajowego; prawo familijne opiera na silnym związku rodzinnym, prawo spadkowe na zasadzie ciągłości rodziny.

We Włoszech faszystowskich prawo cywilne, aczkolwiek oparte na wzorach kodeksu Napoleona, nie domagało się usunięcia rażących niedomagań. Zasadnicze znaczenie dla prawa cywilnego miała Carta del Lavoro z 13.12.1928 r.

W Niemczech hitlerowskich z reform wcielonych w życie zasługuje na baczną uwagę ustawa o dziedzicznych gospodarstwach włościańskich z 29.10.1933 r.; drugą ważną kwestią jest reforma prawa małżeńskiego w duchu narodowym i rasowym.

Podobnie jak w Niemczech tak i w Polsce przejęto zbyt wiele z prawa rzymskiego; w Polsce jednak przejęliśmy jeszcze kodeksy zaborców i oddaliliśmy się od rodzimej tradycji. Nie należy sądzić, że wszystko w tej dziedzinie jest stracone. Należy otoczyć opieką naukę prawa dawnego polskiego i co się da — w teraźniejszych stosunkach nawiązać do dawniejszych instytucji przy nowym ustawodawstwie.

Wielu pytań, związanych z omówionymi zagadnieniami nie stawiała sobie Komisja Kodyfikacyjna, tworząc dzieła pod wpływem doktryny liberalnej. Należy stworzyć obecnie system teoretyczny prawa prywatnego, a nawet opracowywać poszczególne instytucje w szeregu przyczynków, a tymczasem w razie możliwości stosować do prawa obecnego interpretację w duchu narodowym, aby przy sposobnej chwili stworzyć łatwiej narodową kodyfikację prawa cywilnego. *(Edward Muszalski — W. M. Pr. 11/38 s. 27-35).*

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. WŁAŚCIWOŚĆ WŁADZ ADMINISTRACYJNYCH.

12.

Jeżeli związek ubogich udzielił pomocy leczniczej inwalidzie wojskowemu na podstawie § 28 ust. z 30.5.1908 o domicylu wsparcia (Dz. Ust. Rzeszy str. 380), to może domagać się zwrotu tych kosztów od Skarbu Państwa tylko w tych samych granicach i pod tymi samymi warunkami, pod jakimi służyło inwalidzie prawo do otrzymanych świadczeń. Ponieważ zaś inwalida swych roszczeń jako opartych na przepisach ustawy z 17.3.1932 (Dz. Ust. 1935 poz. 31) czyli na stosunku publiczno-prawnym nie mógłby dochodzić w sądzie powszechnym, przeto i dla roszczenia związku ubogich droga procesu cywilnego jest wykluczona. (S. N. C. III. 3436/36 10.9.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 902-903).*

—

2. NIEDOPUSZCZALNOŚĆ DROGI SĄDOWEJ.

Roszczenia przeciwko członkom Sądu Dyscyplinarnego przy Naczelnej Radzie Adwokackiej w Warszawie z powodu naruszenia obowiązków urzędowych nie mogą być dochodzone w sądzie powszechnym. (S. N. C. III. 1416/37 10.11.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 903).*

—

3. KOLIZJA NORM PRAWNYCH.

a) Resk. R. R. 11.6.1918 (p. 13). Tymcz. przepisy służbowe dla urzędników państwowych.

b) R. R. M. 1.1.1934 (p. 25) o stosunku służbowym pracowników przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon“.

Artykuł 44 tymczasowych przepisów służbowych z dnia 11 czerwca 1918 r. poz. 13 Dz. Pr., mających zastosowanie do pracowników Poczt i Telegrafów do dnia wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1.1.1934 r. poz. 25 Dz. Ust. zachował swą moc i po wejściu w życie noweli i do ustawy emerytalnej z dnia 28 marca 1932 r. poz. 239 Dz. Ust., a w szczególności art. 9 tej ostatniej. (N. T. A. l. rej. 4295/34 22.4.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 935).*

—

4. NORMY OGÓLNE.

R. Pr. R. 6.2.1928 (p. 863/32 r.). — Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Renta mająca wynagrodzić utratę utrzymania o której mowa w art. 594 u. s. p., nie jest alimentacją. (S. N. C. II 262/38 16.8.1938. — *Prz. Sąd. 12/38 p. 747)*

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Rundštein Szymon: Zagadnienie teorii prawa w orzecznictwie cywilnym Sądu Najwyższego. Warszawa 1938. cm 22, s. 52, 1 nlb. (Odb.: Palestra. 1937, nr 12 i 1938, nr 1, 2).

Wisłocki — Sas Juliusz Dr: Nowe tendencje w polityce prawa. Warszawa 1938. Tow. Wyd. Młodych Prawników i Ekonomistów. Sgł. Gebethner i Wolff. cm 17, s. 32. (odb.: Współczesna myśl prawnicza. 1938, nr 9-10).

Prawo cywilne

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

B. PRAWO FAMILIJNE

UWAGI DO PROJEKTU PRAWA O STOSUNKACH RODZICÓW I DZIECI ORAZ DO PROJEKTU PRZEPISÓW O URZĘDZIE OPIEKUŃCZYM.

Artykuł zawiera tekst uwag, opracowanych przez Prezesa N. R. A. L. Domańskiego przy współudziale członków Prezydium N. R. A. i Komisji, wyłonionej przez okręgową Radę Adwokacką w Warszawie. — Tekst zawiera sformułowane, jako artykuły projektu, poprawki do projektu Komisji Kodyfikacyjnej, częściowo uzasadnione. Między innymi proponowane są następujące zmiany.

Art. 25 i 26: Byłoby niekorzystne dla dziecka przyznanie mu prawa zaprzeczenia swego urodzenia z małżeństwa; można przyznać żonie prawo zaprzeczenia urodzenia dziecka z małżeństwa w ciągu 3-ch miesięcy od urodzenia, pod warunkiem atoli jednoczesnego ustalenia ojcostwa dziecka w drodze powództwa.

Art. 29—33: Zezwolenie na zrównanie dziecka pozamałżeńskiego z dzieckiem z małżeństwa na wniosek obojga rodziców, pozostających w stanie wolnym, jest pod względem społecznym niepożądane, jako równoznaczne z popieraniem konkubinatów i przygodnych stosunków płciowych. Co do takiego zrównania na wniosek jednego z rodziców w stosunku do dzieci małoletnich powinno być uzależnione od zgody drugiego z rodziców. Art. 39: władza rodzicielska powinna wyłącznie należeć do tego z rodziców, który zgłosił taki wniosek. Co do zrównania dzieci pozamałżeńskich, poczętych w stanie małżeńskim obojga rodziców lub jednego z nich, to powinno być ono niedopuszczalne.

Art. 38 głosi, że małżonkowie wspólnie sprawują władzę rodzicielską, należałoby dodać, że w razie niezgodności rodziców decyduje wola ojca. § 2 tegoż art. należałoby uzupełnić przepisem, że obowiązkiem rodziców jest sprawo-

wać władzę rodzicielską nie tylko tak, jak tego dobro dzieci i społeczeństwa wymaga, lecz także rodziny, narodu i państwa.

Art. 46 § 2 powinien brzmieć: małżonkowie różnych wyznań powinni w akcie małżeństwa oświadczyć, w jakim wyznaniu mają być wychowywane dzieci. Wychowywanie dzieci w różnych wyznaniach jest niedopuszczalne. § 3. Samo dziecko może zmienić wyznanie dopiero po osiągnięciu pełnoletności.

Art. 67 należy uzupełnić przepisem, iż uznanie dziecka, urodzonego w okresie, uzasadniającym domniemanie jego urodzenia z małżeństwa, może mieć skutek dopiero po uprawomocnieniu się wyroku, uznającego dziecko za urodzone poza małżeństwem. Nieważne jest uznanie dziecka, uznanego już przez kogoś innego, chyba, że sąd opiekuńczy lub powszechny odjął poprzedniemu uznaniu moc prawną.

Art. 68: dziecko powinno mieć prawo sprzeciwu przeciw uznaniu go w ciągu 6 miesięcy od pełnoletności lub od (późniejszego) dowiedzenia się o uznaniu.

Wręcz przeciwnie do brzmienia art. 73 — okoliczność obcowania matki w okresie poczęcia z innym mężczyzną — oprócz pozwanego, jako ojca — powinna być przeszkodą do ustalenia ojcostwa, lecz nie pozbawia dziecka prawa żądania renty pieniężnej na wychowanie i utrzymanie od mężczyzny, który obcował z matką w okresie poczęcia dziecka. Jeżeli matka uprawiała nierząd — pozwany nie może być uznany za ojca.

Art. 75: dzieciom nieznanych rodziców należy — na równi z prawem dochodzenia ojcostwa udzielić prawa żądania ustalenia matki.

Do art. 87: gdy oboje rodzice wychowują swe dziecko pozamałżeńskie — władzę rodzicielską powinni sprawować wspólnie przy zwiększonej — w porównaniu z opieką nad dziećmi prawymi — ingerencji organów opieki społecznej i sądów opiekuńczych.

Wreszcie nazwa urzędu opiekuńczego zamiast „państwowa władza opiekuńcza" powinna brzmieć: „sądy opiekuńcze". Ta ostatnia nazwa bardziej będzie odpowiadała roli i ustrojowi tego urzędu. — Bezwzględne wyłączenie od funkcyj radców opiekuńczych funkcjonariuszów państwowych i samorządowych, wojskowych, duchownych, zakonników, posłów na Sejm i senatorów jest niesłuszne. *(Ludwik Domański — W. M. Pr. 11/38 s. 8-16).*

—

PROJEKT PRAWA O STOSUNKACH RODZICÓW I DZIECI.

Tytuł I projektu normuje zdolność do działań prawnych, którą w pełni osiąga się po ukończeniu lat 21; małoletniego zastępuje jego przedstawiciel ustawowy. Małoletni może sam zobowiązywać się *do pracy* za wynagrodzeniem i podejmować czynności prawne, z takiej umowy wynikające, jednakże przedstawiciel ustawowy może przez zawiadomienie strony drugiej rozwiązać umowę, jeżeli na jej zawarcie nie wyraził zgody. Ten ostatni przepis jest nadmiernie uciążliwy, będzie on utrudniał małoletnim zdobycie pracy; należałoby dać przedstawicielowi prawo *wypowiedzenia* umowy z dodaniem zastrzeżenia analogicznego do art. 31 R. o umowie o pracę pracowników umysłowych. Należy zaznaczyć, że prawo o umowie o pracę robotników podobnego zastrzeżenia na korzyść opiekuna nie zawiera (art. 3 ust. 2).

Zbytnio krępujące jest nałożenie na małoletniego, upoważnionego do prowadzenia gospodarstwa lub przedsiębiorstwa, obowiązku uzyskiwania pozwolenia państwowej władzy opiekuńczej na zaciąganie pożyczek i zobowiązań wekslowych. Należy też ustanowić dolną granicę wieku dla małoletniego — kupca.

Projekt przewiduje instytucję „upełnoletnienia" po ukończeniu 18 lat, przy czym nie ustanawia kuratora takiego upełnoletnionego. Nasuwałoby to wniosek, iż upełnoletniony ma pełną zdolność prawną z czym znowu stoi w sprzeczności przepis, że „pełną zdolność do działań prawnych ma pełnoletni". Projekt przewiduje częściowe ubezwłasnowolnienie nie tylko z powodu marnotrawstwa, lecz również nałogowego pijaństwa lub narkomanii, jeżeli dana osoba naraża siebie lub rodzinę na niebezpieczeństwo niedostatku.

Tytuł II (rodzice i dzieci) wprowadza w stosunku do K. C. K. P. istotne zmiany. M. in. zastrzeżenia budzi instytucja zaprzeczenia przez dziecko swego urodzenia z małżeństwa. Przepisy odnośne projektu (art. 25, 26) należałoby skreślić.

Dopuszczalne jest z pewnymi zastrzeżeniami zrównanie dzieci nieślubnych z dziećmi z małżeństwa przez postanowienie państwowej władzy opiekuńczej, zatwierdzonego przez Sąd Apelacyjny, wydanego na wniosek rodziców, jednego z nich lub dziecka, gdy rodzice nie żyją.

Prawo rodziców do pobierania pożytków z majątku dziecka jest — wg projektu — niezbywalne i nie podlega egzekucji, tak samo, jak część dochodu rodziców, przeznaczona na utrzymanie i wychowanie dzieci.

Projekt zezwala zarówno matce jak i dziecku na wytoczenie przeciw ojcu lub jego spadkobiercom powództwa o ustalenie ojcostwa i za ojca uchodzi ten, kto obcował z jego matką w czasie od 300-go do 210-dnia przed urodzeniem dziecka. Okoliczność, że matka w okresie poczęcia obcowała z innym jeszcze mężczyzną nie stoi na przeszkodzie ustaleniu ojco-

stwa. Dziecko nieślubne nie ma *nigdy* praw z pokrewieństwa wobec rodziny ojca.

Mąż matki może za jej zezwoleniem nadać pozamałżeńskiemu jej dziecku swoje nazwisko, w razie małoletności dziecka trzeba zezwolenia jego przedstawiciela ustawowego. Nadanie nazwiska należy odróżnić od uprawnienia właściwego. Niejasnym jest czy dziecko nosić będzie w takim wypadku także swe poprzednie nazwisko (rodowe matki).

Projekt wprowadza również różnorodne zmiany w porównaniu z ustawą z 1913 r. o polepszeniu losu dzieci nieślubnych. Roszczenia dziecka do ojca o koszty utrzymania i wychowania nie gasną wskutek śmierci ojca, spadkobiercy są jednak wolni od ponoszenia tych kosztów, jeżeli dziecko otrzymało część obowiązkową, jakaby mu przypadła gdyby było dzieckiem z małżeństwa.

Starania o ustanowienie opieki nad dziećmi opuszczonymi i nieznanego pochodzenia należą do organów samorządowej opieki społecznej, które są też „upoważnione z ustawy“ do poszukiwania rodziców dziecka.

W stosunku do przysposobienia projekt łagodzi formalności K. C. K. P. Przysposabiający musi mieć 40 lat; pożądane byłoby dalsze obniżenie granicy wieku do lat 35; przysposobić można również małoletniego. Możliwe jest rozwiązanie stosunku przysposobienia za zgodą obu stron. Przysposobienie następuje w formie aktu notarialnego, zatwierdzonego przez sąd; samej procedury zatwierdzenia projekt nie precyzuje.

Przepisy o pokrewieństwie i powinowactwie są zbyt lakoniczne, szczególnie przepis § 2 art. 98, że „stopień pokrewieństwa oznacza się wg liczby urodzeń, wskutek których powstało pokrewieństwo. Projekt wprowadza obowiązek alimentacji między rodzeństwem rodzonym, nic nie mówi o alimentacji teściów przez zięciów i synowe (i odwrotnie). Ta luka jest nie usprawiedliwiona.

Wg art. 102 projektu gospodarstwo rolne może być w drodze umowy poddane wspólnocie rodzinnej. Poza tym gospodarstwo rolne może być uznane za *osiedle rodzinne,* jeżeli nie przekracza rozmiarów, potrzebnych na utrzymanie rodziny właściciela; osiedle takie nie może być zbywane, obciążane. Należałoby powiązać tę instytucję z postanowieniami projektu majątkowego prawa małżeńskiego o majątku zapasowym. Wreszcie wskazane byłoby zamieszczenie na końcu projektu klauzuli, poruczającej właściwemu ministrowi wykonanie ustawy. *(Tomasz Kędzierski — W. M. Pr. 11/38 s. 16—24).*

—

D. PRAWO RZECZOWE.

PRZYCZYNEK DO DYSKUSJI NAD PROJEKTEM PRAWA RZECZOWEGO.

W artykule pod powyższym tytułem autor polemizuje z poglądem p. Leona Sumoroka, zawartym w wywodach p. t. „Próba ogólnej charakterystyki projektu prawa rzeczowego“ („Gł. Pr. Śl.“ 2/1938). Zdaniem L. Sumoroka wadą projektu jest to, że jego twórcy wzorowali się zbyt niewolniczo na ustawodawstwach germańskich. Wbrew temu poglądowi, autor zajmuje wobec projektu stanowisko raczej przychylne, uważając go za twór nie cudzej lecz polskiej myśli prawniczej.

Przechodząc do konkretnych zarzutów L. Sumoroka, odnoszących się do poszczególnych artykułów projektu; uważa za płonne wszelkie obawy co do niedostatecznej treści prawa własności.

Prawo samopomocy posiadacza względem rzeczy nie jest wcale nawrotem do średniowiecza lecz czyni zadość przyrodzonej potrzebie życia potocznego. Ochrona prawna, jaką daje państwo nie jest bowiem ani wszechobecna ani też w każdej chwili osiągalna. To samo można powiedzieć o zarzutach skierowanych przeciw „własności czasowej“. Instytucja ta nie stanowi własności osłabionej, lecz jest doskonalszym rozwinięciem rzymskiej „superficies“, znanej w ustawodawstwach pozaborczych, obowiązujących na ziemiach polskich, jako prawo zabudowy.

Celowe też są przepisy projektu o hipotece właściciela i o prawie rozporządzania wolnym miejscem hipotecznym, tak jak trafna jest decyzja Komisji Kodyfikacyjnej, aby prowadzenie Ksiąg wieczystych powierzyć Sądowi Grodzkiemu.

W zakończeniu zaś autor podnosi zaletę terminologii prawniczej, stosowanej w projekcie prawa rzeczowego. *(Edmund Kazimierczak — Gł. Pr. Śl. 4/38, s. 529 nn.).*

—

F. ZOBOWIĄZANIA.

SZKODA WIERZYCIELI JAKO WARUNEK ZASKARŻALNOŚCI CZYNNOŚCI PRAWNEJ DŁUŻNIKA.

Istotny element przedmiotowy stanu faktycznego, który nadaje wierzycielowi prawo zaskarżenia czynności dłużnika, stanowi szkoda Obejmuje ona dwa czynniki: Mianowicie przepis art. 288 § 1 K. Z. żąda, aby czynność prawna była dokonana „ze szkodą“ dla wierzycieli, zaś przepis art. 288 § 2 K. Z. wymaga, by pozostały majątek dłużnika „nie wystarczał na zupełne pokrycie“ wierzytelności. Czynniki te bynajmniej się nie pokrywają.

Badając, czy czynność prawna została zawar-

ta „ze szkodą“ dla wierzycieli, należy zwrócić uwagę na jej zewnętrzne cechy w odniesieniu do wierzycieli.

Czynność prawna wyrządza szkodę wierzycielowi, jeżeli spowodowana nią zmiana położenia majątkowego dłużnika, udaremnia, utrudnia lub przewleka egzekucję z majątku dla zaspokojenia wierzycieli. Nie przesądza kwestii szkodliwości czynności prawnej ten moment, że wzajemne świadczenie nabywcy przedstawia wartość równą świadczeniu dłużnika. Szkodliwej jakości czynności prawnej nie wyklucza także fakt, iż przedmiot majątkowy, uzyskany przez nabywcę, nie znajdował się jeszcze w majątku dłużnika, skoro tylko dłużnikowi przysługiwało uprawnienie do rozporządzania odnośnym przedmiotem.

Kwestia, czy zapłata długu należnego i wymagalnego może być zaskarżona jako czynność zdziałana w zamiarze pokrzywdzenia wierzycieli jest sporna. Dla zakresu K. Z. należy przyjąć, że czynność prawna mająca za podstawę tylko zapłatę długu wymagalnego, nie rodzi roszczenia pauliańskiego. Taka bowiem zapłata jest wykonaniem obowiązku prawnego i dlatego nie może być poczytana za wyrządzoną szkodę innym wierzycielom.

Obojętne jest nadto dla oceny szkodliwości czynności prawnej, czy majątek dłużnika w chwili zawarcia czynności był dostateczny dla zaspokojenia wierzycieli. Okoliczność wreszcie że wierzyciel w chwili powstania jego wierzytelności, miał wiadomość o szkodliwej czynności dłużnika, sama przez się jeszcze nie pozbawia go możności zaskarżenia tej czynności.

Obok elementu szkodliwości czynności prawnej, wymagany jest element *niedostateczności* majątku dłużnika na zupełne pokrycie wierzytelności. Niedostateczność ta musi istnieć w chwili zamknięcia rozprawy w I instancji w procesie pauliańskim. *(Dr Fryderyk Halpern — N. Pal. 10-11/38, s. 418 nn.).*

—

NAJEM A DZIERŻAWA.

Na tle orzeczenia S. N. (Zb. C. 327/38), zawierającego tezę, iż wzięcie w używanie za czynszem lokalu piekarni, składającego się z pracowni i sklepu, wraz z inwentarzem, obejmującym sprzęty i narzędzia piekarskie, jest najmem lokalu, a nie dzierżawą przedsiębiorstwa — autor zastanawia się nad cechami istotnymi tych 2-ch prawnych instytucji. S. N. wyszedł z założenia, że przedmioty urządzenia piekarni same przez się nie mogę stanowić źródła pożytków. Z cytowanego orzeczenia wypływa wniosek, że przedmiotem dzierżawy może być jedynie już uruchomione przedsiębiorstwo. Różnica między najmem a dzierżawą polega na tym, że pierwsza umowa daje prawo do używania rzeczy, druga także do użytkowania, w szczególności wytwarzania i pobierania pożytków (art. 370 i 402 K. Z.). Pojęcie pożytków obejmuje owoce z rzeczy, których pobieranie nie narusza jej substancji. Prawo do pożytków musi wynikać z umowy, nadto przedmiot umowy dzierżawy musi mieć pewne specjalne właściwości, musi być zdatny do dawania pożytków. Na tle tych rozważań i cytowanych innych orzeczeń S. N. autor dochodzi do konkluzji sprzecznej z orzeczeniem Nr 327/38. Jeżeli przedmiotem umowy jest urządzenie fabryki — a więc kapitał umożliwiający produkcję — jest to umowa dzierżawy, niezależnie od tego, czy przedsiębiorstwo istnieje, czy ma być dopiero uruchomione. *(Stefan Cypin — N. M. 11/38).*

—

PRZEDAWNIENIE ROSZCZEŃ Z NAFTOWYCH UDZIAŁÓW BRUTTO.

Zastosowanie 20-to względnie 30-toletniego przedawnienia do roszczeń z bruttów naftowych, zdawało się do niedawna niewątpliwe. Wystarczył zarzut procesowy krótkiego przedawnienia, podniesiony w jakiejś drobnej sprawie, by całe to zagadnienie wywołało ożywioną dyskusję. Szukanie odpowiedzi dla wchodzących tu w grę zagadnień prawnych, nie powinno ograniczyć się do samej wykładni przepisów ustawy, lecz musi objąć zbadanie odrębnych stosunków naftowych, w szczególności zaś istotę kontraktów naftowych i sposób ich wykonywania.

Zasadniczą treścią kontraktu naftowego jest przeniesienie ograniczonej, zwykle na 25 lat, własności pola naftowego, t. j. odłączonego od własności nieruchomości prawa wydobywania wraz z prawem poszukiwania materiałów żywicznych, wzamian za 1) zapłatę jednorazowej kwoty, 2) przyjęcie obowiązku płacenia t .zw. szybowego, t. j. jednorazowej zapłaty za każdy założony szyb, 3) przyjęcie obowiązku płacenia t. zw. metrowego, t. j. rocznych zapłat od metra kwadr. przestrzeni, zajętej pod kopalnie, budynki i t. d. 4) przyjęcie obowiązku wydawania właścicielowi gruntu t. zw. udziałów brutto, t. j. procentowo oznaczonej części wydobytych minerałów, w naturze lub w wartości pieniężnej, na podstawie dokładnego rachunku, bez przyczynienia się z jego strony do kosztów wydobycia.

Pośrednim przedmiotem kontraktu naftowego są minerały żywiczne, wydobyte na podstawie przeniesionego prawa. Nie są one owocem cywilnym lecz substancją, istniejącą w ograniczonej zużywalnej ilości. Kontrakty te zalicza K. C. austr. za Kod. Nap. do umów losowych, K. Z. klasyfikuje umowy losowe, jako umowy sprzedaży. Kontrakty naftowe nie są zatem

kontraktami dzierżawy, a odpłata za nie nie jest czynszem.

Z zawarciem i wpisaniem kontraktu do księgi naftowej nabywa przedsiębiorca tylko własność pola naftowego, abstrakcyjnego tworu prawnego, którego przedmiotem jest prawo wydobywania materiałów żywicznych. Nie nabywa on jednak własności materiałów jako takich; ma on tylko tytuł do nabycia własności minerałów żywicznych drogą ich ujęcia po wydostaniu na powierzchnię ziemi, t. j. drogą osobnego aktu prawnego, zwanego zawłaszczeniem, który jako ustawowy sposób nabycia daje mu dopiero własność tych minerałów.

Świadczenia pozbywcy pola naftowego nie są jednorazowe. Przez samo przeniesienie pola na nabywcę nie nabywa on jeszcze konkretnej możności podjęcia robót poszukiwawczych, lecz do jej uzyskania potrzeba mu dalszych świadczeń ze strony właściciela gruntu, które nabywca zastrzega sobie zwykle w kontrakcie. Świadczenia te są zarówno natury pozytywnej jak negatywnej. Do pierwszych należą: oddanie na każde żądanie nabywcy oznaczonej przez niego przestrzeni gruntu, na której ma zamiar założyć kopalnię lub której ma zamiar użyć na przewody i środki komunikacyjne, obowiązek usunięcia z wybranej przez przedsiębiorcę przestrzeni i jej sąsiedztwa wszelkich budynków i urządzeń, któreby były przeszkodą dla eksploatacji pod względem technicznym czy policyjno-górniczym. Świadczenia negatywne polegają na stałym zaniechaniu wykonywania jakichkolwiek aktów posiadania na oddanej przestrzeni, do których zbywca uprawniony jest na całej reszcie swego gruntu.

Świadczenia nabywcy pola naftowego nie są odpłatą za poszczególne świadczenia właściciela gruntu, lecz stanowią odwzajemnienie za wszystkie prawa, nadane kontraktem naftowym.

W kontraktach naftowych udział brutto bywa określany jako „udział w ryczałtowym zysku minerałów żywicznych". Błędne to określenie pochodzi z wadliwego przełożenia na język polski niemieckiego tekstu kontraktów, które się u nas przyjęło i od szeregu lat jest w użyciu. Zasadą wszystkich kontraktów naftowych jest, że właściciel gruntu, jako uprawniony z tytułu udziałów brutto otrzymuje swoją procentową część materiałów żywicznych loco kopalnia, t. j. w tym miejscu, gdzie je przedsiębiorca uzyskuje. Praktyczne konsekwencje tej zasady są różne zależnie od czasu i warunków produkcji.

W kontraktach dawnych, zawieranych w czasie przed uzyskaniem dużych produkcji (typ pierwszy), mieści się zwykle postanowienie, że ropa wydostająca się z szybu, spływa do rezerwoaru kopalnianego, pozostającego pod wspólnym zamknięciem przedsiębiorcy i właściciela gruntu. Obydwaj zawłaszczając ją jednocześnie, stają się współwłaścicielami w stosunku, ustanowionym kontraktem, t. j. właściciel w części odpowiadającej jego udziałowi brutto, a przedsiębiorca w reszcie.

W kontraktach drugiego typu, gdzie postanowienia takie byłyby niewykonalne np. z powodu dużej produkcji, dla której rezerwoary kopalniane nie byłyby wystarczające, zasada loco kopalnia nie ulega zmianie, lecz jej wykonanie następuje w sposób nieco odmienny. Przedsiębiorca przyjmuje tu obowiązek przetłaczania ropy właściciela gruntu do rezerwoarów zakładu magazynowego danego zagłębia na rachunek i niebezpieczeństwo właściciela. Wyrazem tego jest postanowienie kontraktu, że właściciel ma ponosić wszystkie koszty od wydostania się ropy z zakładu wiertniczego aż do jej objęcia w swoje dzierżenie: do kosztów zalicza się tutaj koszty podgrzewania i podtłoczenia ropy. Przejęcie przez właściciela niebezpieczeństwa od chwili wydostania się ropy z otworu objawia się w postanowieniach o zaasekurowaniu ropy na jego rachunek i ponoszenia przezeń manca magazynowego. Postanowienia te o obowiązku przedsiębiorcy przetłaczania ropy właściciela gruntu i zawarcia tym samym umowy z zakładem magazynowym mieszczą w sobie elementy umowy zlecenia, w której właściciel gruntu daje, a przedsiębiorca przyjmuje zlecenie wykonania powyższych czynności.

Ani powyższa zasada, ani jej wykonanie nie doznają zmiany tam, gdzie w miejsce ropy czy gazu, występuje ich wartość. W tym przypadku tylko przedsiębiorca obowiązany jest sprzedać minerały właściciela gruntu na równi ze swoimi.

W kontraktach nowszych, typu trzeciego. określa się udziały brutto w ten sposób, że właściciel gruntu pozbywając pole naftowe, zastrzega sobie oprócz zapłaty w gotówce oraz w t. zw. szybowym wzgl. metrowym, procentową część wydobytych przez przedsiębiorcę minerałów loco kopalnia, przy czym postanowienia o przetłaczaniu ropy, o kosztach właściciela gruntu i jego niebezpieczeństwie są podobne jak w kontraktach poprzedniego typu.

Istota kontraktu i wola stron najwyraźniejsze są w pierwszym typie kontraktu. Strony chcą zapewnić właścicielowi gruntu własność wydobytch materiałów natychmiast po ich wydobyciu. W tym przypadku nie istnieje w normalnym toku rzeczy, ani roszczenie o wydanie ropy, ani też jej świadczenie, skoro właściciel gruntu znajduje się już w jej posiadaniu. Pozostaje do rozpatrzenia kiedy właściciel nabywa własność minerałów, przypadających na jego udział brutto przy drugim typie kontraktów, względnie kiedy realizuje się zastrzeżenie przy typie trzecim.

Wzajemny stosunek właściciela i przedsiębiorcy opiera się na umowie zlecenia. Nabywszy na rachunek właściciela własność ropy bruttowej lub gazu, podobnie jak komisant nabywa własność towaru na rachunek komitenta, względnie sprzedawszy te materiały dobrowolnie czy przymusowo, przedsiębiorca obowiązany jest wydać właścicielowi wszystko co dla niego uzyskał, a więc wydać mu cenę uzyskaną ze sprzedaży, lub jeżeli użył minerałów dla siebie, cenę przewidzianą na ten przypadek w kontrakcie. Spowodowanie tego skutku prawnego jest skutkiem wykonania zlecenia, natomiast nie ma charakteru świadczenia w rozumieniu prawa obligacyjnego. Treści udziału brutto nie stanowi zatem świadczenie przedsiębiorcy, lecz istotą jego jest zastrzeżone właścicielowi gruntu prawo do oznaczonej procentowo części wszystkich minerałów żywicznych, które on nabywa bądź na imię własne, bądź na imię przedsiębiorcy już w chwili wydostania ich na powierzchnię. Źródłem powstania roszczenia o wydanie udziałów brutto są nie tylko przyczyny prawne, lecz inne jeszcze zdarzenia, które wpływają na powstanie, treść i rozmiar prawa. Główną przyczyną powstania roszczenia jest samo wydobycie minerałów. Treść każdoczesnego roszczenia o wydanie zależy od dn. 1.6.1923 od tego czy Polmin (ust. z 1.5.1923) wykona przysługujące mu prawo przymusowego wykupu ropy; zależnie więc od tego przedmiotem udziału brutto będzie ropa lub pieniądz. Na rozmiar prawa wpływa produkcja ceny, wysokość potrąceń i t. p.

W kontraktach przyjmuje przedsiębiorca obowiązek składania właścicielowi co miesiąc dokładnych sprawozdań z produkcji oraz kosztów i potrąceń i obowiązek wydania mu jednocześnie lub po paru dniach wszystkiego, co na jego udział brutto przypada. Obydwa świadczenia przedsiębiorcy, wydanie minerałów lub ich ceny, oraz wcześniejsze wzgl. równoczesne złożenie rachunków stanowią jedną nierozerwalną całość. W szczególności złożenie rachunków jest konieczne dla zapoznania się właściciela z rozmiarami produkcji i kosztów, a co za tym idzie wysokością przypadającego mu w danym okresie udziału.

Jeżeli chodzi o moment rozpoczęcia biegu przedawnienia, to następuje on z chwilą, kiedy wierzytelność stała się wymagalną. Jeżeli zatem między złożeniem rachunków i wydaniem udziału zachodzi stosunek niepodzielności, przy czym pierwsze jest świadczeniem ubocznym, drugie głównym, to bieg przedawnienia świadczenia głównego nie może rozpocząć się przed złożeniem rachunku. Może wszakże uprawniony zrzec się rachunku, względnie sam go sporządzić i wnieść pozew o wydanie udziału, a w tym przypadku przedawnienie liczyć się będzie od wniesienia pozwu, co może mieć doniosły skutek w razie jego cofnięcia. Dopóki jednak przedsiębiorca rachunku nie złożył, dopóty nie może rozpocząć się bieg przedawnienia o wydanie udziału.

Powstaje zagadnienie czy świadczenia z kontraktów naftowych odpowiadają wymogom z art. 282 p. 2 K. Z. Świadczenia okresowe podlegają na ogół przedawnieniu krótkiemu w razie jednoczesnego istnienia następujących cech: 1) jeżeli są świadczeniami pozytywnymi o wartości majątkowej, 2) jeżeli powracają w powtarzających się okresach, 3) jeżeli każde z nich stanowi dług samoistny, a nie zapłatę częściową, powstałą z rozłożenia kapitału na części, 4) jeżeli przyczyną ich powrotu jest obok tytułu stale działającego, upływ czasu jako taki, i 5) jeżeli nie stanowią odpłaty za świadczenia wzajemne trwałe lub kilkakrotne, z wyjątkiem czynszu z najmu i dzierżawy. W udziałach brutto brak jest cech powyższych. Nie mają one charakteru świadczeń, któreby powiększały majątek wierzyciela z uszczerbkiem majątku dłużnika. Minerały lub ich wartość znajdują się w majątku właściciela gruntu już w chwili ich wydobycia i nigdy nie wchodziły w skład majątku przedsiębiorcy. Przyczyną wydania udziału właścicielowi jest za każdym razem z osobna, cały szereg zdarzeń i czynności różnych od czasu, a mianowicie wydobycie minerałów, ich zawłaszczenie oraz wykonywanie co do każdej wydobytej ilości, zlecenie przez przedsiębiorcę.

W konkluzji autor dochodzi do wniosku, iż do udziałów brutto nie można stosować krótszego przedawnienia z art. 282 p. 2 K. Z. lub 1480 k. c. austr.

Przeciwna argumentacja, oparta na art. 7 państw. ustawy naftowej z dn. 9.1.1907, zawierającym wyrażenie o powtarzających się świadczeniach, podlegających jako ciężar realny wpisowi do księgi naftowej, nie jest ścisła i odnosi się do dziedziny formalnego prawa publicznego o urządzeniu ksiąg publicznych w przedmiocie ciężarów realnych, i z użytego w niej mimochodem wyrażenia nie można wysuwać wniosków co do charakteru instytucji. *(Dr Juliusz L a u e r — Gł. Pr. 6-8/38, s. 483).*

—

H. PRAWO PRACY.

O PRACODAWCY W PRAWIE PRACY.

Pracodawcą t. zn. tym kto zatrudnia pracowników może być w zasadzie każdy. Ograniczenia dotyczą raczej zatrudnienia pewnych grup osób i wynikają z przepisów prawa przemysłowego (art. 125, 148).

W odróżnieniu od spółki, będącej osobą prawa prywatnego, przy spółce nie będącej osobą prawną każdy spólnik jest pracodawcą.

Chodzi tu o odpowiedzialność cywilną jaką pracodawcy ponoszą wobec pracowników. W tym zakresie co do spółki cywilnej za zobowiązania wobec pracowników spólnicy odpowiadają majątkiem spółkowym, osobistym zaś według ogólnych przepisów o odpowiedzialności spółdłużników (art. 567 K. Z.) a mianowicie są to postanowienia art. 3, 11, 12 K. Z. Przy spółce jawnej zachodzi odpowiedzialność każdego spólnika wobec pracownika całym swym majątkiem solidarnie z pozostałymi spólnikami oraz ze spółką (art. 85 § 1 K. H.). Przy spółce komandytowej jeden ze spólników odpowiada bez ograniczenia, zaś komandytariusz tylko do wysokości sumy komandytowej. Przy spółce cichej spólnik cichy w ogóle nie odpowiada wobec wierzyciela za zobowiązania kupca.

Co się tyczy odpowiedzialności wobec pracowników w wypadku istnienia współwłasności — obowiązują przepisy art. 8 § 1 K. Z. Zagadnienie czy przepis ten stosować należy również przy korzystaniu z innego prawa rzeczowego rozstrzygnąć należy negatywnie ze względu na obowiązującą zasadę, że solidarności nie domniemywa się.

W zakresie ustalania odpowiedzialności i wymiaru kary dla współpracodawców, decydującymi winny być przesłanki art. 54 i 55 K. K., które nakazują indywidualizację odpowiedzialności każdego z przestępców.

Jeśli chodzi o ustalenie odpowiedzialności współpracodawców z tytułu czynów niedozwolonych zastosowanie ma zasada art. 137 K. Z.

Obok osoby pracodawcy jako podmiotu prawa wspomnieć należy o t. zw. zakładzie pracy. Kodeks używa jednak tego pojęcia raczej jako synonim pojęcia przedsiębiorstwa. Zakład pracy nie jest nigdy podmiotem prawa — jest instytucją prawną wysublimowaną przez ustawodawcę, rozumującego założeniami gospodarczymi w celu ułatwienia reglamentacji prawa pracy.

Cała analiza pojęcia zakładu pracy pozwala stwierdzić, że pojęcie to nie jest personifikacją osoby pracodawcy i dlatego używanie tego pojęcia zamiast osoby pracodawcy nie jest dopuszczalne.

W wypadku, gdy pracodawcą jest osoba prawna realizowanie praw pracodawcy należy do zarządców wyposażonych w mandat lub prawo ogólnej reprezentacji organu osoby prawnej. *(J. G. W e n g i e r o w — P. P. P. 1/38 s. 4). s. 4).*

—

REFORMA UBEZPIECZENIA BRACKIEGO.

Nowelizacja rozp. M. O. S. z dnia 27 sierpnia 1935 r. o ubezpieczeniu brackim w powiecie będzińskim, dokonana rozporządzeniem M. O. S. z dnia 31 sierpnia 1938 r., stanowi poważny etap w porządkowaniu stanu naszych ubezpieczeń społecznych. Nie jest to nowelizacja zwykła, gdyż rozp. z 31 sierpnia b. r. dokonało reformy zasadniczej, wprowadzając na teren Zagłębia Krakowskiego dodatkowe ubezpieczenie zawodowe górników.

Ustawa o ubezpieczeniu Społ. z 28 marca 1933 r. została w dwuch objętych nią zagłębiach węglowych różny stan prawny w górnictwie i w różny sposób go uregulowała. W Zagłębiu Dąbrowskim istniały dobrowolne kasy t. zw. brackie. W związku z tym górnicy tego Zagłębia objęci zostali na zasadach ogólnych przepisami emeryt. ustawy scaleniowej z 1933 r. Kasy bratnie potraktowane zaś zostały przez ustawodawcę jako instytucje zupełnie od ubezpieczeń ustawowych niezależne.

Jeśli zaś chodzi o górników małopolskich, to weszli oni do systemu emerytalnego ustawą o ub. społ. z tymi jedynie uprawnieniami, które są w ustawie tej wszystkim górnikom zastrzeżone. Nie otrzymali natomiast żadnego dodatkowego specjalnego ubezpieczenia zawodowego.

Zapełnienie powyższej luki i stworzenie podstawy prawnej do reformy ubezpieczenia górniczego w Zagł. Krak. miała na celu ustawa z 9 kwietnia 1938 r. o zmianie ustawy o ub. społ. nazwana popularnie „lex Gdula" (od nazwiska wnioskodawcy). Poza tym zajęła się ona w sposób pośredni uprawnieniami rencistów górniczych.

Właściwą reformę ubezpieczenia górniczego stworzyło dopiero omawiane na początku rozp. M. O. S. z 31 sierpnia 1938 r.

Wprowadza ono przede wszystkim postanowienie, że w stosunku do osób, którym zaliczono lata ubezpieczenia w b. kasach bratnich w Zagł. Dąbrowskim, nie będzie stosowało się ograniczeń w zaliczeniach, wynikających z przerw w ubezpieczeniu w poszczególnej byłej kasie bratniej.

Następna zmiana dotychczasowego stanu prawnego dotyczy zasad zabezpieczenia hipotecznego annuitetów przedsiębiorstw górniczyhch w Zagł. Dąbrowskim, kwoty t. zw. annuitetu sztywnego, podzielonego z góry na poszczególne przedsiębiorstwa, zabezpieczone być miały przez wpisy do ksiąg hipotecznych tych przedsiębiorstw. Otóż, w ramach dotychczasowych przepisów zwierzchność hipoteczna godziła się przyjmować wpisy wówczas tylko, gdy opiewały na prostą sumę wszystkich wpłat miesięcznych. Obecnie przepisy o zabezpieczeniu hipot. uległy zasadniczej zmianie. *(Wanda M a m r o t o w a — Prz. Ub. Społ. 11/38, s. 708 nn.).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. POSTĘPOWANIE SPORNE.

ZATARG ZBIOROWY A SPÓR INDYWIDUALNY.

Sąd Najwyższy w orzeczeniu Nr 41/37 wyraził pogląd, że komisje rozjemcze, przewidziane w art. 129 ust. o ob. społ., są właściwe do rozstrzygania sporów, powstałych na tle zatargów zbiorowych między lekarzami i ubezpieczalnią, nie tylko o warunki umowy mającej się zawrzeć, lecz również o wykonywanie warunków umowy już zawartej. W sprawie, w której powyższy wyrok zapadł 59 lekarzy żądało ustalenia, że w myśl już zawartej umowy zbiorowej są lekarzami stałymi i mają ich prawa.

W związku z tym stanem faktycznym wykładnia budzi pewne zastrzeżenia: 1) czy spór lekarzy był indywidualny czy zbiorowy, 2) co może być przedmiotem sporu zbiorowego i 3) czy komisje rozjemcze powołane są i do rozstrzygania sporów indywidualnych .

1) Sąd Najwyższy identyfikuje pojęcie sporu i zatargu zbiorowego. Prawo pracy przeciwstawia pojęcie zatargu zbiorowego pojęciu sporu indywidualnego. Zatarg zbiorowy jest sporem o interesy, chodzi w nim o ustanowienie normy prawa przedmiotowego (umowy zbiorowej, orzeczenia komisji rozjemczej), gdy spór indywidualny jest sporem o prawo, chodzi w nim o rozstrzygnięcie, czy określona osoba lub grupa osób ma prawo czy nie. W sporze indywidualnym stroną jest jednostka, w zatargu zbiorowym — zorganizowana grupa zawodowa, działająca przez swe przedstawicielstwo. Lekarze nie mieli zatem z Ubezpieczalnią zatargu zbiorowego, bo chodziło o ich prawa wypływające z umowy zbiorowej, a nie o normy prawa przedmiotowego. Okoliczność, że występowała ich większa grupa w procesie nie ma znaczenia prawnego, gdyż stroną w zatargu zbiorowym, nie jest suma jednostek, a tylko jej przedstawicielstwo; w przypadku miało miejsce tylko spółuczestnictwo formalne, podyktowane i dopuszczalne ze względów jedynie ekonomii procesowej.

2) Przedmiotem zatargu zbiorowego są w zasadzie warunki pracy i płacy przyszłych umów zbiorowych, ew.: o wykładnię lub treść umów już zawartych (t. zw. zbiorowe zatargi o prawo). Osiągnięta w drodze takiego zatargu wykładnia ma charakter autentycznej, stanowiącej właściwie nową normę. Tak pojęty zatarg zbiorowy o prawo jest istotnie sporem o wykonywanie warunków umowy zbiorowej już zawartej, lecz nie znaczy to by był sporem, którego rozstrzygnięcie dawałoby poszczególnym osobom tytuł egzekucyjny. Lekarzom nie chodziło o to, że ubezpieczalnia nie wykonywała umowy zbiorowej jako takiej, lecz tylko zawartych z nimi umów indywidualnych, których warunki powinny odpowiadać warunkom ustanowionym w umowie zbiorowej. Dlatego przedmiot sporu nie był przedmiotem sporu zbiorowego.

3) I na trzecie pytanie należy dać odpowiedź przeczącą. W myśl art. 1 K. P. C. właściwość sądów powszechnych ustępuje tylko gdy ustawy szczególne stanowią inaczej. Nie podobna przypuszczać by ustawodawca chciał zlecić komisjom rozjemczym rozstrzyganie sporów indywidualnych nie czyniąc o tym wzmianki w art. 129 ust. o ub. społ., a nadto uzależniając w pewnych przypadkach moc obowiązującą orzeczeń komisyj od decyzji Ministra Opieki Społecznej. Wynikałoby stąd, że jeżeli jedna ze stron jest niezadowolona z orzeczenia w sporze indywidualnym, moc tego orzeczenia byłaby uzależniona od aktu administracyjnego. Takie rozwiązanie byłoby sprzeczne z konstytucją.

W konkluzji autor dochodzi do wniosku. że indywidualne spory lekarzy z Ubezpieczalnią nie podlegają właściwości komisyj rozjemczych dla spraw lekarskich, do których właściwości należą tylko zatargi zbiorowe. *(Stefan Mateja — P. P. P. 1/38, s. 11).*

—

CZY WNIESIENIE POZWU NA POCZTĘ PRZERYWA PRZEDAWNIENIE?

Często się zdarza, że pozew wnoszony zostaje w ostatnim dniu przedawnienia dochodzonego w nim roszczenia, i to nie bezpośrednio do biura podawczego sądu, lecz wysłany zostaje pocztą. Zachodzi pytanie, czy wobec tego, jeżeli pozew nadany ostatniego dnia na pocztę wpłynął do sądu, już po upływie terminu przedawnienia, nie jest on spóźniony i czy zdążył on przerwać przedawnienie lub prekluzję.

Napozór wydaje się, iż odpowiedź jest prosta, skoro art. 181 § 4 K. P. C. stanowi, iż oddanie pisma w polskim urzędzie pocztowym jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu. W judykaturze Sądu Najwyższego i w dotkrynie pojawiła się jednak duża rozbieżność w tym przedmiocie. W orzeczeniu Nr 177/36 Sąd Najwyższy ustalił, iż art. 181 § 4 ma zastosowanie jedynie do terminów procesowych a nie do terminów przewidzianych w prawie materialnym, oraz, iż stosuje się go już w toku procesu. Pogląd ten uznaje prof. Allerhand, chociaż twierdzi, że de lege ferenda należałoby rozszerzyć zasięg art. 181 § 4 również na terminy prawa materialnego. Argumentacja taka, że jeżeli wskazany termin wynika z prawa materialnego, przeto obliczenie jego winno na-

stąpić według K. Z., a ten nie zawiera przepisu analogicznego do art. 181 § 4 K. P. C., nie jest słuszna, gdyż w razie jej przyjęcia odpowiednie przepisy należałoby zamieścić nie tylko w K. Z. lecz w ogóle w każdej ustawie, gdyż każda z nich stanowiłaby zamknięty w sobie świat pojęć ogólnych, do których nie odnosiłyby się pojęcia ogólne innych ustaw. Jednak liczne ustawy operują pojęciem pozwu, które określają nie one a K. P. C., operujący pojęciami ogólnymi, które oczywiście mają prawo obywatelstwa we wszystkich ustawach prawa materialnego. Słuszne jest rozumowanie adw. Wyszogroda, że art. 181 § 4 mówi, iż oddanie pisma procesowego w polskim urzędzie pocztowym jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu; pozew jest jednym z rodzajów pisma procesowego (art. 206 § 1 K. P. C.) a zatem oddanie pozwu na poczcie równa się wniesieniu go do sądu; skoro zaś art. 279 p. 2 K. Z. stanowi, że przedawnienie przerywa się przez wniesienie pozwu to wniesienie pozwu na pocztę przerywa przedawnienie. Stosowana w praktyce teza Sądu Najwyższego i prof. Allerhanda doprowadziłaby do tego, że powód wnosząc pozew na poczcie, zmuszony byłby brać na siebie ryzyko dostarczenia przez listonosza pisma na czas do sądu.

Dwa nowe wyroki Sądu Najwyższego z 20 stycznia 1937 (36—38) i z kwietnia 1938 stanęły na stanowisku odmiennym, i uznały iż art. 181 § 4 K. P. C. ma charakter ogólny i stosuje się do terminów procesualnych, przewidzianych nie tylko w K. P. C., ale i w ustawach szczególnych; w drugim zaś wyroku, iż pozew wniesiony przeciwko wystawcy weksłu w ostatnim dniu trzyletniego okresu od daty płatności — na poczcie — jest wniesiony z zachowaniem przepisanego w prawie materialnym terminu, chociażby do sądu pozew ten wpłynął po terminie a to na zasadzie właśnie art. 181 § 4 K. P. C. (*Stanisław S u c h o r z e w s k i* — P. P. H. 9/38, s. 493).

—

UWIADOMIENIE O SPORZE I WSKAZANIE POPRZEDNIKA.

A. Przypozwanie. Ostatni projekt K. P. C. ujął instytucję uwiadomienia o sporze w jednym tylko artykule, nazywając ją przypozwaniem. Według art. 80 § 1 zawiadomienie o sporze może wystosować tylko strona procesowa do osoby trzeciej dla zachowania skutków prywatno prawnych, przy czym wzywa ją do udziału w procesie. Uwiadomiony nie staje się stroną procesową, lecz może tylko wziąć w procesie udział w charakterze interwenienta ubocznego. Motywy podkreślają, że uwiadomienie czyni zadość racjonalnej potrzebie zapewnienia skutków prawno cywilnych i, że instytucja ta jest w pełni na usługach prawa cywilnego w przypadkach ewikcji, regresu, odszkodowania i t. d.

Jeżeli chodzi o charakter aktu, to jest on działaniem prawnym nie będącym ani aktem prawnym ani czynem niedozwolonym, lecz należy do grupy oznajmień. Istnieją oznajmienia faktów i oznajmienia woli: tutaj wchodzą w grę tylko te pierwsze. Fakt jaki ma być przedmiotem uwiadomienia może być fizyczny lub psychiczny. Uwiadomienie o wadach towaru jest oznajmieniem spostrzeżeń uwiadamiającego, a więc pewnych faktów psychicznych, gdy w skład doniesienia znaleźcy wchodzą obok spostrzeżeń, jeszcze pewne ruchy fizyczne, przedsiębrane w celu podjęcia i przechowania znalezionego przedmiotu; fakt będący przedmiotem oznajmienia jest tutaj złożony — psychofizyczny. Uwiadomienie o sporze ma na celu zachowanie skutków prywatno prawnych w stosunku do osoby zawiadomionej. Jednak wola skutku prawnego jest tu obojętna, gdyż wynika on ex lege.

Skoro uwiadamiający wzywa osobę trzecią do wzięcia udziału w procesie, to tym samym przejawia gotowość przyjęcia jej jako interwenienta ubocznego i następstwem tego jest niemożność sprzeciwienia się temu, a co zatem idzie cofnięcia raz dokonanego zawiadomienia o sporze. K. P. C. nie przewiduje czasu w jakim zawiadomienie ma nastąpić, gdyż to zależy od prawa materialnego: jeżeli sąd nie dopuści uwiadomionego w charakterze interwenienta, na skutek opozycji ze strony przeciwnika uwiadamiającego, wówczas ten ostatni nie poniesie żadnych niekorzystnych skutków, skoro swój obowiązek uwiadomienia spełnił należycie:

Istnienie i rozmiar obowiązku uwiadomienia zależy od przepisów prawa materialnego. Jeżeli chodzi o czas, uwiadomienie może nastąpić, ponieważ: nie ma tu ograniczeń, do czasu uprawomocnienia się wyroku, a więc nawet w trzeciej instancji. Jednak uwiadomienie dokonane po zamknięciu rozprawy w drugiej instancji, odbiera uwiadomionemu możność przystąpienia do sporu. Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, że uwiadomienie może być dokonane, dopóki spór nie został rozstrzygnięty w instancjach merytorycznych.

Do tego autor dodaje następujące uwagi: 1) uwiadomienie musi być skierowane do osoby „trzeciej" nie biorącej jeszcze udziału w procesie, 2) następuje ono drogą pisma procesowego, które zostanie doręczone uwiadomionemu oraz stronie przeciwnej, 3) wątpliwość co do właściwości sądu do przyjęcia uwiadomienia w zasadzie nie istnieje, skoro K. P. C. przewidział je tylko w toku procesu, wobec czego właściwy jest tu tylko sąd orzekający, 4) u-

wiadomiony, przystępując do procesu nie może żądać zawieszenia postępowania.

B. Wskazanie poprzednika. Poprzednik, t. j. ten w którego imieniu posiada pozwany rzecz lub prawo sporne, może za zgodą powoda wejść w proces w miejsce pozwanego. Jeżeli wskazanie to nie odniosło skutku, pozwany zgodnie z przepisami prawa prywatnego może poddać się żądaniu pozwu, nie będąc za to odpowiedzialnym wobec poprzednika. Pozwany może uczynić zadość żądaniu pozwu w trzech przypadkach: 1) gdy poprzednik wezwany nie stawi się na rozprawę, 2) gdy mimo stawienia się nie działa i 3) gdy przeczy aby pomiędzy nim a pozwanym zachodził stosunek poprzednictwa. Do wstąpienia do procesu po stronie pozwanego potrzebna jest tylko zgoda powoda, gdy zgoda pozwanego wynika już z samego faktu wskazania poprzednika. Do instytucji tej odnoszą się następujące uwagi autora: 1) może ona mieć zastosowanie nie tylko przy akcji wydobywczej, lecz także przy skardze publicjańskiej, konfesoryjnej i negatoryjnej, 2) jeżeli powód sprzeciwi się wejściu poprzednika na miejsce strony procesowej, pozwany nie może uczynić zadość żądaniu pozwu z powodu niewstąpienia poprzednika w proces, 3) powód może sprzeciwić się wstąpieniu poprzednika w proces nawet bez podania przyczyny, 4) poddanie się pozwanego roszczeniom pozwu mimo warunków procesowych może wywołać roszczenie odszkodowawcze poprzednika przeciw pozwanemu tylko wtedy, jeżeli roszczenie takie ma specjalną podstawę w przepisach prawa materialnego, 5) jeżeli poprzednik uznaje twierdzenia pozwanego za uzasadnione, jednak nie chce wejść w proces w jego miejsce, powstaje kwestia watpliwa, czy pozwany może wówczas poddać się żądaniom pozwu, 6) K. P. C. wymaga wyraźnie zgody powoda na zmianę osoby pozwanego, a niestawienie się powoda na rozprawę nie może tej zgody zastąpić. *(Prof. Stanisław G o ł ą b — R. P. E. S. 4/38 s. 393).*

DO ZAGADNIENIA DOPUSZCZALNOŚCI DOWODU ZE ŚWIADKÓW PRZECIW OSNOWIE DOKUMENTU ZA ZGODĄ STRON.

Zdaniem autora z orzeczenia Sądu Najwyższego Nr 337 z r. 1937 wynika, iż w myśl art. 265 K. P. C. nie jest dopuszczalny dowód ze świadków i z przesłuchania stron przeciw dokumentowi nawet wówczas, gdy obie strony zgadzają się na dopuszczenie przeciwdowodu. Zwolennicy tego poglądu wychodzą z założenia, że K. P. C. jest prawem procesowym, a zatem publicznym, wobec czego strony nie mogą nim dysponować, o ile ustawa wyraźnie na to nie zezwala, a takiego zezwolenia, któreby dopuszczało za zgodą stron dowody ze świadków przeciwko dokumentowi nie znajdujemy. Powyższe zapatrywanie jest jednak o tyle niesłuszne, że nie wszystkie normy, zawarte w K. P. C. mają charakter prawa publicznego, i by dany przepis nie mógł być normą prawa materialnego, podlegającą dyspozycji stron.

W K. P. C. znajdujemy normy prawa materialnego, podobnie jak w K. Z. normy prawa procesowego. Odnosi się to w ogóle do kodyfikacji prawa procesowego i materialnego, jak tego dowodzi choćby historia zasady lettres passent temoins, zawarta obecnie w art. 265 K. P. C., a przedtem w art. 1341 Kod. Nap.

Art. 265 jest tylko formalnie normą procesową, lecz według jego treści i doniosłości dla praw podmiotowych, ma on charakter materialno prawny, a zatem nie ma żadnej słusznej przyczyny, by nie pozostawić go dyspozytywności stron. Pogląd ten poparty jest także art. 11 K. Z. według którego w związku z art. 110 wolno prowadzić dowód ze świadków za zgodą obu stron na okoliczność, że pisemna umowa została następnie zmieniona lub uzupełniona.

W konkluzji autor dochodzi do wniosku, że wymaganie przepisu art. 265 K. P. C. aby zachowana była forma pisemna na okoliczności przeciwko osnowie lub ponad odnowę dokumentu, ma to znaczenie, iż w razie sporu dopuszczalny jest na okoliczności te dowód ze świadków za zgodą ob ustron, a zatem jeżeli obie strony na to się zgodzą może być dopuszczony dowód ze świadków przeciwko dokumentowi. *(Dr Józef M i e s e r — Gł. Pr. 6—8/38, s. 508).*

B. POSTĘPOWANIE EGZEGKUCYJNE I ZABEZPIECZAJĄCE.

NATYCHMIASTOWA WYKONALNOŚĆ ORZECZEŃ SĄDOWYCH.

Zasadniczo znaczenie tytułu egzekucyjnego winno być przyznane tylko takim orzeczeniom sądowym, które w sposób stanowczy i ostateczny stwierdzają, iż roszczenie, mające być w drodze środków egz. urzeczywistnione, jest prawnie uzasadnione. Takie znaczenie mogą mieć tylko *prawomocne* orzeczenia sądowe. Ze względów jednak utylitarnych a w interesie wierzyciela niektóre kodeksy, między innymi polski K. P. C. pod pewnymi warukami wprowadzają instytucję natychmiastowej wykonalności wyroków. Natychmiastowa wykonalność wyroku kryje w sobie niebezpieczeństwo niepowetowanej szkody dla dłużnika, a także i dla wierzyciela, który może być zobowiązany do wynagrodzenia szkody, wywołanej natychmiastowym wykonaniem.

Natychmiastowa wykonalność z mocy ustawy.

1. Natychmiast wykonalne z mocy samego

prawa są wszystkie postanowienia sądu w braku odmiennego zastrzeżenia. Zażalenie wstrzymuje wykonanie jedynie postanowienia, uchylającego lub zmieniającego zarządzenie tymczasowe (art. 848 § 2 K. P. C.). Sąd *pierwszej* instancji może wstrzymać wykonanie postanowienia, aż do rozstrzygnięcia zażalenia.

2. Wyroki sądów drugiej instancji są natychmiast wykonalne. Wykonalność jednak tych wyroków nie jest bezwarunkowa, sąd II instancji może ją wstrzymać, aż do uprawomocnienia się wyroku, względnie uzależnić od złożenia przez powoda zabezpieczenia. W sprawach o prawość rodu i o ustalenie stanu cywilnego, o rozwiązanie lub unieważnienie małżeństwa, oraz przeciwko Skarbowi Państwa oraz przedsiębiorstwom państwowym, zastępowanym przez Prokuratorię Generalną, nie ma natychmiastowej wykonalności, a także wyrok nie może być zaopatrzony rygorem natychmiastowej wykonalności. Sprzedaż nieruchomości przed prawomocnością wyroku jest niedopuszczalna. Na postanowienie sądu co do odmowy wstrzymania lub dozwalające wstrzymanie wykonalności natychmiastowej — nie ma ani zażalenia do S. N. ani kasacji.

3. Nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, wydany na podstawie weksłu lub czeku staje się natychmiast wykonalny z wpływem 3-dniowego terminu, wyznaczonego do zaspokojenia roszczenia. Na wniosek pozwanego sąd może wstrzymać wykonalność nakazu (wtedy egzekucję ogranicza się do środków zabezpieczenia z art. 851 K. P. C.).

4. Wyroki sądów pracy w sprawach, w których wartość przedmiotu sporu nie przewyższa 300 zł. są natychmiast wykonalne. Wyrok sądu okręgowego, jako II instancji w tych sprawach jest natychmiast wykonalny także przeciw Skarbowi Państwa i przedsiębiorstwom państwowym.

Nadanie rygoru natychmiastowej wykonalności.

1. W wypadkach wyliczonych w K. P. C. sąd *obowiązany jest* nadać wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności*). Poza tym sąd nada rygor „jeżeli opóźnienie uniemożliwiłoby lub znacznie utrudniło wykonanie wyroku lub naraziło powoda na straty". Ocena tych okoliczności pozostawiona jest uznaniu sądu.

2. Nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności może nastąpić tylko na wniosek powoda. Nadanie rygoru sąd może uzależnić od złożenia przez powoda zabezpieczenia. W wypadku, gdy opóźnienie uniemożliwiłoby lub utrudniło wykonanie wyroku lub naraziło powoda na straty — zabezpieczenie musi być nakazane. O ile powód został zobowiązany do złożenia zabezpieczenia, dopóki go nie złoży sąd nie powinien nadać wyrokowi klauzuli wykonalności.

3. Rygor nie może być wyrzeczony nawet za ubezpieczeniem, a) gdy wskutek wykonania wyroku może wyniknąć dla pozwanego niepowetowana szkoda (nie dotyczy to wyroków zasądzających alimenty lub wynagrodzenie za pracę). Czy zachodzi obawa tych ujemnych skutków w razie niewykonania wyroku osądzi się w każdym poszczególnym przypadku; b) w sprawach przeciw Skarbowi Państwa i przedsiębiorstwom państwowym, zastępowanym przez Prokuratorię Generalną.

4. Rygor może być nadany całemu wyrokowi lub jego części, przeciw wszystkim lub niektórym tylko współpozwanym, jeżeli natura roszczenia są temu nie sprzeciwia. Rygoru natychmiastowej wykonalności nie można nadać wyrokowi kształtującemu prawo albo czystemu wyrokowi ustalającemu.

Skutki natychmiastowej wykonalności.

Orzeczenie natychmiast wykonalne stanowi tytuł egz.; do prowadzenia egzekucji konieczne jest opatrzenie go przez sąd klauzulą wykonalności. Wykonanie orzeczenia natychmiast wykonalnego odbywa się tak, jak wykonanie orzeczenia prawomocnego, zmierza ono do zaspokojenia wierzyciela; jedynie sprzedaż nieruchomości zostaje wstrzymana do czasu uprawomocnienia się orzeczenia. Rygor natychmiastowej wykonalności traci swą moc, gdy instancja wyższa wydała orzeczenie zmieniające lub uchylające orzeczenie wyrok opatrzony tym rygorem.

Skutki zmiany lub uchylenia wykonalnego orzeczenia.

1. Jeżeli orzeczenie zostało w całości lub w części wykonane, a później przez orzeczenie wyższej instancji zmienione lub uchylone — wierzyciel obowiązany jest do zwrotu tego, co otrzymał, względnie do przywrócenia do poprzedniego stanu. Roszczenie pozwanego do powoda o zwrot lub przywrócenie do pierwotnego stanu jest samodzielnym roszczeniem prywatnoprawnym. O roszczeniu tym *może* orzec bez osobnego procesu sąd II instancji w postępowaniu apelacyjnym, względnie zażaleniowym lub Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym, jeżeli jako sąd rewizyjny orzeka sam in merito sprawy. Sąd wyda takie orzeczenie tylko wówczas, gdy orzekł odmiennie, niż I instancja w przedmiocie sporu lub orzeczenie niższej instancji uchylił. Nie może sąd orzec o zwrocie, gdy odesłał sprawę do ponownego rozpoznania sądowi I instancji lub zawiesił tylko rygor.

2. Obowiązek wynagrodzenia szkody wyrządzonej pozwanemu wykonaniem orzeczenia, następnie zmienionego lub uchylonego, jest nie-

*) Artykuł pisany przed Dekretem o usprawnieniu postępowania sąd. (Przyp. Red. „Prasy Prawniczej").

zależny od roszczenia wyżej omówionego. Obowiązek ten jest szerszy, niż obowiązek zwrotu. Nawet dobrowolne świadczenie dla odwrócenia grożącej niechybnie egzekucji uzasadnia obowiązek wynagrodzenia szkody. Podstawą obowiązku powoda do wynagrodzenia szkody jest „obiektywna bezprawność“ egzekucji; nie ma tu problemu nadużycia prawa, lecz jest działanie wierzyciela na własne ryzyko. Obowiązek wynagrodzenia szkody powstaje z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia zmieniającego lub uchylającego wykonany wyrok, roszczenia tego pozwany dochodzić może tylko w drodze osobnego procesu.

W uwagach końcowych autor dochodzi do wniosku, iż korzyści instytucji omawianej są problematyczne. W pełni uzasadnioną jest natychmiastowa wykonalność postanowień w postępowaniu spornym. Można przyjąć za uzasadnioną natychmiastową wykonalność wyroków sądów II instancji, natomiast wyrok I instancji powinien stanowić jedynie tytuł zabezpieczający. *(Władysław Siedlecki — G. S. W. 41-42/38 s. 570-72 i 586-89).*

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) Ust. 19.5.1920 (p. 272) o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby.
22; 23; 28.

Wobec tego, że art. 28 powyższej ustawy w związku z przepisami art. 22 i 23 tejże ustawy wybór środków leczenia pozostawił kasie chorych, niewniesienie przez ubezpieczonego służących mu środków prawnych (zażalenia) przeciwko odmowie kasy skierowania go na leczenie sanatoryjno-klimatyczne nie uzasadnia uznania winy kasy chorych, polegającej na zaniedbaniu należytej uwagi lub należytej pilności w wyborze sposobu leczenia ubezpieczonego, jeżeli przy tym obowiązujące kasę chorych przepisy (ustawowe, statutowe i regulaminowe) nie nakładały na kasę obowiązku dostarczenia ubezpieczonemu leczenia sanatoryjnego w miejscowościach klimatycznych. (S. N. C. II. 79/38 23.8.1938. — *Prz. U. S. 11/38 p. 166).*

—

b) Ust. 31.7.1924 (p. 741) w przedmiocie ochrony osobnych dzierżawców rolnych.

0.

Ustawa w przedmiocie ochrony drobnych dzierzawców rolnych, z 31 lipca 1924 poz. 741 Dz. Ust., a zatem i ustawa o wykupie gruntów, podlegających wspomnianej ustawie z 18 marca 1932 poz. 2/1936 Dz. Ust., nie mają zastosowania do wypadków, w których, jakkolwiek obszar dzierżawionych przez daną osobę w poszczególnych majątkach gruntów nie przekracza 5 ha, to jednak ogólny obszar dzierżawy przewyższa tę normę. (N. T. A. I. rej. 3989/37 27.6.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s.937).*

—

c) R. Pr. R. 21.8.1926 (p. 527) o zabezpieczeniu podaży przedmiotów powszechnego użytku.

1; 4.

Art. 4 cytowanego rozporządzenia zgodnie z brzmieniem art. 1 tegoż rozporządzenia jest przepisem ramowym (blankietowym), określającym tylko sankcje karne; rozporządzenie powyższe nie zawiera żadnego przepisu normatywnego. Jedynym rozporządzeniem szczególnym, wydanym z mocy delegacji ustawowej (art. 1 cyt. rozporz.), jest rozporządzenie Min. Spr. Wewn. z dn. 29.10.29 r. (Dz. Ust. poz. 607), w którym przyjęty został tylko jeden stan faktyczny przestępstwa, określony w art. 10, tj. zagrożenie karą za pobieranie lub żądanie cen wyższych od wyrażonych przez właściwe władze. Wobec powyższego odmowa sprzedaży przez zarządzającego przedsiębiorstwem młynarskim więcej niż jednego worka mąki, mimo iż konsument żąda więcej, nie jest czynem zagrożonym sankcją karną. (S. N. 1 K. 2280/37 30.3.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1005-6).*

—

d) R. Pr. R. 24.2.1927 (p. 911) o zabezpieczeniu pracowników umysłowych.

5.

W myśl przepisów art. 5 rozporządzenia Prez. Rzplitej z 24 listopada 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych w brzmieniu pierwotnym zapewnienie pracownikowi umysłowemu instytucji państwowej lub publicznej prowizji robotniczej mogło zwolnić pracodawcę od obowiązku ubezpieczenia tego pracownika w Z. U. P. U. pod warunkiem jednak, że prowizja ta dawała te same korzyści materialne, co ubezpieczenie w Z. U. P. U. lub emerytura państwowa. (S. N. C. II. 1563/37 1.3.1938. — *Prz. U. S. 8/38 p. 123).*

5.

Pracownik umysłowy przedsiębiorstwa państwowego, chcąc z powodu zaniechania jego ubezpieczenia w Z. U. P. U. uzyskać wyższe zaopatrzenie emerytalne, niż przyznane mu przez przedsiębiorstwo musi twierdzić i wykazać, że w razie jego ubezpieczenia otrzymałby w Z. U. P. U takie wyższe zaopatrzenie. (S. N. C. II. 1563/37 1.3.1938. — *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 232).*

16; 156; 157.

Nabycie lat poprzedniej pracy w myśl art. 156 rozporządzenia nie może być dokonane z takim skutkiem, aby minimalny okres 60 miesięcy składkowych, o którym mowa w art. 16 ust. 5 rozporządzenia, mógł być przez zakupno lat skrócony. (N. T. A. I. rej. 3535/35 13.9.1938. — *Prz. U. S. 11/38 p. 169).*

50; 56; 57.

Do dnia 19 kwietnia 1933 r. t. j. do momentu znowelizowania art. 50, 56 i 57 rozporządzenia przez ustawę z dnia 22 marca 1933 r. (Dz. Ust. Nr 27, poz. 229) wstrzymanie pozostającemu bez pracy nie przerywało biegu sześciomiesięcznego okresu przedawnienia. (N. T. A. I. rej. 4000/36 29.4.1938. — *Prz. U. S. 9/38 p. 147).*

112.

Dla zwolnienia pracodawcy od odpowiedzialności za nieubezpieczenie pracownika nie jest konieczne, aby pracodawca, w razie odmowy ze strony instytucji ubezpieczeniowej przyjęcia pracownika do ubezpieczenia, wniósł przeciwko odmownej decyzji odwołanie i wyczerpał wszelkie środki prawne. (S. N. C. II. 344/38 19.9.1938. — *Prz. U. S. 11/38 p. 165).*

—

e) R. Pr. R. 16.3.1928 (p. 323) o umowie o pracę pracowników umysłowych.

0.

Zwolnienie pracownika z pracy z jakichkolwiekbądź względów nie może być następnie bez jego zgody cofnięte. (S. N. C. I. 582/37 10.6.1938. — *Prz. U. S. 11/38 p. 172).*

2.

Akwizytor tylko wówczas jest pracownikiem, jeżeli treść jego stosunku umownego odpowiada pojęciu umowy o pracę. (S. N. C. II. 147/38 6.9.1938. — *Prz. Sąd. 12/38 p. 748).*[1])

5; 7; 29.

Przepis art. 29 rozporządzenia, zakazujący wypowiadania pracownikowi umowy o pracę w czasie jego choroby, dotyczy również umów zawartych na okres próbny.

Niemożność wypowiedzenia umowy o pracę w czasie choroby pracownika nie wyklucza jednak możności rozwiązania umowy z innych przyczyn np. z powodu wygaśnięcia umowy wskutek ekspiracji terminu, na jaki została zawarta, upływu trzech miesięcy okresu próbnego lub wskutek ukończenia roboty, gdy umowa została zawarta na czas wykonywania określonej roboty. (S. N. C. I. 1676/37 13.4.1938. — *Prz. U. S. 8/38 p. 134).*

32.

Nieprawidłowość w inkasowaniu przez administratora domu komornego, z powodu której mogły wyniknąć dla właściciela znaczne straty, winna być uznana za „niezachowanie przez pracownika" o którym mówi p. "d" art. 32 rozporządzenia z dnia 16.3.1928, i daje właścicielowi prawo rozwiązania bez wypowiedzenia zawartej z administratorem umowy. (S. N. C. I. 719/37 28.1.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 902).*

—

f) Ust. 17.3.1932 (p. 338) o uregulowaniu stosunków służbowych pracowników ubezpieczeń społecznych.

5 § 1.

W myśl § 64 koniecznymi warunkami nabycia prawa do emerytury przez pracownika zdolnego do służby są: 1) rozwiązanie umowy o pracę przez pracodawcę i 2) by rozwiązanie to nastąpiło z przyczyn, nie przewidzianych w poprzednich przepisach służbowych lub emerytalnych.

Jeżeli według uprzednio obowiązujących przepisów służbowych lub emerytalnych pracodawca mógł każdej chwili dowolnie rozwiązać umowę o pracę, to w tym przypadku pracownik wskutek rozwiązania z nim stosunku pracy nie nabywa żadnych praw ani z mocy § 64 nowych przepisów ani z mocy art. 5 ust. 1 przytoczonej wyżej ustawy. (S. N. C. II. 332/38 4.8.1938. — *Prz. U. S. 10/38 p. 161).*

—

g) Ust. 28.3.1933 (p. 396) o ubezpieczeniu społecznym.

197.

W myśl art. 197 ustawy o ubezpieczeniu społecznym poszkodowani, uprawnieni na mocy ogólnych przepisów do roszczeń przeciwko osobom trzecim o odszkodowanie za spowodowanie śmierci lub uszkodzenia zdrowia, mogą dochodzić od tych osób dodatkowego wynagrodzenia, przewyższającego świadczenie z tytułu ubezpieczenia. (S. N. C. I. 871/37 22.9.1937. — *Prz. U. S. 11/38 p. 171).*

—

h) Kodeks Zobowiązań.

4.

W przypadku wydania przez winkulanta towaru osobie trzeciej bez zainkasowania od tej osoby dla zleceniodawcy należnej sumy winku-

[1]) Odnosi się również do art. 2 ust. 28.3.1933 (p. 396) o ubezpieczeniu społecznym.

lacyjnej, przedmiotem sporu jest wspólny obydwóch (t. j. winkulanta i osoby trzeciej) pozwanych obowiązek dostarczenia zleceniodawcy całej należności za towar (art. 69 p. 1 k. p. c.); obowiązek ten jest niepodzielny, a wskutek tego spółdłużnicy odpowiedzialni są za wykonanie zobowiązania, jako dłużnicy solidarni (art. 4 K. Z.); poza tym odpowiedzialność solidarna winkulanta, jako spółdłużnika z czynności, która dla niego była bezsprzecznie handlowa — opiera się na przepisie art. 529 K. H. (S. N. C. I. 3244/36 17.12.1937. — *P. P. H. 9/38 p. 1773).*

123.

Gromada nie jest obowiązana do wynagrodzenia poddzierżawcy cegielni gromadzkiej wydatków, wyłożonych na uruchomienie cegielni. (S. N. C. II. 2557/37 4.4.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 917).*

161 § 2.

Przyznanie poszkodowanemu, częściowo już niezdolnemu do pracy wskutek wieku, odszkodowanie za dalszą utratę zdolności do pracy, spowodowaną uszkodzeniem, zgodne jest z przepisami art. 161 § 2 Kod. Zobowiązań. (S. N. C. II 2601/37 28.1.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 917).*

161 § 3.

Renta tymczasowa nie może być przyznana jeżeli w czasie wydawania wyroku szkoda zrządzona powodowi wskutek przyprawienia go o niezdolność do pracy jest już w całości znana. (S. N. C. II. 1375/37 6.12.1937. — *R. P. E. S. 3/38 s. 688).*

162.

Żona, która w układzie separacyjnym zrzekła się alimentacji od męża, nie może żądać renty od zobowiązanego do odszkodowania za śmierć męża. (S. N. C. II. 3188/37 9.6.1938. — *Prz. Sąd. 10/38 p. 614).*

165.

Uwzględnienie trwałego uszczerbku na zdrowiu oraz stanu fizycznego i moralnego lub psychicznego jako takiego czyli poza bólem i cierpieniem moralnym, jest w granicach art. 165 K. Z. niedopuszczalne. (S. N. C. III. 51/37 18.10.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 918).*

166.

Sąd może nie przyznać zadość-uczynienia za krzywdę moralną nieletnim dzieciom zabitego w wypadku, gdy uzna, że ze względu na ich wiek dziecięcy nie mają możności należytego zdawania sobie sprawy z poniesionej straty. (S. N. C. II. 262/38 16.8.1938. — *Prz. Sąd. 12/38 p. 729).*

217.

Wady w dostarczonym urządzeniu domowym, które mogą być usunięte kosztem 95 złotych, nie usprawiedliwiają wstrzymania się z zapłatą reszty ceny kupna, wynoszącą 1634 zł. 58 gr. (S. N. C. II. 2521/37 11.3.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 918).*

393; 418.

Skarga apelacyjna winna wejść do właściwego sądu pierwszej instancji przed upływem terminu dwutygodniowego. (S. N. C. II. 268/38 16.9.1938. — *Prz. Sąd. 12/38 p. 768).*

473.

Roszczeniami, wynikającymi z umowy o pracę, są nie tylko roszczenia, wynikające z zawartej umowy, ale także roszczenia, wynikające z przepisów prawa, normujących stosunek pracy, i to zarówno roszczenia o należne świadczenia, jak i roszczenia o odszkodowanie; wszystkich tych roszczeń można dochodzić sądownie tylko w ciągu roku od dnia zakończenia stosunku pracy, o ile nie chodzi o roszczenia z tytułu przedwczesnego rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia, których pracownik umysłowy może dochodzić jedynie w ciągu sześciu miesięcy. (S. N. C. II. 1593/37 7.1.1938. — *P. O. S. 2/38 s. 258).*

XL.

Umowa prolongacyjna zawarta po 1.7.1934 podlega przepisom kodeksu zobowiązań, a zwłaszcza art. 111 k. z., gdyż prolongacja nie jest związana z istotą stosunku, nawiązanego przed wejściem w życie kodeksu zobowiązań. (S. N. C. III. 1839/36 19.10.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 919-920).*

—

i) R. Pr. R. 12.6.1934 (p. 509) o wierzytelnościach w walutach zagranicznych.

9.

Ceduła giełdowa nie uzasadnia dozwolenia wpisu w złotych, o ile tytuł wykonawczy opiewa na dolary. (S. N. C. II. 192/38 9.8.1938. — *Prz. Sąd. 12/38 p. 749).*

—

j) D. Pr. R. 14.11.1935 (p. 504) w sprawie obniżenia komornego oraz zmiany ust. o ochronie lokatorów.

3 pt. 2 lit. „m".

Lokal przedsiębiorstwa handlowego, podpadającego według ustawy pod kategorię III przedsiębiorstw handlowych nie korzysta z ochrony lokatorów, chociażby w drodze ulgi wykupione dlań zostało na rok 1935 świadectwo przemysłowe IV kategorii handlowej. (S. N. C. II. 2365/37 7.3.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 923).*

—

k) R. Pr. R. 24.10.1934 (p. 865) o przerachowaniu niektórych należności.

4; 5.

Wobec przepisu art. 5 powołanego rozporządzenia, który wyłącza zastosowanie do należności, podpadających pod to rozporządzenie,

między innymi p. „d“ ust. 1 § 29 rozp. walor., kwestia, z czyjej winy nie nastąpiła wypłata, jest bez znaczenia przy przerachowaniu powyższych należności. (S. N. C. I. 663/37 22.4.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 922).*

—

l) R. Pr. R. 24.10.1934 (p. 59/36 r.) o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych.

1.

Każdy dług posiadacza gospodarstwa wiejskiego z tytułu indosu, jest długiem rolniczym. (S. O. Kraków Ca. II. 1027/38 31.5.1938. — *Prz. Sąd. 12/38 p. 752).*

6 pt. 8.

Ulgi przewidziane w tym rozporządzeniu nie mają zastosowania do zobowiązań zaciągniętych wobec Komunalnej Kasy Oszczędności, nie uznanych przez Komitet Konwersyjny za dług rolniczy. (S. N. C. II. 1719/37 11.1.1938. — *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 222).*

41

Moratorium przewidziane w tym przepisie odnosi się do wszystkich długów powstałych przed 1.7.1932 bez względu na to, czy dłużnik zaprzecza swemu zobowiązaniu, czy też je przyznaje i czy spór o dług wszczęty został przed wejściem w życie powyższego rozporządzenia lub w czasie następnym. Wymagalność dotyczy zasady roszczenia. Dlatego kwestia moratorium rozważona być musi przy rozpoznaniu sprawy, a nie należy do postępowania egzekucyjnego. (S. N. C. III. 3481/36 18.10.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 922).*

43; 54.

W wypadku obniżenia reszty ceny kupna, nie ma zastosowania art. 43 tego rozp. (S. O. Kraków Ca. II. 453/38 25.3.1938. — *Prz. Sąd. 12/38 p. 753).*

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B1. POLSKA CENTRALNA.

a) Kodeks Cywilny Napoleona.

1079.

W przypadku, gdy pomiędzy wartością podzielonego przez wstępnego majątku w chwili jego śmierci a wartością tegoż majątku w chwili działu jako też w momencie wydania wyroku w przedmiocie zerwania działu istnieje niepomierna i rażąca różnica wynikła wskutek wojny światowej i związanego z nią kryzysu ekonomicznego, za podstawę do rozstrzygnięcia sporu o pokrzywdzenie, przewidziane w cz. 1 art. 1079 k. c., nie może być przyjęta wartość majątku spadkowego w chwili śmierci spadkodawcy, lecz za najbardziej słuszne należy uznać przyjęcie w tym przypadku za taką podstawę wartości majątku w chwili dokonania działu przez wstępnego. (S. N. C. I. 3225/37 28.6.-6.7. 1938. — *G. S. W. 48/38 s. 686).*

1221.

Dłużnik rzeczowy, który uiścił dług niepodzielny, zabezpieczony na kilku nieruchomościach lub sumach hipotecznych, może w myśl końcowego ustępu art. 121, mówiącego o spadkobiercach, lecz mającego ogólne znaczenie, poszukiwać w drodze regresu od innych dłużników zwrotu sum, przypadających od nich z podziału tego długu, przy czym rzeczony podział winien być dokonany względem wszystkich dłużników w stosunku do szacunku obiektów, obciążonych długiem niepodzielnym; zasada ta jednak nie ma zastosowania, jeżeli dłużnicy, względem których dłużnik rzeczowy, który dług uiścił, dokonywa regresu, byli odpowiedzialni za ten dług osobiście, skoro bowiem był to dług osobisty, nie mogą oni przełożyć obowiązku zapłaty części jego na dłużnika rzeczowego, który długu tego nie przyjął do zapłaty, i którego odpowiedzialność przed wierzycielem wypływała tylko z zabezpieczenia pomienionego długu na nabytej przez niego nieruchomości czy też sumie hipotecznej; to samo stosuje się do odsetek od długu, przypadających za okres posiadania przez dłużników osobistych nieruchomości. (S. N. C. I. 1606/37 14.1.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 923-924).*

—

B2. POLSKA WSCHODNIA.

a) T. X cz. 1 Zw. Pr.

683.

Zgodnie z powyższym z sumy odszkodowania należnej z mocy art. 683 tom X cz. 1 Zwodu praw poszkodowanemu (wskutek wypadku kolejowego) lub jego spadkobiercom powinno być potrącone zaopatrzenie pobierane z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. (S. N. C. I. 871/37 22.9.1937. — *Prz. U. S. 11/38 p. 171).*

1246.

Jeżeli zmarły pozostawił testament, to względem majątku, objętego testamentem, przedawnienie z art. 1246 nie biegnie od czasu unieważnienia testamentu przez sąd lub prawomocnej odmowy jego zatwierdzenia. (S. N. C. I. 732/37 5.4.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 925).*

—

b) Ust. 13.3.1934 (p. 236) o zmianie niektórych przepisów o majątkach rodowych w woj. wschodnich.

0.

Ustawa ta uchyla wszelkie ograniczenia jedynie w rozporządzeniu majątkami z tytułu ich

charakteru rodowego oraz przepisy o wykupie majątków rodowych, natomiast nie dotyczy zgoła przepisów, regulujących ustawowy tryb dziedziczenia tych majątków. (S. N. C. I. 854/37 26.4.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 920).*

—

B3. POLSKA POŁUDNIOWA.

a) Kodeks Cywilny Austriacki.

75; 94.

Małżeństwo, zawarte przed duchownym niewłaściwym jest nieważne. Nieważność ta podlega dochodzeniu z urzędu. (S. N. C. II. 1170/37 26.11.1937. — *R. P. E. S. 3/38 s. 694).*

418.

Skardze współwłaściciela o dopuszczenie do współposiadania wspólnej realności nie mogą zapozwani współwłaściciele skutecznie przeciwstawić zarzutu, że realność została już pozahipotecznie podzielona, jeżeli faktu tego nie zdołają udowodnić, ani też zarzutu, że pobudowali się na wspólnej realności. (S. N. C. II. 2562/37 29.3.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 926).*

1328.

Podstawa prawna do odszkodowania uwiedzionej jest uzasadniona samym zmniejszeniem widoków zamążpójścia przez uwiedzenie, które przynosi jej ujmę w dalszym powodzeniu. (S. N. C. II. 2707/37 11.4.1938. — *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 206).*

—

b) Ust. 28.12.1887 (p. 413/21 r.) o ubezpieczeniu robotników od wypadków.

29.

Pracodawca nie dopuszcza się naruszenia obowiązku doniesienia o wypadku, jakiemu uległ pracownik, jeżeli pracownik zakomunikował pracodawcy, że nic mu się nie stało i zarówno bezpośrednio po wypadku jako też przez dłuższy czas po tym dalej pracował.

W sporze o wynagrodzenie szkody, wynikłej z zaniedbania doniesienia o wypadku obojętne jest zagadnienie, kto wypadek zawinił. (S. N. C. II. 65/38 16.8.1938. — *Prz. U. S. 11/38 p. 164).*

—

c) Ust. 16.12.1906 (p. 370/21 r.) o ubezpieczeniu pensyjnym funkcjonariuszy.

2.

Ustawa powyższa w brzmieniu nadanym jej ustawą z dnia 10 czerwca 1921 r. (Dz. Ust. poz. 370) stanowiąc w § 2, iż obowiązkowi ubezpieczenia nie podlegają funkcjonariusze przedsiębiorstw państwowych, jeżeli mają zapewnione prawa emerytalne, nie dała jednak definicji praw emerytalnych, a zatem w znaczeniu zwyczajnym przyjąć należy, że chodzi tu o wszelkie prawa do świadczeń, oparte na wysłudze, czyli wszelkie, na pracy poprzednio świadczonej oparte prawa pracowników do zaopatrzenia w czasie, gdy pracę świadczyć przestał, bez względu na to, czy zwą się pensją, emeryturą, rentą, prowizją lub inaczej oraz, czy zaopatrzenie jest co najmniej takie, jakieby pracownik otrzymał z powszechnego ubezpieczenia pensyjnego funkcjonariuszy. (S. N. C. II. 1563/37 1.3.1938. — *Prz. U. S. 8/38 p. 123).*

2.

Ustawa powyższa zwalniała od obowiązku każdego pracownika przedsiębiorstw państwowych, który miał zapewnione prawa emerytalne, chociażby prawa te miał zapewnione w formie prowizji robotniczej i chociażby korzyści z niej płynące nie były równe świadczeniom Zakładu Pensyjnego dla Funkcjonariuszy. (S. N. C. II. 344/38 19.9.1938. — *Prz. U. S. 11/38 p. 165).*

2 pt. 5.

Pracownicy Państwowej Żupy Solnej w Wieliczce nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. (S. N. C. II. 1563/37 1.8.1938.— *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 232).*

—

d) Ust. 9.1.1907 (Dz. p. p. nr 7) zmieniająca i uzupełniająca przepisy ust. 11.5. 1884 (Dz. p. p. nr 71) o prawie wydobywania żywic ziemnych.

1; 2.

Zaniechanie dalszego wiercenia, choćby połączone z rozebraniem urządzenia otworu świdrowego, nie uzasadnia przyjęcia, że uprawniony do wydobywania minerałów żywicznych zrzekł się swych uprawnień. (S. N. C. II. 2668/37 4.4.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 927).*

—

e) Ust. 9.8.1908 (Dz. p. p. nr 162) o odpowiedzialności za szkodę wynikłą z ruchu samochodowego.

1 u. 3.

Właściciel samochodu jest odpowiedzialny także za wypadek, jeżeli zaszedł w czasie, gdy samochodem kierowała osoba, której właściciel częściej oddawał samochód w najem. (S. N. C. II. 2500/37 21.3.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 927).*

—

f) R. M. Sk. 31.8.1915 (Dz. p. p. nr 257) o amortyzacji dokumentów.

13.

Instytucja emitująca obligacje, obowiązana jest wydać uprawnionym duplikaty zamortyzowanych obligacji, chociażby po uprawomocnie-

niu się orzeczenia amortyzacyjnego odnalazły się oryginały zamortyzowanych obligacji. (S. N. C. II. 2047/37 7.2.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 928).*

—

g) Ust. 23.3.1929 (p. 252/33 r.) o uregulowaniu stanu hipotecznego nieruchomości oddanych w toku parcelacji w posiadanie nabywców na obszarze woj. południowych.

32 pt. 2.

Ostrzeżenie wniesione do hipoteki w terminie krótszym aniżeli 20 dni przed dniem licytacji w razie prowadzenia licytacji przez instytucje kredytu długoterminowego, stwarza dla tych instytucji przywilej zwalniający od skutków ostrzeżenia mimo, że instytucja uwiadomiła w należytym czasie władzę ziemską o zamierzonej licytacji. (S. N. C. II. 2652/37 7.4.1938. — *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 237).*

—

B$_4$. POLSKA ZACHODNIA.

a) Kodeks Cywilny Niemiecki.

133; 157.

Jeżeli strona zamawiająca wykonanie dzieła płaci umówioną cenę przy samym zawarciu umowy i zabezpiecza się otrzymaniem wekslu na zapłaconą sumę, który zobowiązuje się zwrócić po wykonaniu zamówienia, to według zasad uczciwości i zwyczajów w obrocie jest zobowiązaną weksel zwrócić wtedy, gdy umowa została należycie wykonana i stronie przeciwnej należy się zapłacona suma, t. j. gdy stronie posiadającej weksel nie służy prawo żądania zwrotu lub zmniejszenia zapłaconej ceny. Natomiast obowiązek zwrócenia wekslu nie jest uzasadniony już wtedy, gdy dzieło (chociaż wadliwie) zostało dostarczone. (S. N. C. III. 2337/36 20.11.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 930).*

254; 839.

Jeżeli sąd nie posiadał przepisanej pieczęci i sporządzał dokumenty przy użyciu jedynie zwykłego kolorowego stempla, uznając taki sposób postępowania za zgodny z prawem, to osobę, która otrzymała dokument, sporządzony w ten od lat stale praktykowany sposób, który jednak był sfałszowany, nie spotyka zarzut niedbalstwa, że z uwagi na wygląd pieczęci nie nabrał podejrzenia co do autentyczności dokumentu.

Wobec niebezpieczeństwa grożącego ogółowi oraz całemu obrotowi w przypadku nieprzestrzegania obowiązku starannego przechowywania pieczęci urzędowych, obowiązek ten stanowi również ochronę osób trzecich, zainteresowanych w ścisłym przestrzeganiu istniejącego nakazu. Dlatego urzędnik sądowy naruszający powyższy obowiązek dopuszcza się nie tylko naruszenia obowiązku służbowego, wobec władzy przełożonej lecz także w stosunku do osób trzecich. (S. N. C. III. 2737/37 17.9.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 930, 932).*

276; 278.

Za szkody wyrządzone ubezpieczonym w zakładach leczniczych Ubezpieczalni Społecznej odpowiada Ubezpieczalnia na podstawie przepisów § 276, 278 kc. (S. N. C. III. 1885/36 10.4.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 930).*

276; 284; 286; 823.

Jeżeli sposób, w jaki właściciel zajętej rzeczy, nie będący dłużnikiem egzekucyjnym, uwiarygodni swą własność, przy dołożeniu staranności wymaganej w życiu potocznym wystarcza do wytworzenia sobie przekonania o jego prawie własności, to wierzyciel egzekwujący sprzeciwiający się mimo to zwolnieniu zajętych rzeczy spod zajęcia, dopuszcza się naruszenia obowiązku do przestrzegania nakazanej staranności i odpowiada z tej przyczyny na zasadzie §§ 276, 283 kc.

Przepisy o zwłoce mają zastosowanie nie tylko w dziedzinie umów, lecz do wszelkich zobowiązań bez względu na to, czy wyrosły one na tle obligatoryjnym czy też rzeczowym. W zwłoke popada zatem także dłużnik, który w myśl § 6985 k. c. nie wydaje cudzej rzeczy. W tym wypadku są jednak przepisy o zwłoce bezprzedmiotowe, gdy dłużnika tego spotyka wina, gdyż wówczas odpowiada on na podstawie § 823 nie tylko za szkodę bezpośrednią polegającą na wyzuciu właściciela z posiadania, lecz za wszelka dalszą szkodę, która z bezpośrednią szkodą, a tym samym z szkodliwą czynnościa pozostaje w związku przyczynowym. (S. N. C. III. 152/36 29.11.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 930-931).*

313.

Umowa o prawo pierwokupu, jako zobowiązująca do przeniesienia prawa własności w pewnych warunkach, wymaga formy notarialnej na podstawie § 313 kc. (S. N. C. III. 1679/35 11.12.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 931).*

397.

Zwolnienie w myśl tego przepisu wywołuje natychmiastowe i ostateczne wygaśnięcie zobowiązania. Odwołanie zatem zwolnienia nie jest możliwe. (S. N. C. III. 819/35 22.5.1937. — *R. P. E. S. 3/38 s. 697).*

—

b) Ust. 21.7.1879 (Dz. U. Rz. s. 709/1898 r.) w przedmiocie zaczepiania działań prawnych dłużnika poza post. upadłościowym.

3.

Zamiar pokrzywdzenia wierzycieli możliwy jest również w tym przypadku, gdy dłużnik

świadczył na podstawie zobowiązania zaciągniętego bez takiego zamiaru, jeżeli szczególne okoliczności sprawy przemawiają za takim zamiarem. Taką szczególną okolicznością może być bliski stosunek, w jakim pozostają z sobą małżonkowie. (S. N. C. III. 670/36 11.11.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 929-930).*

—

c) Ust. 30.5.1908 (D. U. Rz. s. 381) o siedzibie uzasadniającej wsparcie.

38.

W przypadku odesłania ubogiego przez tymczasowo wspierający go Związek Ubogich do Związku, do jego przyjęcia zobowiązanego, z pominięciem postępowania, przewidzianego na przypadek odmowy przejęcia w § 38 ustawy z dnia 30.5.1908 r. (Dz. Ust. Rz. s. 381) koszty przewiezienia ubogiego nie mogą obciążać Związku zobowiązanego. (N. T. A. l. rej. 4238/35 22.2.1938. — *S. M. 21/38 s. 1438-1439).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

Postępowanie sporne.

Kodeks Postępowania Cywilnego.

16.

Istota należności dodatkowych polega na tym, że z jednej strony zależne są one od istnienia roszczenia głównego, z drugiej jednak nie mogą być wprost częścią składową tego roszczenia dzielącą automatycznie jego losy, lecz zachowują pewną samodzielność przez to, że zależne są od pewnego własnego stanu faktycznego jako przyczyny ich powstania. O ile chodzi o odsetki, to wierzytelność zależy z reguły od istnienia wierzytelności kapitałowej, atoli przysądzenie kapitału nie rozstrzyga jeszcze samo przez się o należności odsetek, lecz nastąpić muszą jeszcze pewne dalsze okoliczności jako zwłoka, zawisłość sporu, umowa o płacenie odsetek itp. Te warunki nie zachodzą, gdy żądanie kapitału i odsetek przedstawia jedynie rachunkowy sposób obliczenia jednolitego roszczenia rocznego, w którym należności odsetkowe pozbawione są wszelkiej samodzielności. Ma to miejsce zwłaszcza wówczas, gdy na podstawie zaskarżenia czynności dłużnika poza konkursem strona powodowa domaga się tolerowania egzekucji dla kwoty zasądzonej jej tytułem kapitału i odsetek. W tym więc wypadku odsetki stanowią część składową roszczenia głównego. (S. N. C. III. 1215/35 19.11.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 903).*

43.

Drugie zdanie art. 43, mówiąc o braku podstaw, wymienionych w jego pierwszym zdaniu, ma na myśli wspólne zamieszkanie stron w Polsce i stałe w tym miejscu przebywanie jednego z małżonków, ale nie obywatelstwo polskie jednej ze stron.

Żona obywatela francuskiego, który nigdy nie miał miejsca zamieszkania w Polsce, może przed sądem swego miejsca zamieszkania w Polsce wystąpić przeciwko mężowi o unieważnienie małżeństwa tylko, jeśli jest nadal obywatelką polską.

Obywatelka polska, która wyszła za mąż za obywatela francuskiego, zachowuje nadal obywatelstwo polskie tylko w razie niezłożenia wobec władz francuskich oświadczenia o przyjęciu obywatelstwa francuskiego. (S. N. C. I. 395/37 24.2.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 220)*[1].

86 § 1.

Pozew wniesiony do Sądu Okręgowego jako Sądu I instancji przez stronę samą wywołuje pewne skutki, gdy następnie jeszcze przed wezwaniem z art. 141 kpc. wniesie pozew jej pełnomocnik. Skoro bowiem adwokat nie daje niczym do zrozumienia, że poprzednie pisma strony wycofuje to pozew jego ma znaczenie uzupełnienia pozwu strony podpisem adwokata. przy czym tego znaczenia uchylić nie mogą nawet zmiany poprzedniego pozwu z uwagi na to. że przed doręczeniem pozwu zmiany są dopuszczalne bez żadnych ograniczeń. (S. N. C. III. 2950/36 11.10.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 904).*

112.

Prawo ubogich, przyznane stronie w procesie, rozciąga się na postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w tej samej sprawie, lecz pozostaje bez wpływu na inne sprawy.

Powołanie się na to, iż powód wytacza powództwo w porozumieniu z władzami skarbowymi i z ich polecenia, z uwagi na zaległości podatkowe powoda, nie uzasadnia przyznania prawa ubogich, gdyż władze skarbowe mogą prowadzić egzekucję z wierzytelności bez uciekania się do pomocy dłużnika podatkowego. (S. N. C. II 2638/37 5.4.1938. — *Gł. Pr. 9-10/1938 s. 629).*

150; 151 § 1.

Doręczenie orzeczenia sądowego w dniu niedzielnym lub ustawowo uznanym za święto powszechne bez poprzedniego zarządzenia kierownika sądu nie jest bezwzględnie bezskuteczne.

Strona nie może podnosić zarzutu bezskuteczności takiego doręczenia, jeżeli orzeczenie zostało przez adresata przyjęte osobiście bez zastrzeżeń, a w razie doręczenia zastępczego z art. 151 kpc. jeżeli tej wadliwości nie wytknę-

---

[1]) Pierwszy u. tego orzeczenia i początek u. 2 drukowaliśmy już pod 7/1341 t. I.

ła w najbliższym piśmie procesowym dotyczącym istoty sprawy, choćby wniesionym po upływie terminu od daty doręczenia w niedzielę (dzień ustawowo uznany za święto powszechne).

W szczególności w postępowaniu nakazowym skuteczne wytknięcie wadliwości doręczenia zastępczego dokonanego z obrazą przepisu art. 151 § 1 kpc. może nastąpić najpóźniej w piśmie obejmującym zarzuty. (S. N. C. III. 84/37 4.6.1938 uchw. — *R. P. E. S. 4/38 s. 905).*

182; 258.

Dowód może być przeprowadzony mimo opóźnienia w złożeniu zaliczki, gdyż jest to termin sądowy, który może być w myśl art. 182 kpc. przez przewodniczącego przedłużony. (S. N. C. II. 78/38 16.8.1938. — *Prz. Sąd. 11/38 p. 700).*

216 § 2; 383 § 1; 388 § 1.

Art. 216 § 2 nie ma zastosowania w postępowaniu przed sądami grodzkimi, lecz tak w wypadku, kiedy dla powództwa właściwy jest sąd okręgowy a dla powództwa wzajemnego sąd grodzki jak i w wypadku odwrotnym, właściwy jest, dla rozstrzygnięcia obu spraw sąd okręgowy. (S. N. C. III. 1891/37 20.11.1937.— *R. P. E. S. 4/38 s. 906).*

227.

Powinność sądu określona w tym przepisie nie pociąga za sobą obowiązku przewodniczącego, by przez zadawanie pytań i żądanie bliższych wyjaśnień wskazywał stronie drogę, jak i twierdzeniami i wywodami ma uzasadnić swe roszczenie. Przewodniczący powinien dążyć tylko do wyświetlenia punktów spornych, gdy wydają się sądowi niejasne i nie dające możności rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli jednak sąd w tym względzie wątpliwości nie ma, brak jest podstawy do stosowania art. 227. (S. N. C. III. 638/36 13.12.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 906).*

235; 472 § 2; 491 § 2; 503.

Przepis art. 472/2 kpc., że nie można żądać wyroku sądu państwowego, póki wiąże zapis na sąd polubowny, odnosi się do zapisów ważnych, nie zaś do nieważnych.

Także orzeczenia sądów państwowych o wygaśnięciu zapisu (art. 491/2 kpc.), odnoszą się do zapisów ważnych, jakie z czasem utraciły moc, nie zaś do zapisów nieważnych od początku.

Postanowienia art. 503 kpc. dotyczą uchylenia wyroku polubownego, nie zaś zapisu na sąd polubowny. Strona uważająca zapis za nieważny, może więc wytoczyć spór przed sąd państwowy, który sprawą ważności zapisu zajmuje się tylko w tym razie, gdy strona druga, przed wdaniem się w spór, zarzuci, że sprawa należy przed sąd polubowny, inaczej bowiem zapis, nawet ważny traci moc. (art. 235 kpc.). (S. N. C. II. 2690/37 24.5.1938. — *Gł. Pr. 9-10/38 s. 623).*

249; 343.

W procesie o zwrot rzeczywistych wydatków, oznaczenie tych wydatków wedle oceny sądu jest niedopuszczalne, nastąpić to jednak może w drodze domniemania faktycznego. (S. N. C. II. 2838/37 6.5.1938. — *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 251).*

350; 363 § 1; 393 § 1.

Dopuszczalność skargi apelacyjnej na wyrok zaoczny nie jest uzależniona od zażądania przez stronę we właściwym czasie sporządzenia wyroku z uzasadnieniem. (S. N. C. III. 3097/37 8.6.1938. — *P. P. C. 16-18/38 s. 567).*

350; 421 § 1.

We wniesieniu zażalenia na postanowienie mieści się w sposób dorozumiany żądanie strony, aby sąd sporządził uzasadnienie postanowienia na piśmie. (S. N. C. II. 1927/37 10.3.1938. — *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 253).*

351.

Powołanie się przez sąd na „całokształt ujawnionych okoliczności“ niczego nie wyjaśnia i nie odpowiada ustawie, która nie zezwala na ogólnikowe powołanie się na całokształt okoliczności, lecz wymaga ścisłego określenia dowodów. (S. N. C. III. 1680/37 24.11.1937.— *R. P. E. S. 4/38 s. 906).*

—

b) Ust. 28.3.1933 (p. 604/36 r.) o urzędach rozjemczych do spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw wiejskich.

17.

Instytucja wierzycielska nie ponosi winy w niedojściu do skutku układu konwersyjnego, gdy żądając przedstawienia innych ręczycieli, potem tego zastrzeżenia nie podtrzymywała. (S. O. Kraków Ca. II. 505/38 25.3.1938. — *Prz. Sąd. 12/38 p. 751).*

—

Post. egzekucyjne i zabezpieczające.

a) Kodeks Post. Cywilnego.

531.

Sąd, załatwiając wniosek o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, pochodzącemu od władzy administracyjnej bada tylko t. zw. kompetencję generalną władzy administracyjnej, nie bada natomiast należności wykazanej pretensji, ani zasadności poświadczenia władzy, że należność jest wykonalna. (S. O. Kołomyja Cz. I. 11/38 18.2.1938. — *Gł. Pr. 9-10/38 s. 629).*

566 § 1 pt 1.

Zaniechanie wniesienia zażalenia na nadanie klauzuli wykonalności nie pozbawia dłużnika prawa do wniesienia pozwu z art. 566 § 1 p. 1 k. p. c. (S. N. C. II. 2417/37 11.4.1938. — *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 257).*

595.

Przepis art. 595 kpc. zwalnia wierzyciela od odpowiedzialności za uszkodzenie zajętych ruchomości, stanowiących przynależność rzeczy nieruchomej, podczas ich przewożenia i przechowywania u dozorcy. (S. N. C. II. 2306/37 4.3.1938. — *Prz. Sąd. 10/38 p. 603).*

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B2. POLSKA POŁUDNIOWA.

Postępowanie sporne.

Ord. 10.12.1914 (Dz. P. P. nr 337) o zaskarżaniu czynności prawnych.

1; 12.

Żądanie uznania bezskuteczności czynności prawnej jest tylko przesłanką właściwego żądania o świadczenie i dlatego żądanie takie bez równoczesnego żądania świadczenia jest niedopuszczalne. (S. N. C. II. 2739/37 7.5.1938. — *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 223).*

2 pt. 1.

Czynność prawna, którą rodzice dłużnika za jego zgodą nieruchomości, przeznaczone dla niego tytułem wyposażenia przenoszą wprost na jego żonę, może być przez wierzycieli dłużnika zaskarżona jako wobec nich bezskuteczna. (S. N. C. II. 2384/37 10.3.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 928).*

2; 3; 8.

Możność zaspokojenia się wierzyciela z majątku jednego z dłużników solidarnie zobowiązanych nie stoi na przeszkodzie zaskarżeniu czynności prawnej zdziałanej z innym dłużnikiem. (S. N. C. II. 993/37 18.10.1937. — *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 224).*

—

Postępowanie niesporne.

P. Ces. 9.8.1854 (Dz. p. p. nr 208) o post. niespornym.

2.

Po wejściu w życie kodeksu postępowania cywilnego, decydują przepisy tego kodeksu, czy w postępowaniu niespornym zachodzi nieważność. (S. N. C. II. 2744/37 28.4.1938. — *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 258).*

—

B3. POLSKA ZACHODNIA.

Postępowanie sporne.

a) Ust. 30.1.1877 (D. U. Rz. s. 83) post. cywilnego.

88 u. 2.

Adwokat nie może uchylać się od odpowiedzialności za skutki swego wystąpienia w sprawie przed sądem i bronić się tym, że tylko zastępował innego adwokata, którego uprawnienia do prowadzenia sprawy nie badał i sprawy nie znał. Nie usprawiedliwia zwłaszcza adwokata zwyczaj istniejący pomiędzy adwokatami, że jeden zastępuje drugiego, nie znając sprawy, nie mogąc przedstawić żadnych wyjaśnień, lecz powołując się jedynie na złożone w sprawie pisma procesowe. Zwyczaj bowiem taki narusza prawo i interesy klienta, którego taki zastępca nie może skutecznie bronić. Okoliczność, że adwokat nie może występować równocześnie w różnych sądach lub salach nie może uzasadnić tolerowania takiego zwyczaju. (S. N. C. III. 1102/35 19.7.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 929).*

—

3. KOSZTY SĄDOWE.

a) R. Pr. R. 24.10.1934 (p. 837). Przepisy o kosztach sądowych.

121.

Postanowienia tego artykułu, że dotychczasowe przepisy o kosztach sądowych stosuje się nadal w sporach cywilnych, które wszczęto przed dniem wejścia w życie rozporządzenia z dnia 24.10.1934 r., tylko do ukończenia postępowania instancji, ma na względzie jedynie konieczność rozstrzygnięcia na podstawie wyłuszczonych w nim wskazań zagadnienia wysokości i zakresu pobierania objętych rozporządzeniem z dnia 24.10.1934 r. kosztów sądowych, natomiast nie dotyczy kwestii trybu popostępowania przy rozstrzyganiu wniosku o przyznanie prawa ubogich, co do której nadal decyduje tryb postępowania, stosowany przy rozpoznaniu przedmiotu sporu. (S. N. C. I. 3149/37 9-23.3.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 921-922).*

—

4. SĄDY PRACY.

a) R. Pr. R. 24.10.1934 (p. 854) o Sądach Pracy.

1.

Roszczenia do pracodawcy, wynikające ze stosunku pracy, podlegają właściwości sądów pracy.

Do właściwości sądów pracy należą także roszczenia do pracodawcy z tytułu niesłusznego zbogacenia, jeżeli wynika ono z należenia do instytucji ubezpieczeń społecznych. (S. N. C. II 60/38 29.8.1938. — *Prz. U. S. 11/38 p. 177).*

—

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Howorka Michał: Krótki zarys prawa cywilnego obowiązującego na ziemiach zachodnich Rzeczypospolitej Polskiej. Nakł. 2. Poznań 1938. Księg. W. Wilak. cm 17, s. 147.

Kodeks zobowiązań. Wyd. 3. Warszawa 1938. Księg. Prawnicza. cm. 14. s. 287.

Prawo handlowe

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. USTAWY JEDNOLITE.

A. KODEKS HANDLOWY.

KSIĘGOWANIE ZAKUPU.

Władze podatkowe wymagają od nabywcy, aby zakup księgował: a) na podstawie faktury sprzedawcy, b) w dniu jej otrzymania. Domniemywać należy, że w przypadku niezastosowania się nabywcy do tych wymagań, władze skarbowe uznają jego księgi za wadliwe i odmówią im mocy dowodowej w postępowaniu podatkowym. W opinii Ministerstwa Skarbu faktura sprzedawcy urasta do znaczenia nakazu płatniczego w publiczno - prawnym znaczeniu wyrazu, t. j. dokumentu, którego doręczenie stanowi dla płatnika zdarzenie gospodarcze.

Autor uznaje, że stanowisko takie nie znajduje oparcia w zasadach prawidłowej księgowości, jedynie miarodajnych dla oceny mocy lub niemocy dowodowej ksiąg handlowych.

Przeznaczeniem księgowości jest świadczyć, dzień za dniem, o wszystkich zdarzeniach, związanych z gospodarczym obrotem przedsiębiorstwa, a powodujących zmiany w jego stanie majątkowym, a więc zdarzeniach, które miały miejsce. Nie jest natomiast księgowość powołana do notowania zdarzeń prawnych, t. j. które poznamy lub mogą mieć miejsce.

Zapisy w księgach poparte być muszą. Dowód w księgowości nie stwarza zdarzenia, lecz jest jego następstwem. Będzie dowodem pismo, w którym jedna strona albo osoba trzecia stwierdza spełnienie świadczenia grupowanego przez stronę drugą (pokwitowanie, list przewozowy). Nie będzie w księgowości dowodem pismo, w którym strona sama oświadcza, że zobowiązanie swoje spełniła.

Faktura jest właśnie pismem, w którym sprzedawca stwierdza uskutecznienie przezeń dostawy. Sama przez się faktura nie jest zatem dowodem w księgowości, a w wezwaniu od umowy kupna - sprzedaży, nie razi w ogóle skutków gospodarczych, ani prawnych. Sprzedawca, jeżeli dotrzymał warunków umowy, ma prawo do zapłaty niezależnie od tego, czy złożył fakturę i gdy warunków umowy nie dotrzymał, nie należy mu się zapłata, nawet jeżeli fakturę złożył. Złożenie jest w każdym razie czynnością jednostronną sprzedawcy; odbiorca nie ma wpływu ani na treść faktury, ani na jej datę.

Autor w konkluzji dochodzi do wniosku: zapisy w księgach handlowych obejmują nie zobowiązania, powstałe w myśl przepisów prawa a wyrażone w fakturze dostawcy, lecz zmianę w stanie majątkowym odbiorcy, w postaci faktycznego powiększenia zapasu towarów. Wobec tego —

1) decydującym dla księgowania zakupu jest moment wejścia towaru w posiadanie odbiorcy, czyli dzień, kiedy towar został sprawdzony, przyjęty w trybie umownie lub zwyczajowo ustalonym i pokwitowany;

2) zafiksowanie powyższego momentu w księgach następuje przede wszystkim drogą wpisu do ksiąg towarowych odbiorcy;

3) podstawą do zapisania zakupu w księgach zasadniczych odbiorcy jest wpis do ksiąg towarowych;

4) jeżeli w tym samym dniu odbiorca posiada fakturę sprzedawcy, wpisuje do ksiąg zasadniczych zakup na podstawie tej faktury, o ile jest ona ilościowo zgodna z powyższym spisem, a w zakresie cen — zgodna z umową;

5) w braku takiej zgodności odbiorca księguje fakturę po odpowiednim jej skorygowaniu;

6) jeżeli księgowość zasadnicza prowadzona jest w innej miejscowości niż ta, gdzie odbiorca ma swoje składy i prowadzi księgi towarowe, datą zapisu będzie dzień otrzymania

awizu o wpisie, uskutecznionym w księgach towarowych;

7) jeżeli w dniu wejścia towaru odbiorca nie posiada faktury dostawcy, księguje on zakup na zasadzie t. zw. „dowodu wewnętrznego";

8) jeżeli przedsiębiorstwo ksiąg towarowych nie prowadzi, podstawą do zapisu w księgach służyć będzie raport osoby, powołanej do ilościowego i jakościowego odbioru nadchodzących towarów. *(A. Marder — O. B.-P. 46/47/38 s. 730).*

—

3. *PRAWO WEKSLOWE I CZEKOWE.*

INDOS POTERMINOWY WEKSLU.

Nabycie praw wekslowych przez indos jest nabyciem do pewnego stopnia pierwotnym, gdyż stwarza ono dla indosatariusza prawa wekslowe, chociaż poprzednik jego nie miał praw wekslowych, bo weksel np. znalazł. Od zasady tej istnieje wyjątek co do indosu poterminowego, unormowany w art. 20 ust. 1 zd. 2 prawa wekslowego.

Ustawa odróżnia dwa rodzaje indosu poterminowego: po terminie płatności i po proteście z powodu niezapłacenia lub po upływie terminu ustanowionego dla protestu. Tylko z tym drugim indosem łączy się ujemny skutek pochodnego nabycia praw wekslowych, gdy pierwszemu nadaje się znaczenie pierwotnego nabycia praw. Po nadejściu terminu płatności a przed upływem terminu, ustanowionym dla sporządzenia protestu, indosowanie wekslu nie różni się niczym ani w formie, ani w skutkach od indosowania przed terminem płatności.

Art. 20 ust. 1 zd. 2 pr. weksl. posiada dwa stany faktyczne: 1) gdy został dokonany protest i 2) gdy termin sporządzenia protestu minął bezskutecznie. W obu przypadkach indos ma skutki zwykłego przelewu. Co do protestu autor przyjmuje za Rosenbluethem, że tylko protest z powodu niezapłacenia, ustawa uważa za dostateczny. Przeciwny pogląd Stauba - Stranza, według którego powyższy przepis należy rozciągnąć na wszystkie przypadki dopuszczalności zwrotnego poszukiwania, nie znajduje uzasadnienia ani w ustawie, ani w materiałach haskich lub genewskich. Zachodzi pewna antynomia między zd. 1 i 2 art. 20 ust. 1, gdyż w zdaniu 2 dopuszcza się przypadek protestu z art. 43 1. 2 i art. 44 ust. 5 pr. weksl., t. j. gdy trasat zaprzestał płacenia długów, lub przeprowadzono bezskutecznie egzekucję z jego majątku. Skoro zaś art. 20 mówi o proteście z powodu niezapłacenia, należy oba te przypadki protestów uznać za dopuszczalne. Skoro indos po terminie płatności ma skutki indosu przedterminowego, a indos po proteście skutki przelewu, przeto w razie protestu przed terminem płatności, indos taki stwarza dla indosanta sytuację trudniejszą, niż dla indosatariusza, któryby inny weksel, wystawiony na ten sam termin płatności, nabył po tym terminie, a jeszcze przed protestem wekslu. Co do drugiego stanu faktycznego, podnieść należy, że kwestia czy protest był potrzebny do zachowania praw z wekslu czy nie, jest obojętna. Co się tyczy weksli, płatnych za okazaniem, czasokres ustanowiony dla protestu nie upływa już z drugim dniem powszednim po bezskutecznym przedstawieniu do zapłaty, gdyż weksel można przedstawiać do zapłaty kilkakrotnie, byleby nie upłynął termin ostateczny, zakreślony art. 34 pr. weksl.

W przedmiocie interpretacji słowa przepisu o dokonaniu indosu po proteście lub po upływie terminu dla protestu, Sąd Najwyższy orzekł, iż indos należy uważać za dokonany po czasie protestu, jeżeli weksel został wręczony przez indosanta dopiero po tym czasie, chociażby indos napisany był wcześniej.

Art. 20 pr. weksl. stwarza domniemanie prawne, że indos dokonany został przed upływem terminu, ustanowionego dla protestu, kto twierdzi przeciwieństwo, winien je udowodnić. Domniemanie to może mieć miejsce z zastrzeżeniem, że indos nie był datowany, w przeciwnym bowiem razie rozstrzyga data przy indosie. Z drugiej strony domniemanie nie może być stosowane, jeżeli dokonano protestu przedmiotowego wekslu. Wynika to choćby z art. 88 pr. weksl., według którego protest należy napisać na odwrotnej stronie wekslu lub na karcie z nim złączonej. Jeżeli na stronie odwrotnej nie ma żadnych oświadczeń, pisanie protestu rozpocząć należy od brzegu, jeżeli są jakieś, bezpośrednio po nich, zawsze taki, aby nie było wolnych miejsc. Jeżeli zatem sporządzono protest to samo miejsce umieszczenia indosu wskazuje na to, czy został on dokonany przed czy po zaprotestowaniu.

Kwestię skutku indosu po proteście należy oddzielić od kwestii formy. Sąd Najwyższy zajmuje stanowisko dwojakiego rodzaju: część orzeczeń stwierdza, że przelew przy indosie po proteście, lub po upływie terminu dla protestu, nie następuje przez sam indos, lecz potrzebny jest osobny akt przelewu, druga część orzeczeń uważa, że ustawa nie wymaga osobnego przelewu, albowiem zwykły indos, dokonany po proteście, zastępuje sam przelew. Art. 20 mówi tylko o skutkach indosu, a nic o jego formie. Możliwe jest, iż nastąpiło to na skutek przeoczenia ustawodawcy, a wówczas co do formy należałoby stosować zasady prawa cywilnego, albo, że wspomniano formy celowo, chcąc dopuścić formę indosu ze skutkami przelewu. Za stanowiskiem drugim przemawia porównanie art. 20 z art. 11 ust. 2, w myśl którego, jeżeli wystawca umieścił w wekslu wyra-

zy nie na zlecenie lub inne równoznaczne, można przenieść weksel tylko w *formie* i ze skutkami zwykłego przelewu. Skoro w tym przepisie wyraźnie mowa jest o formie przelewu weksłu, a w art. 20 postanowienia takiego nie ma, to należy przyjąć, iż ustawodawca celowo nie zamieścił normy o formie indosu poterminowego, by dopuścić formę zwykłego indosu bez konieczności dokonywania osobnego aktu przelewu.

Indos poterminowy ma tylko skutki, zwykłego przelewu, t. zn. skutki unormowane art. 168—176 K. Z., a przede wszystkim art. 174, na mocy którego dłużnikowi, służą przeciwko nabywcy wierzytelności, t. j. indosatariuszowi, te wszystkie zarzuty, jakie służyły mu przeciwko indosantowi, czyli, że indosatariusz, legitymujący się indosem poterminowym nie korzysta z przywilejów art. 16 i 17 pr. weksl.

Drugą konsekwencją skutków indosu poterminowego jest, że indos ten nie ma skutków z art. 15 pr. weksl., indosant poterminowy nie odpowiada zatem wekslowo na mocy indosu poterminowego, może natomiast odpowiadać według prawa powszechnego z tytułu tej czynności, która była podstawą wręczenia weksłu i indosu poterminowego. Posiadacz weksłu nie będzie zatem zobowiązany wekslowo, choćby weksel dalej w obieg puścił.

Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dn. 4.7.1935 ustalił, że ten na kogo weksel przeniesiony został przez indos poterminowy jest bezpośrednio z weksłu uprawniony, nie ma więc potrzeby udawadniania swych praw dokumentami, o których mowa w art. 458 K. P. C. dla uzyskania nakazu zapłaty, i może żądać wydania nakazu zapłaty z weksłu przeciwko zobowiązanym względem niego, pod warunkiem, przewidzianym w art. 459 § 1 K. P. C.

Pozostaje tylko pytanie, czy art. 20 ust. 1 zd. 2 stosuje się również do roszczenia z tytułu niesłusznego zbogacenia. Autor, idąc za prof. Wróblewskim, wyraża pogląd, iż indos po zgaśnięciu zobowiązań wekslowych ma co do roszczenia z art. 76 pr. weksl. również skutki przelewu. *(St. Goldberger — P. P. H. 9/38 s. 481).*

C. PRAWO UPADŁOŚCIOWE.

UPADŁOŚĆ ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ NA ŻYCIE.

W myśl rozporządzenia o kontroli ubezpieczeń (powoływanego w dalszym ciągu: rozp. kontr. ubezp.) ubezpieczenia, dla których przewidziany jest obowiązek prowadzenia rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego, nie rozwiązują się z samego prawa, natomiast lokaty zapisane do rejestru stanowią odrębną masę, dla której sąd mianuje kuratora. W tym stanie sprawy staje się istotne, czy w związku z ogłoszeniem zakładowi upadłości obowiązują ubezpieczających ogólne warunki ubezpieczeń. Z treści i ducha art. 63 rozp. kontr. ubezp. wynika, że w okresie po ogłoszeniu upadłości do czasu zakończenia postępowania upadłościowego — czynienie zmian w umowach ubezpieczenia jest niedopuszczalne. Umowa ubezpieczenia jest typową umową wzajemną, do której stosują się art. 216 K. Z. i art. 39 pr, up. A więc w okresie postępowania upadłościowego ogólne warunki ubezpieczeń ulegają zawieszeniu, w stosunku do ubezpieczających, którzy uchylają się w tym okresie od płacenia składek i odsetek od pożyczek pod zastaw polisy, nie mogą być wyciągane konsekwencje z ogólnych warunków. Zaleganie z opłatą składek stanowi z reguły naturalną reakcję na zachwianie się finansowych podstaw zakładu.

Ponieważ z art. 62 i 63 rozp. kontr. ubezp. wynika, że wszelkie roszczenia z umów ubezpieczenia w wypadku ogłoszenia zakładowi upadłości, będą zaspokojone jedynie w sposób i na zasadach tymi artykułami przepisanych — masa upadłości (syndyk) nie może żądać wykonania umów wzajemnych zawartych przez upadłego przed ogłoszeniem zakładowi upadłości, gdyż nie ma możności zaspokojenia należności, mogących powstać z tych umów, w sposób przewidziany w art. 203 § 1 i 2 i art. 204 pr. up.

Wobec powyższych stwierdzeń, nasuwa się pytanie jaki zastosować tok postępowania w okresie od ogłoszenia upadłości do zlikwidowania odrębnej masy. Obowiązujące prawo ubezpieczeniowe domaga się spiesznej nowelizacji w kierunku uniezależnienia ubezpieczających od losu zakładu, przez wyodrębnienie portfelu ubezpieczeń wraz z pokryciem funduszu i możnością przeniesienia do innego zakładu. W dalszym ciągu autor kreśli projekt techniki likwidacji roszczeń ubezpieczających: 1. w drodze przeniesienia portfelu do innego zakładu względnie 2. podziału funduszu odrębnej masy.

1. Przy przenoszeniu portfelu zakład przejmujący wchodzi we wszystkie prawa i obowiązki zakładu upadłego, z tą chwilą odżywa obowiązek ubezpieczających płacenia bieżących składek i wyrównania zaległości, powstałych po ogłoszeniu upadłości. Ustalenie spółczynnika redukcji sumy ubezpieczenia i rent przeniesionych ubezpieczeń powinno odbywać się w 2-ch etapach: pierwszy przy założeniu, że wszystkie składki będą wpłacane, zaś zaległości wyrównane w okresie ulgowym, drugi — po upływie okresu ulgowego i uwzględniałby wpływ niepłacenia składek na pokrycie funduszu ubezpieczeniowego. Zasadniczo wypadki śmierci w czasie od upadłości do przejęcia portfelu będą miały wpływ nieznaczny na majątek masy; nie mogąc jednak przewi-

dzieć trwania tego okresu — należałoby utrzymać pod ryzykiem pełne sumy całego portfelu ubezpieczeń, istniejących w dacie ogłoszenia upadłości (wydatek z tym połączony pokrywany być winien z dochodów lokat funduszu ubezpieczeniowego).

2. W przypadku, gdy przeniesienie portfelu nie da się uskutecznić lub nie jest wskazane — wszystkie umowy ubezpieczenia uznane zostaną za rozwiązane w dacie ogłoszenia upadłości. *(Henryk Wencel — G. S. W. 40/38 s. 554—6).*

—

F. USTAWY SZCZEGÓLNE.

ZNAKI TOWAROWE PRZEDSIĘBIORSTW NARUSZAJĄCYCH PRAWO PUBLICZNE.

Art. 11 K. H. odnosi się jedynie do zakazów i ograniczeń subiektywnych, t. j. dotyczących danej osoby, nie zaś do działalności, która jest obiektywnie zakazana, np. przestępstwa kryminalne. Sens art. 11 jest ten, iż nie dopuszcza on, aby ktoś, kto narusza prawo publiczne mógł następnie powołać się na to naruszenie dla zrzucenia z siebie rygorów prawa handlowego; daje też ochronę osobom trzecim, albowiem nie można od obrotu handlowego żądać ustawicznej kontroli, czy istnienie lub wykonywanie przedsiębiorstwa przez kontrahenta zgodne jest z subiektywnymi ograniczeniami i zakazami prawa publicznego.

Powstaje pytanie, czy art. 11 ma zastosowanie także do innych dziedzin, w szczególności zaś do dziedziny prawa ochrony znaków towarowych. Czy zatem prowadzących przedsiębiorstwo zarobkowe można uznać za posiadaczy przedsiębiorstwa w rozumieniu rozporządzenia o znakach towarowych, także wtedy, gdy prawo publiczne zakazuje im prowadzenia takich przedsiębiorstw lub zezwolenie na prowadzenie uzależnia od dopełnienia pewnych warunków. Chodzi konkretnie o to, czy adwokat, notariusz, urzędnik i t. d. może wbrew prawu publicznemu uzyskać rejestrację znaku towarowego dla swego przedsiębiorstwa. Czy można zarejestrować znak towarowy dla przedsiębiorstwa nie posiadającego wymaganej prawem koncesji lub upoważnienia i t. p.

Zagadnienie to ma pierwszorzędną wagę. Z jednej strony dlatego, że całe życie gospodarcze spowite jest w czasach obecnych w gęstą sieć ograniczeń, reglamentacji, koncesji i t. d., a zatem o naruszenie ograniczeń i zakazów jest bardzo łatwo. Z drugiej strony stała judykatura Urzędu Patentowego uznaje istnienie „przedsiębiorstwa" w chwili rejestracji za nieodzowny warunek ważnej rejestracji znaku towarowego.

Odpowiedź na pytanie, czy nielegalnie wykonywane przedsiębiorstwo może uzyskać prawo rejestracji znaku wypaść musi negatywnie. Przedsiębiorstwo nielegalne nie jest przedsiębiorstwem w rozumieniu prawa o ochr. znaków towarowych, a prawo z rejestracji znaku, uzyskanej przez takie przedsiębiorstwo musi być uznane za nieważne, dla braku warunków z art. 174.

W tym przypadku nie może być brana pod uwagę zasada art. 11 K. H., lecz uwzględnić należy przede wszystkim wolę ustawodawcy. Trzeba uświadomić sobie różnicę między podstawowymi ideami, które rządzą stosunkami handlowymi, należącymi do dziedziny prawa prywatnego, a zasadami prawa publicznego. Prawo zaś ochrony znaków towarowych należy niewątpliwie do domeny prawa publicznego. Cele art. 11 dotyczą tylko zakresu stosunków prawno prywatnych, stąd też nie mogą być stosowane tam, gdzie decydującą rolę gra prawo publiczne. Regime znaków towarowych, o ile należy do właściwości Urzędu Patentowego, pod zwierzchnią kontrolą Najwyższego Trybunału Administracyjnego, jest funkcją administracyjną.

Rejestracja znaku towarowego jest stworzeniem pewnego przywileju, pewnej publiczno prawnie uprzywilejowanej sytuacji. Powszechną zaś w prawie publicznym zasadą jest, że ważność ulg, przywilejów i innych specjalnie wyróżnionych lub chronionych sytuacji, zależy od tego, aby sytuacje te istniały legalnie, aby one same nie stanowiły naruszenia prawa publicznego. Przejawów tej zasady znajdujemy wiele: np. ustawa o ochronie lokatorów, należąca do dziedziny prawa publicznego, służy tylko tym przedsiębiorstwom legalnym; takimi nie są przedsiębiorstwa prowadzone bez świadectwa przemysłowego. Podobnie jedynie legalnie wystawione budynki, uważane są za budynki nowe.

Wreszcie autor wskazuje, że chociaż ani art. 174 ani przepisy wydane przez Prezesa Urzędu Patentowego na podstawie art. 194 ust. 4 nie wymagają uprzedniego złożenia dowodu uczynienia przez przedsiębiorstwo zadość wymogom prawa publicznego, Urząd Patentowy (Wydział Zgłoszeń) w praktyce zazwyczaj wymaga przedłożenia wyciągu z rejestru handlowego lub świadectwa przemysłowego.

Właściwa wykładnia przepisów prawa o ochronie znaków towarowych prowadzi zatem, zdaniem autora, do wyniku, że przedsiębiorstwa prowadzone w chwili rejestracji z pogwałceniem tych przepisów, o których mowa w art. 11 K. H. nie mogą nabyć ważnie prawa z rejestracji znaku. *(Stefan Rosmarin — Gł. Pr. 6-8/38 s. 425).*

—

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) Ust. 29.10.1920 (p. 495/34) o spółdzielniach.

87; 92.

Wierzytelności spółdzielni do jej członków z tytułu zaległych udziałów i dopłat, do których są zobowiązani w zakresie przyjętej przez nich odpowiedzialności, są z reguły główną pozycją masy upadłościowej. Wskutek tego w interesie tak wierzycieli jak i upadłego dłużnika, których interesów zarządca masy upadłościowej winien przestrzegać, leży, by masa upadłościowa mogła dochodzić tych wierzytelności od możliwie największej ilości członków. Powództwo więc, w którym członek spółdzielni w drodze negatywnego ustalenia chce uniemożliwić zarządcy masy pociągnięcie go do odpowiedzialności z tytułu członkowstwa za zobowiązanie spółdzielni, zmierza do uszczuplenia masy upadłościowej i utrudnienia zarządcy masy spełnienia tych zadań, które w myśl ustawy są jego najważniejszymi obowiązkami. Wskutek tego w sporze o ustalenie, że powód nie jest członkiem spółdzielni, zarządcy masy upadłościowej służy bierna legitymacja. (S. N. C. III. 1110/35 8.10.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 899).*

—

b) Pr. R. 22.3.1928 (p. 384) o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych.

190.

Istota przestępstwa z art. 190 cyt. rozporządzenia polega na świadomie bezprawnym używaniu zarejestrowanego znaku towarowego firmy pokrzywdzonej nie zaś na opakowaniu towaru. (S. N. 3 K. 28/38 22.8.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1006).*

—

c) Kodeks Handlowy.

240; 242.

Powództwo o ustalenie zakresu uprawnienia poszczególnego spólnika w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością do głosowania na zebraniach spółki musi być skierowane przeciwko spólnikowi, którego uprawnienia mają być ustalone. Nie wystarcza wniesienie powództwa przeciwko spółce do rąk zarządu. (S. N. C. II. 3179/37 2.6.1938. — *P. P. H. 9/38 p. 1775).*

—

d) R. Pr. R. 28.4.1936. (p. 282). Prawo wekslowe

10.

Żyrant, który podpisał weksel bez wypełnienia daty płatności, nie może zarzucać, iż weksel został wypełniony niezgodnie z jego wolą późniejszą datą płatności, jeżeli był mu wiadomy zwyczaj banku, dla którego weksel był przeznaczony, prolongowania terminu płatności w razie regularnego opłacania przez dłużnika odsetek. (S. N. C. II. 2028/37 8.2.1938. — *P. P. H. 9/38 p. 1776)*).*

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B3. POLSKA POŁUDNIOWA.

a) Ord. 10.12.1914 (Dz. p. p. nr 337) upadłościowa.

124; 130.

Zgłoszenie roszczeń przez wierzyciela masy konkursowej nie podlega kresowi z § 130 austr. ord. konk. i wymaga rozstrzygnięcia władz konkursowych bez względu na datę zgłoszenia. (§ 124 austr. ord. konk.). (S. N. C. II. 2013/37 8.2.1938 — *Gł. Pr. 9—10/38 s. 628).*

—

B4. POLSKA ZACHODNIA.

a) ord. 10.2.1877 (Dz. U. Rz. s. 327/1915 r.) upadłościowa.

41.

Zaskarżenie może nastąpić także przez podniesienie zarzutu. Jeżeli jednak zarzut podniesiony został w drodze sprzeciwu przeciwko uchwale aresztowej i sprzeciw ten oddalono, to zaskarżenie dokonane w postępowaniu aresztowym utraciło w zupełności swe znaczenie. Termin bowiem z § 41 jest terminem prekluzyjnym i przepisy o przedawnieniu — za wyjątkiem § 203 i 207 K. C. — nie mają do niego żadnego zastosowania. (S. N. C. III. 1521/35 20.11.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 929).*

—

b) Kodeks 10.5.1897 (Dz. U. Rz. s. 219) Handlowy.

340.

Koniecznym warunkiem wypłaty udziału po rozwiązaniu cichej spółki jest co prawda poprzednie rozliczenie. Jednak z żądaniem rozliczenia może być połączone żądanie sumy wynikłej z rozliczenia i to nawet w tym sensie, że

*) Wyrok wydany pod rządem ust. z 1924 r.

przedstawione podstawy rozliczenia stanowią podstawę roszczenia o zapłatę. Jeżeli powód twierdzi, że strat żadnych w przedsiębiorstwie nie było i że wskutek tego udział jego nie mógł ulec zmniejszeniu się, to twierdzenie jego wystarczy za podstawę rozliczenia się stron. (S. N. C. III. 1478/35 20.11.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 932).*

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Halewski Tadeusz Dr.: O system prawa lotniczego. Lwów 1938. Sgł. B. Połoniecki. cm 23, s. 70, 1 nlb.

Prawo karne

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. KODEKS KARNY.

WYROKOWANIE MERYTORYCZNE I ORZECZNICTWO S. N. NA TLE ZBIEGU USTAW KARNYCH.

Tak zwany zbieg ustaw karnych pod rządem Kod. Karn. 1932 r. ma już bogatą judykaturę. S. N. i obfite komentarze. Przewidziany w art. 36 K. K. zbieg ustaw stanowi zerwanie z fikcją jednoczynowego zbiegu przestępstw, dopuszczającą kwalifikowanie jednego czynu jako więcej niż jedno przestępstwo. Wg K. K. z 1932 r. jedno działanie może być wyłącznie jednym tylko przestępstwem. Jest ono bowiem kwestią faktu jako zjawisko fizyczne, a nie zagadnieniem normatywnym.

Podstawowa ta zasada prawa karnego, wyrażona w art. 36 K. K., da się przedstawić jako następujące terno pojęć: 1) jeden czyn w świecie zewnętrznym, 2) jedna najsurowsza kwalifikacja prawna, i 3) jedna wedle niej kara zasadnicza, o ile ustawa w szczególnych przypadkach nie przewiduje kumulatywnie dwóch kar zasadniczych, co nie stoi na przeszkodzie stosowaniu kar dodatkowych lub środków zabezpieczających, przewidzianych w innych przepisach. W przypadku, gdy żaden ze zbiegających się przepisów nie jest surowszy, wybór przepisu, który trzeba zastosować, należy do sądu, który rozważa całość równych przepisów i ich zastosowanie do ustalonych przez się okoliczności.

Ta zasada, obowiązująca w materialnym prawie karnym, oddziaływa potężnie na zakres działania sądów grodzkich, określony w art. 16 K. K., wpływając często na jego zmianę i ma poza tym ścisły związek z zasadą „ne bis in idem". Wyraża ją także K. P. K. w art. 3, a Sąd Najwyższy odnośnie tej kwestii w składzie 7 sędziów postanowił, że res iudicata nie dopuszcza do ponownego sądzenia pod inną kwalifikacją, chociażby prawomocnie osądzono tylko fragment owego czynu (Zb. orz. 4/32), chyba, że przedtem owa inna kwalifikacja czynu była niemożliwa z powodu jakiejś przeszkody prawnej (Zb. Orz. 205/33). W związku z tym wyłania się często zagadnienie, czy taką przeszkodą prawną może być osoba oskarżyciela przy czynach, naruszających jednocześnie kilka przepisów karnych, z których jedne są przestępstwami ściganymi z oskarżenia publicznego, a drugie — z oskarżenia prywatnego. Sąd Najwyższy wydał co do tej okoliczności kilka orzeczeń (90/37, 82/38, 102/38), mówiąc w nich o t. zw. jednoczynowym zbiegu przestępstw. Wygląda to na tworzenie konstrukcji sprzecznych z art. 36 K. K., który wyłącza fikcję jednoczynowego zbiegu przestępstw. Orzeczenia takie mogą mieć nadto niepożądane następstwa zwłaszcza, w praktyce sądów grodzkich, gdzie sędziowie pracując nieraz z dala od wielkich bibliotek, dokształcają się przede wszystkim na judykaturze kasacyjnej. *(Aleksander Lipiński — Gł. Pr. Śl. 4/38 s. 514 nn.).*

—

ZAGADNIENIE UMYŚLNOŚCI I NIEUMYŚLNOŚCI W POLSKIM KODEKSIE KARNYM.

Przystępując do omówienia wskazanego w tytule zagadnienia, autor na wstępie podkreśla, iż zdaje sobie sprawę, że zagadnienie powyższe posiada niezmiernie bogatą literaturę i z tego względu też w pracy swej pragnie podkreślić tylko te momenty, które są nieodzowne dla stwierdzenia platformy teoretycznej, jaką zajął ustawodawca, rozstrzygając zagadnienie umyślności i nieumyślności w Kodeksie Karnym z 1932 r.

Punktem wyjścia dla rozważań autora jest problem winy, przy czym autor przyjmuje za rozstrzygnięcie ostateczne, że wina jest podsta-

wą odpowiedzialności karnej sprawcy za jego czyn. Rozstrzygnięcie w każdym konkretnym przypadku, czy ta podstawa istnieje zależy od ustalenia związku jaki zachodzi między procesami dokonywującymi się w psychice sprawcy, a jego działaniem i skutkami tego działania.

Przyjmując pojęcie winy jako podstawy odpowiedzialności sprawcy za czyn popełnion- autor jednocześnie podkreśla, że umyślność względnie nieumyślność odnosi się do czynu, którym sprawca naruszył przepisy prawa karnego t. j. do przestępstwa, natomiast niesłuszną jest rzeczą łączenie winy z pojęciem umyślności bądź nieumyślności. O umyślności wzgl. nieumyślności w zachowaniu się człowieka mówić można dopiero wtedy jeżeli ustalone będą te wszystkie procesy psychiczne, które konieczne są dla zapoczątkowania i nadania kierunku działaniu człowieka.

Uznanie podstaw odpowiedzialności za te procesy uzależnione jest od przyjęcia jednej z dwóch najgłówniejszych w tym kierunku teoryj, a mianowicie teorii wyobrażenia i teorii woli.

„Według teorii wyobrażeniowej — umyślność po stronie sprawcy zachodzi wówczas, gdy sprawca wyobraziwszy sobie skutek czynu powziął wolę dokonania czynu".

„Teoria woli natomiast stoi na stanowisku, że do umyślności nie jest wystarczający sam tylko element wyobrażenia, lecz, że konieczny jest również i element woli w stosunku do wszystkich cech przestępstwa, a w szczególności skutku przestępnego".

Zastanawiając się nad składnikami tych dwóch elementów autor dochodzi do wniosku, że jedynie połączenie elementu wyobrażenia i elementu woli pozwala na rozstrzygnięcie, czy po stronie sprawcy istnieje działanie umyślne, czy nieumyślne i dlatego też, zdaniem autora, zwyciężyła teoria woli.

Z różnych form umyślności ostały się w nauce dzisiejszej dwie zasadnicze, mianowicie: zły zamiar bezpośredni lub oznaczony (dolus directus lub determinatus) i zamiar ewentualny lub wynikowy (dolus eventualis).

W naszym K. K. kwestię umyślności reguluje art. 14 § 1, który rozróżnia 2 wypadki:

1) gdy sprawca chce popełnić przestępstwo (dolus directus),

2) gdy możliwość skutku przestępnego lub przestępności działania przewiduje i na to się godzi.

A zatem Kodeks Polski oparty jest w kwestii form umyślności na teorii woli, wprowadza bowiem w art. 14 § 1 — dwa elementy: świadomość i wolę tak przy zamiarze bezpośrednim, jak i ewentualnym. Wątpliwości tylko, zdaniem autora, wynikają w związku z § 2 art. 20 K. K., który mówi tylko o bezprawności czynu, nie zaś o przestępstwie, z czego wynikałoby, że nie jest konieczną u sprawcy świadomość karygodności czynu. A więc zastosowanie sankcji uzasadnia sama świadomość, że czyn sprzeciwia się poczuciu prawa, a nie świadomość, że czyn jest karygodny.

Kwestię nieumyślności reguluje § 2 art. 14 K. K., który przewiduje dwa wypadki: nieumyślności świadomej, opartej na przewidywaniu sprawcy i nieumyślności nieświadomej. *(Mgr Tadeusz Kud. por. aud. — Wojsk. Prz. Pr. 4/38 s. 367—375).*

—

ZBRODNIE STANU A NOWA KONSTYTUCJA.

W związku ze zmianami, jakie do ustroju Państwa Polskiego wprowadziła Konstytucja z kwietnia 1935 r. — autor zastanawia się nad kwestią, czy „wobec tych zmian nie należy poddać rewizji naszych pojęć i poglądów na to, co w świetle przepisów nowej Konstytucji za zbrodnię stanu uważane być powinno, oraz czy i o ile ten stan rzeczy nie wymaga częściowej nowelizacji Kodeksu Karnego".

Nowa Konstytucja złożyła jednolitą i niepodzielną władzę państwową w ręce Prezydenta Rzeczypospolitej oraz ustanowiła szereg naczelnych organów Państwa, sprawujących, pod zwierzchnictwem Prezydenta, funkcje określone w Konstytucji. Organami tymi są: 1) Rząd (Prezes Rady Ministrów i Ministrowie), 2) Sejm i Senat, 3) Siły zbrojne, 4) Sądy, 5) Najwyższa Izba Kontroli.

A zatem Prezydent Rzeczypospolitej i wymienione naczelne organa władzy państwowej — stanowią trzon ustroju politycznego Państwa Polskiego.

Sięgając teraz do Kodeksu Karnego autor stwierdza, co następuje.

W § 1 art. 94 K. K. znajduje się przepis, grożący karą śmierci oraz długoterminowymi karami więzienia za zamachy na życie i zdrowie Prezydenta, § 2 zaś tego artykułu przewiduje jako najsurowszą karę dożywotnie więzienie za działanie, mające na celu usunięcie Prezydenta, lub zagarnięcie jego władzy. Jak wynika z motywów Komisji Kodyfikacyjnej (autor cytuje z Makowskiego „Kodeks Karny" tom II str. 280) chodziło tu — „o odpowiednie wyróżnienie ochrony Prezydenta Rzeczypospolitej, którego osoba jest nie tylko związana z koncepcją organu władzy, ale i z reprezentacją państwowości przede wszystkim". Ponieważ na pierwszy plan wysuwa się funkcję reprezentacyjną Prezydenta — przeto w konsekwencji zamach na jego życie i zdrowie jest surowiej karany jak zamach na jego władzę.

Zdaniem autora jest to zrozumiałe na tle postanowień Konstytucji marcowej, jednakże wobec zasadniczo odmiennego ujęcia stanowiska

Prezydenta w Konstytucji kwietniowej, według której stanowisko jego jest nadrzędne, winny wszelkie zamachy, zmierzające do zagarnięcia władzy Prezydenta, względnie usunięcia go, być tak samo surowo karane jak targnięcie się na życie i zdrowie.

Art. 95 K. K. wymienia następujące naczelne organa Państwa, którym udziela ochrony prawnej: Sejm, Senat, Zgromadzenie Narodowe, Rząd, Minister i Sądy. A zatem, jak autor podnosi, nie znajdujemy w rozdziale XVII K. K. przepisu, któryby chronił organa, nieprzewidziane w Konstytucji marcowej, mianowicie: Najwyższą Izbę Kontroli i Siły Zbrojne, przy czym, „o ile rozszerzenie ram art. 95 K. K. przez objęcie nimi Najwyższej Izby Kontroli nie przedstawia pod względem konstrukcyjno-prawnym szczególnych trudności, to inaczej ma się rzecz z tym drugim niechronionym dotychczas w naszych ustawach karnych naczelnym organem władzy państwowej, jakimi według Konstytucji kwietniowej są Siły Zbrojne".

Zdaniem autora „jeśli... Siły Zbrojne są konstytucyjnie uznanym naczelnym organem władzy państwowej, jeśli zadaniem tego organu jest stać na straży bezpieczeństwa i praw zwierzchniczych Państwa Polskiego, jeśli dalej za należyte spełnienie tego zadania odpowiedzialnym jest wobec Prezydenta Minister Spraw Wojskowych, Generalny Insepktor Sił Zbrojnych i Naczelny Wódz, to zamach, zmierzający do usunięcia lub objęcia władzy którejkolwiek z tych osób... jest zamachem na konstytucję... I dlatego w ramach art. 95 K. K. wśród wymienionych tam instytucyj naczelnych powinno się znaleźć także miejsce dla Naczelnego Wodza oraz Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych".

Na zakończenie autor podnosi jeszcze, że przepis art. 95 K. K. jest nieaktualny, o ile dotyczy Zgromadzenia Narodowego. Konstytucja kwietniowa nie zna bowiem instytucji Zgromadzenia Narodowego, natomiast wprowadza Zgromadzenie Elektorów. W art 95 zatem należałoby zamiast Zgromadzenia Narodowego umieścić Zgromadzenie Elektorów. *(Dr W r z e ś n i o w s k i Tadeusz, ppłk. aud. — Wojsk. Prz. Pr. 4/38 s. 360—366).*

—

PRZYPADEK SAMOBÓJSTWA ZŁOŻONEGO.

Autorka omawia przypadek samobójstwa złożonego, który przedstawiał się jak następuje.

Do Zakładu Medycyny Sądowej Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego dostarczone zostały zwłoki mężczyzny w stanie znacznego rozkawałkowania wskutek przejechania przez pociąg. Z dochodzenia policyjnego wynikało, że zwłoki znaleziono na torze kolejowym, a w mieszkaniu zmarłego stwierdzono rozległe ślady krwi, wobec czego nasunęło się podejrzenie, czy nie zachodzi wypadek morderstwa i podrzucenia pod pociąg.

Na podstawie całokształtu sekcji nasunęło się jednak przypuszczenie złożonego zamachu samobójczego, znanego w literaturze sądowo-lekarskiej. Wniosek taki wypływał stąd, że rany na szyi i głowie były powierzchowne i nie wykluczały możliwości poruszania się i przedsiębrania pewnych czynności, tak, że osobnik z takimi ranami mógł o własnych siłach wyjść z domu i rzucić się pod pociąg.

Wyniki sekcji w zestawieniu z wynikami dochodzenia policyjnego dały następujący obraz danego przypadku: Denat, człowiek 70-letni i zdradzający pewne zaburzenia psychiczne, który uprzednio usiłował już raz pozbawić się życia, skorzystał z samotności, usiłując nożem poderżnąć sobie szyję, zadając szereg ran ciętych nożem, następnie zadaje siekierą rany rąbane w głowę, a widząc, że oba rodzaje ran nie doprowadziły do pożądanego celu, obmył się w miednicy i poszedł na tor kolejowy, gdzie popełnił samobójstwo przez rzucenie się pod pociąg. *(Dr Halina W a l ę c k a — Cz. S.-lek. 3/38 s. 224—228).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO.

PRZYMUS W POSTĘPOWANIU KARNYM.

We wstępie artykułu autor powołuje książkę *Goldschmidta* p. t. Der Prozess als Rechtslage. Książka ta należy niewątpliwie do najbardziej niestrawnych prac literatury niemieckiej z okresu przed 1933 r., jednak zawarte w niej spostrzeżenia mogą być zużytkowane po odpowiedniej przeróbce jako heurystyczny punkt wyjścia.

Przy rozważaniu istoty zagadnień procesowych uderzającym jest fakt, że o „prawach i obowiązkach procesowych" nie należy mówić w tym sensie, w jakim używa się tych wyrazów w myśleniu prawno-materialnym. Przecież odpowiednikiem każdego prawa jest obowiązek, a odpowiednikiem obowiązku prawo, tymczasem z punktu widzenia czysto proceduralnego sprawa przedstawia się inaczej. Zdaniem Goldschmidta „proceduralnie" nie istnieją ani „prawa" („prawa procesowe") ani „obowiązki" („obowiązki procesowe"). Prawa w rozumieniu proceduralnym stoją jedynie w stosunku do sędziowskiego orzeczenia. Brak im relacji do obowiązku, to znaczy, że nie wiążą się z „powinnością" innych ani z własną „możliwością" („dürfen") i dlatego nie są „prawami". Co zaś tyczy się strony biernej, to proceduralnie występują tam nie „obowiązki" gdyż brak im odpowiednika w formie praw, ale jedynie ciężary,

które przedstawiają się jako nacisk w tym kierunku, by przy pomocy pewnej czynności procesowej odeprzeć jakieś ujemne skutki procesowe. Zdzierając z tych zjawisk prawno-materialną szatę „praw i obowiązków“, nadaje im Goldschmidt zupełnie „neutralną“ nazwę: możliwości, widoków i ciężarów procesowych. Zrozumienie tego chwytu ułatwi podkreślenie zupełnie podstawowego założenia, że sędzia „procesowo“ nie stoi „pod“ normą, ale „nad“ normą, którą „procesowo“ „stosuje“, zamiast „się do niej stosować“. Przez to właśnie, że sędzia uzyskuje w procesie swoiste stanowisko w stosunku do norm, normy tracą ten charakter prawno-materialny przejawiający się w antytezie „praw i obowiazków“, nabierając wobec dominującego znaczenia sędziego tego bezbarwnego charakteru, który występuje następnie w określeniach proceduralnych jak: możliwości, widoki, ciężary.

„Prawo“ oskarżonego do korzystania z obrońcy nie jest w rozumieniu Goldschmidta „prawem“ jeśli na sprawę patrzeć z procesowego punktu widzenia. — Tak samo ma się z „powinnością“ w art. 78 k. p. c., będącą zwyczajnym ciężarem procesowym. Sędzia nie może zmusić powoda cywilnego do wyznaczenia pełnomocnika d a doręczeń, a uchybienie temu nakazowi ze strony powoda cywilnego jest jedynie „zawinieniem w stosunku do samego siebie“.

Zawiłą w tym względzie konstrukcję Goldschmidta można krytykować. Jedno zaś w niej zupełnie pewne, że sędzia, który postępuje niezgodnie z normą, nigdy nie popełnia „bezprawia“ z *procesowego* punktu widzenia. Każde jego fałszywe pociągnięcie jest w tej płaszczyźnie tym tylko, co nazywamy powszechnie „error in procedendo“, jak fałszywe merytoryczne rozstrzygnięcie nie jest bezprawiem, ale procesowo znów tylko tym, co nazywamy „error in iudicando“. Okoliczność ta jest niezaprzeczalna, choćby odrzucić całą teorię Goldschmidta.

Jednakże w przepisach procesowych istnieją elementy, które wręcz przeciwnie niż wspomniane poprzednio, dadzą się rozpatrywać pod kątem widzenia praw i obowiązków, w czystym tego słowa znaczeniu. Wg Goldschmidta wszędzie tam, gdzie w obrębie procedury spotykamy się z prawami i obowiązkami par excellence, nie mamy właśnie do czynienia z czysto proceduralnymi elementami, ale z normami o innym charakterze. Pozostawiając znów na uboczu sprawę, czy pogląd ten jest bezwzględnie trafny czy nie, faktem niezaprzeczalnym jest, że przepisy zespolone np. w k. p. k. nie stanowią *monolitu*, ale różnią się co do swej istoty i że ta różnica pozwala nam głębiej uchwycić charakter poszczególnych reguł.

W dalszym ciągu, dla zrozumienia zagadnienia rozbijania monolitu prawa karnego formalnego, autor podaje szereg przykładów, stwierdzających istnienie w obrębie prawa procesowego takich norm, które możnaby nazwać normami prawa karnego „egzekucyjnego“ oraz prawa karnego „administracyjnego“. Normy te odpowiadają pojęciu „wymuszania drogą kar“ oraz pojęciu „porządkowania drogą kar“. *(Dr Władysław W o l t e r — Gł. Pr. Śl. 4/38 s. 460 nn.).*

—

SYSTEM I FORMY OSKARŻENIA. (REFERAT NA IV. ZJAZD PRAWNIKÓW POLSKICH W GDYNI 1939 R.).

Na podstawie porównania poszczególnych epok i prawodawstw autor ujmuje różnolite formy i sposoby oskarżania w następujący system (przedstawiony jednocześnie graficznie na tablicy):

A. Oskarżenie przez sąd. Cechowało proces t. zw. śledczy lub inkwizycyjny i było właściwe minionym okresom.

B. Oskarżenie przez stronę. W procesie tym t. zw. skargowym sędzia ma przed sobą oskarżyciela i oskarżonego, jako podmioty równouprawnione. Skargowość stanowi podstawę polskiego K. P. K. Zasada naczelna została wyrażona w art. 2 § 1 i z niej wypływa cały szereg przepisów pochodnych, jak art. 270 § 1, 353—354, 463 i nast., 473 i nast. oraz 504 i nast.

Autor podnosi, że K. P. K. posiada jednak niektóre przepisy właściwe dawnemu procesowi śledczemu, co znajduje np. wyraz w art. 61, 67, 72, 300 i inn., a przede wszystkim w toku śledztwa, skoro śledztwo jest zasadniczo tajne i pisemne, a sędzia śledczy przedsiębierze czynności z własnej inicjatywy, przy możności składania przez strony wniosków.

Oskarżenie przez stronę następuje bądź w interesie prywatnym, bądź w interesie publicznym, bądź też jednocześnie w jednym i drugim.

I. *W interesie prywatnym* oskarża sam pokrzywdzony, w charakterze oskarżyciela prywatnego.

II. *W interesie publicznym* może oskarżać: a) organ urzędowy i b) organ społeczny.

Ad a): organem urzędowym może być

aa) prokurator (art. 57 K. P. K.) albo

bb) organ administracji publicznej (przedstawiciel policji, Dyrekcji Lasów Państw., Dyrekcji Kolei Państw. itp.).

Organ urzędowy może oskarżać:

a‘) samorzutnie,

b‘) na wniosek, jeżeli wniesienie oskarżenia uzależnione jest od wniosku pokrzywdzonego,

c‘) z upoważnienia, o ile oskarżyciel musi uprzednio uzyskać od pokrzywdzonego lub właściwej władzy zgodę na ściganie,

d') za zezwoleniem, o ile ściganie uzależnione jest od zezwolenia właściwej władzy (np. dyscyplinarnej),

e') na zarządzenie władzy, gdy oskarżyciel obowiązany jest wyjednać akt urzędowy dopuszczający wystąpienie z oskarżeniem, np. ściganie cudzoziemca.

Ad b): Organem społecznym jest:

aa) każdy obywatel,

bb) stowarzyszenia, mające za cel ściganie pewnego rodzaju przestępstw,

cc) oskarżyciel t. zw. społeczny, (którego zna Rosja Sowiecka).

III. *W interesie prywatnym* i jednocześnie *publicznym* może wnosić oskarżenie pokrzywdzony przez przestępstwo, występując w charakterze:

a) oskarżyciela posiłkowego lub

b) oskarżyciela pomocniczego (pokrzywdzonego, mającego prawa strony).

Ad a). Pozostałością przepisów o oskarżycielu posiłkowym w K. P. K., jest wg autora, obowiązujący przepis § 3 art. 275 K. P. K., przyznający pokrzywdzonemu, nie będącemu stroną w procesie, prawo składania zażalenia na postanowienie sędziego śledczego o umorzeniu śledztwa.

Ad b). Oskarżycielem pomocniczym jest pokrzywdzony, posiadający prawa strony w sprawach ściganych z urzędu przed sądami grodzkimi; może on wnosić i popierać oskarżenie:

aa) samoistnie lub też

bb) obok organu urzędowego, będącego oskarżycielem publicznym. *(Dr Adam B e r g e r — Gł. Sąd. 12/38 s. 925-930).*

—

O JEDNOŚĆ POSTĘPOWANIA KASACYJNEGO.

Nawiązując do artykułu Dra Tadeusza Cypriana p. t. „Sąd apelacyjny, jako instancja kasacyjna", ogłoszonego w numerze październikowym „Głosu Sądownictwa", autor wypowiada się, jako przeciwnik projektowanej przez Dra Cypriana reformy.

Podchodząc do omawianego artykułu z trojakiego punktu: 1) zasadniczego — czy słuszną jest rzeczą, by rzeczy najbardziej zasadnicze ujmować pod kątem widzenia doraźnej wygody praktycznej; 2) czy złu, które artykuł Dra Cypriana ma na względzie nie dałoby się zapobiec bez pogwałcenia zasady jedności Sądu Kasacyjnego i 3) czy owe doraźne korzyści są tak ważne, by dla nich można było naruszać zasadę — autor stwierdza w konkluzji, że projektowana reforma nie da się niczym usprawiedliwić z punktu widzenia teorii prawa, praktycznie zaś również nie przyniesie żadnego skutku i dlatego uważa ją za niewłaściwą. *(Adam B o b k o w s k i — Gł. Sąd. 12/38 s. 930-934).*

—

ZAKŁADY MEDYCYNY SĄDOWEJ W NIEMCZECH. ICH ORGANIZACJA I PRACA.

Muzeum Kryminalistyczne dyrekcji policji berlińskiej[1]*).*

Zbiory uporządkowane są i podzielone wg działów medycyny sądowej i kryminalistyki.

Dział morderstw podzielony jest wg rodzajów morderstwa i zawiera liczne fotografie sprawców, miejsc czynu, narzędzi zbrodni, preparaty z ciał ofiar i inne dowody rzeczowe. Dział samobójstw zawiera m. in. skomplikowane aparaty samobójcze i fotografie. W dziale spędzeń płodu zwraca uwagę autora olbrzymi zbiór przyrządów i preparatów wyrabianych przez przemysł niemiecki, rzekomo higienicznych i leczniczych, a w rzeczywistości używanych wyłącznie do spędzania płodu. Ciekawym jest dział zamachów bombowych, przestępstw kolejowych i przestępstw związanych z ruchem kołowym. Szczególnie duży jest dział przestępstw seksualnych, który zawiera bardzo liczne i ciekawe przedmioty skonfiskowane w domach schadzek i u osób prywatnych.

Do każdego przedmiotu znajdującego się w zbiorach, znajdują sie w specjalnym archiwum autora odnośnych spraw, wykorzystywane często przy następnych dochodzeniach i procesach. Zbiory tego muzeum służą również szkole policyjnej i studentom prawa dla celów pedagogicznych.

Krajowy zakład dla badania środków żywności, leków i chemii sądowej .

W dziale chemii sądowej wykonywane są badania chemiczno-toksylogiczne oraz inne badania kryminalistyczne, a przede wszystkim badania broni i pocisków, pism i falsyfikatów.

Krematorium.

Autor miał możność zwiedzenia jednego z trzech istniejących w Berlinie krematoriów.

Każde zwłoki mające być spalone są poddawane oględzinom przez lekarza sądowego. Oględziny te mają na celu niedopuszczenie do spalenia zwłok osób, których śmierć mogła być wynikiem działania zbrodniczego. — Sfery lekarskie zdaja sobie sprawę z niedostateczności takiej kontroli, jaka istnieje obecnie i starają się przeprowadzić obowiązkowe sekcjonowanie zwłok palonych w krematoriach.

Sam proces palenia zwłok obserwować można przez odpowiednie okienko w drzwiczkach pieca. Jedyną rzeczą nie ulegającą spaleniu jest okrągła cegiełka gliniana, o średnicy kilku centymetrów z wyrytym numerem, która po

———

[1]) Początek niniejszej pracy — zob. „Prasa Prawnicza" tom II, zeszyt 2, str. 100 (numeracja dolna).

spaleniu wkładana jest wraz z popiołem do blaszanej urny o zanitowanej pokrywie. Urna wręczana jest, po dwóch tygodniach rodzinie, która umieszcza je bądź na cmentarzu, bądź też w odpowiednim pomieszczeniu w gmachu krematorium.

Zakład medycyny sądowej w Hamburgu. Kierownik zakładu Dr Koopman zajmuje się przede wszystkim licznymi badaniami sądowymi osób żywych, w szczególności badaniami stanu umysłowego, poczytalności, przestępców seksualnych itp. Z doświadczenia dr Koopmanna jak stwierdza autor, wynika, że w czasach dzisiejszych wielu homoseksualistów, z obawy przed represjami, jakie stosowane są w Niemczech, poddaje się dobrowolnie kastracji.

Badania chemiczno-toksykologiczne wykonywane są w Hamburgu w pracowni chemii sądowej w państwowym zakładzie higieny.

W zbiorach zakładowych na szczególną uwagę zasługuje zbiór przypadków błędów lekarskich, ciekawych preparatów anatomo-patologicznych i sądowo-lekarskich. Między innymi zbiór preparatów histologicznych jąder, z przypadków kastracji przestępców, osiągnął wysoką liczbę 100.

Zakład medycyny sądowej w Götingen. Kierownik zakładu prof. Mueller należy do młodszej generacji niemieckich medyków sądowych i jest przedstawicielem kierunku kryminalistycznego (badania pism i broni). Zakład posiada niezmiernie skomplikowany i ciekawy aparat do pomiarów szybkości reakcji; aparat służy do wykonywania specjalnych badań naukowych nad działaniem alkoholu na ustrój ludzki.

Zakład medycyny sądowej w Marburgu. Zakład pozostaje pod kierownictwem prof. Foerstera. ucznia prof. Merka, który podobnie, jak ten jest zwolennikiem właściwej medycyny sądowej, a nie kryminalistyki. Prof. Foerster pracuje nad wykazywaniem alkoholu we krwi.

Zakład medycyny sądowej we Frankfurcie nad Menem. Prof. Ralf Hey, kierownik zakładu, jest przedstawicielem kierunku biologicznego w niemieckiej medycynie sądowej. W zakładzie zasługuje na uwagę dobrze urządzona pracownia chemiczna, w której wykonywane są badania chemiczno-toksylogiczne. W zakładzie wykonywane są również badania grupowe krwi, w celu dochodzenia ojcostwa.

Zakład medycyny sądowej w Heidelbergu. Kierownikiem zakładu jest Doc. Jungmichel, specjalista w oznaczaniu alkoholu we krwi. Pracuje on nad zachowaniem się resorbcji alkoholu przy urazach mózgu. Zakład nie posiada własnego prosektorium, poza tym jest dobrze urządzony.

Zakład medycyny sądowej w Bonn. Zakład mieści się w małej willi, posiadającej przybudówkę, służącą jako prosektorium. Kierownik zakładu Prof. Pietrusky zajmuje się w szczególności opracowywaniem przypadków uszkodzeń mózgu oraz zmianami powstającymi w narządach pod wpływem działania energii elektrycznej różnego rodzaju; przy badaniach tych sporządzono nawet film zdjęć rentgenowskich, ilustrujący pracę serca i płuc przy śmierci, wskutek działania energii elektrycznej.

W zakładzie pracuje ponadto prof. Schmidt. znany z prac nad przemianami barwika krwi w zwłokach.

Zdaniem autora na szczególną uwagę zasługuje wspaniały zbiór barwnych fotografii prof. Schmidt'a z zakresu całej medycyny sądowej. w ilości 800 zdjęć.

Zakład medycyny sądowej w Düsseldorfie. W zakładzie pracuje kilku młodych lekarzy nad pracami doktorskimi. W zbiorach zakładowych, poza materiałami, dotyczącymi „upiora z Düsseldorfu" — Kürtena, zasługuje na uwagę duży zbiór czaszek z pośmiertnymi obrażeniami, wywołanymi — przy zwłokach przebywających w wodzie — ocieraniem zwłok, unoszonych nurtem Renu, o dno.

Na zakończenie sprawozdania z wycieczki autor referuje wrażenia z dwukrotnej obecności na rozprawach sądowych, na których niemieccy koledzy autora występowali w charakterze biegłych.

W Berlinie był autor obecny na rozprawie przeciw młodemu mężczyźnie, który prowadząc samochód, po całonocnej pijatyce, spowodował wypadek, na skutek którego towarzysz jego poniósł śmierć. Sprawca katastrofy, który wyszedł cało, porzucił samochód i udał się do domu. W kilka kwadransów później aresztowano go, przy czym lekarz pobrał krew do badania na alkohol. Badanie kliniczne nie wykazało stanu upojenia alkoholowego, natomiast badania krwi wykazało jeszcze taką ilość alkoholu, że na tej podstawie można było ustalić, iż zawartość alkoholu we krwi w chwili wypadku była wysoka.

Druga rozprawa, na której autor był obecny, odbywała się w Mannheim; była to rozprawa przeciw młodej kobiecie z proletariatu, oskarżonej o spędzenie swego płodu. Kobieta ta zgłosiła się do szpitala z objawami poronienia w toku; w czasie jej pobytu w szpitalu, gospodarz mieszkania znalazł w jej stoliku kawałek grubego drutu. Oskarżona przyznała się do usiłowania spędzenia płodu przy pomocy tego „instrumentu". *(Dr Bolesław P o p i e l s k i — Cz. Sąd.-lek. 4/38 s. 309-323).*

—

ŚWIADEK—STARZEC. (STUDIUM KRYMINALNO-PSYCHOLOGICZNE).

Typ świadka — starca jest niezwykle ciekawy z punktu widzenia kryminalno-psychologicz-

nego. Psychologia kryminalna dotychczas mało interesowała się starcem. Również materiał doświadczalny jest tu bardzo szczupły. — Trudno też odpowiedzieć na takie zasadnicze pytanie, które stadium w życiu człowieka oznaczyć mianem starości. Odpowiedź na to jest niezwykle trudna. We współczesnej Francji naprzykład wszyscy bodaj najwięksi mężowie stanu dopiero w drugiej połowie swego życia rozpoczynali wielką karierę, dopiero zaś u schyłku lat stali u jej szczytu. Siwe włosy i twarz pokryta zmarszczkami nie zawsze świadczą o tym, że umysł się zestarzał i że energia osłabła. — Mimo to organizm ludzki po dojściu do pewnego wieku wkracza w okres matamorfozy wstecznej.

Zgodzić się trzeba z tym, że nie ma ścisłej granicy starości. — Problem starości rozkładają autorowie na dwa stadia: starzenia się i starości. Moment starzenia się nie zawsze jest uchwytny. Dla forum sądowego ma tu znaczenie przede wszystkim osłabienie pamięci. Nadto, starcy w najmniejszej tylko mierze zdają sobie sprawę ze swych niedomogów i wad. Stąd ich zeznania są pełne wiary w ich prawdziwość.

Wskazówki praktyczne: należy unikać zbyt długich przesłuchań a zarazem nie dopuszczać, by starzec czekał zbyt długo na swą kolejność.

Od starości należy odróżnić t. zw. otępienie starcze, (dementia senilis), które wkracza już w sferę psycho-patologii. *(Dr Alfred L a n i e w s k i — N. Pal. 10-11/38 s. 425 nn.).*

—

B. KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO WOJSKOWEGO.

PSYCHOPATOLOGIA W WOJSKOWYM POSTĘPOWANIU KARNYM. (Z CYKLU „PSYCHOBIOLOGIA KRYMINALNA A OBRONA PAŃSTWA", WYGŁOSZONEGO JAKO REFERAT NA XVIII ZJEŹDZIE PSYCHIATRÓW POLSKICH W POZNANIU).

Z nastawienia Kodeksu Karnego Wojskowego na odstraszenie i grożenie wynika dla psychiatry wojskowego konieczność baczenia na to, by przy wydawaniu ekspertyz sądowo-psychiatrycznych co do poczytalności stosowania była miara ostrzejsza niż, w zwykłym postępowaniu. Psychiatra powinien wydać swą opinię ściśle obiektywnie, nie przeszkadzając jednak osiągnięciu celów, określonych przez Kodeks Karny Wojskowy, które zmierzają do wzmocnienia siły zbrojnej i obrony państwa. Zdaniem autora psychiatra winien stosować „prawdziwą *biopsychiatrię*, czyli higienę higieny psychicznej w postępowaniu karnym, aby przez nieostrożne, zbyt pobłażliwe, czasami może wygodne postępowanie nie wyrządzić szkody wojsku i obronie państwa".

Kodeks Wojsk. Postępowania Karnego normuje czynności biegłych, którymi może być każdy „uprawiający zawód, stwierdzający wiedzę w danej dziedzinie", przy czym „w miarę możności wzywa się żołnierzy służby czynnej" (art. 95 i 96 K. W. P. K.). W razie potrzeby zbadania stanu umysłowego oskarżonego muszą być wezwani 2 lekarze, możliwie psychiatrzy, którzy mogą wydać opinię natychmiast, lub też „mogą żądać oddania go na obserwację do 6 tygodni" (art. 100 K. W. P. K.). Biegli składają sądowi ustnie lub pisemnie dokładne sprawozdanie sądowo-lekarskie wraz z opinią, co do których nie ma przepisanej formy (art. 102). Istnieje również możliwość zasięgnięcia przez sąd opinii „odpowiedniego urzędu lub zakładu", a takim jest szpital okręgowy wraz z oddziałem psychiatrycznym (art. 108 K. W. P. K.).

Z pomiędzy stanów, z którymi biegły psychiatra i wojskowy ma do czynienia, autor przytacza stan niepoczytalności sprawcy (art. 17 K. K.), poczytalność ograniczoną (art. 18 § 1 K. K.), podnosząc jednocześnie, że zasady nadzwyczajnego łagodzenia kary nie można stosować w przypadku „kar za szpiegostwo i niektóre inne przestępstwa przeciw państwu" (art. 10 p. wpr. K. K.). Jest to jedyny wyjątek stanowczego wykluczenia nadzwyczajnego łagodzenia kary. Pewnego rodzaju analogię stanowi „art. 41 K. K. W., gdzie stan psychiczny nienormalny (tchórzostwo) nie jest uwzględniony, gdyż ustawodawca przewiduje w interesie obrony kraju, że poczucie obowiązku powinno przezwyciężyć wszystkie inne stany i powinno nad nimi stale górować".

Autor cytuje przypadki, w których Kodeks Wojskowego Postępowania Karnego uwzględnia chorobę psychiczną, na skutek czego następuje zmiana postępowania, po uprzednim wydaniu opinii przez psychiatrę lub innego lekarza:

a) Postępowania nie wszczyna się lub wszczęte umarza w razie stwierdzenia u podejrzanego niedorozwoju psychicznego, choroby psychicznej lub innego rodzaju zakłócenia czynności psychicznej, które powoduje niepoczytalność, w myśl art. 17 K. K. (art. 4 KWPK).

b) Zawieszenie postępowania (art. 6 KWPK = art. 5 KPK).

c) Gdy choroba umysłowa ujawniła się po wyroku — następuje odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności (art. 524 KWPK = 558 K. P. K.).

d) Przerwa kary pozbawienia wolności następuje u skazanego, odbywającego karę, do czasu wyzdrowienia (art. 526 K. W. P. K.).

e) Wykonanie kary śmierci na chorych umysłowo odracza się do czasu wyzdrowienia (art. 493 K. W. P. K. = 556 K. P. K.).

f) W razie stwierdzenia „obłożnej choroby“ niedopuszczalne jest postępowanie doraźne (art. 389, 394 i 398 K. W. P. K.). *(Mjr. lek. Dr Józef Pająk — Cz. S.-lek. 3/38 s. 177-192).*

—

3. WIĘZIENNICTWO.

ORGANIZACJA WIĘZIEŃ OBSERWACYJNO-ROZDZIELCZYCH A PSYCHIATRIA PENITENCJARNA.

Autor zajął się przedstawieniem organizacji oddziałów obserwacyjno - rozdzielczych, opierając się na zasadach albo już wprowadzonych w życie (I-y taki oddział dla kobiet zorganizowany został w kwietniu 1936 r. w więzieniu przy ul. Dzielnej w Warszawie), albo też zatwierdzonych w ogólnych zarysach przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Na czele więzienia lub oddziału obserwacyjno-rozdzielczego stoi lekarz-psychiatra w charakterze naczelnika. Personel naukowy i pomocniczy, podległy kierownikowi, stanowią: drugi lekarz psychiatra, lekarz-internista, antropolog, pedagog, socjolog, prawnik, wreszcie wyższy funkcjonariusz oraz odpowiednia liczba niższych funkcjonariuszów Straży Więziennej. Zdaniem autora pożądaną również byłaby stała współpraca psychologa.

Więźniów na oddział skierowuje Komisja do Badań Kryminalno-Biologicznych bezpośrednio, lub też na wniosek lekarzy więziennych albo naczelników więzień.

Badania zmierzają, poza celami czysto naukowymi, do możliwie ścisłego ustalenia diagnozy kryminologicznej, metod terapii penitencjarnej i prognozy społecznej badanego.

Pobyt każdego badanego na oddziale trwa od 6 tygodni do 2 miesięcy. Niezwłocznie po przybyciu powinien on być ściśle izolowany na przeciąg 1—2 tygodni. W tym okresie przeprowadza się badania, wymagające zachowania największego obiektywizmu, które mogłyby ulec zniekształceniu przed wpływem otoczenia, ponadto obserwuje się wpływ odosobnienia. Po tym okresie badany przechodzi do warunków bardziej normalnych, to jest do wspólnych sal.

Ścisła obserwacja badanego trwa przez cały czas jego pobytu. Wyniki jej notowane są w t. zw. kartach obserwacyjnych, prowadzonych niezależnie od kwestionariusza do badań kryminalno-biologicznych.

Ponadto odnośnie każdego badanego zbierane są, według specjalnie opracowanych trzech kwestionariuszy, wywiady: policyjny, szkolny i społeczny. Przy czym nie pomija się żadnej okoliczności do zdobycia obiektywnych danych o badanym. Tak więc np. korespondencja zarówno skierowana do niego, jak i wychodząca od niego podlega ścisłej cenzurze i analizie treści. Nawiązywany jest, przy sposobności odwiedzin, kontakt z rodziną, celem zdobycia materiału dodatkowego do badań.

Od chwili przybycia badanego każdy pracownik oddziału przystępuje do badań w zakresie swojej specjalności i przydzielonego mu działu.

Każdy z pracowników naukowych referuje kolejno swój dział, po czym przeprowadza się dyskusję i ustala wspólnie ostateczne wnioski, które redaguje kierownik oddziału i wraz z wypełnionym kwestionariuszem przedstawia Komisji do Badań Kryminalno-Biologicznych. Ta, na podstawie otrzymanych wniosków, wydaje decyzję co do transportu zbadanego oraz dalszego postępowania z nim.

Praca oddziału obserwacyjno-rozdzielczego nie urywa się po wydaniu opinii. Po przesłaniu bowiem zbadanego do odpowiedniego zakładu, oddział zbiera dodatkowe informacje o jego dalszym zachowaniu się. W ten sposób każdy zbadany pozostaje w stałej ewidencji oddziału, uzupełniany zaś kwestionariusz staje się dokumentem o wartości naukowej i praktycznej. *(Dr med. i fil. Jerzy Szpakowski, Kierownik Okręgowego Szpitala dla nerwowo i psychicznie chorych więźniów w Grodzisku Maz. — Prz. W. P. 3/38 s. 298-316).*

—

WYTYCZNE DLA SEGREGACJI WIĘŹNIÓW ALKOHOLIKÓW I EPILEPTYKÓW.

Szukając wytycznych dla segregacji więźniów epileptyków i alkoholików, autor cytuje Birnbauma, który odróżnia dwa typy przestępczości epileptycznej: 1) typ społecznie bierny i 2) typ brutalnie agresywny.

„Do pierwszego zalicza epileptyków z przewagą objawów otępiennych, ociężałych, egoistycznych, ale nadających się zasadniczo do pracy... Z tych typów rekrutują się drobni przestępcy: żebrak, włóczęga, prostytutka“.

„Do drugich należą epileptycy, u których na pierwszy plan występują cechy zwyrodnienia epileptycznego, charakter epileptyczny ze skazą wybuchową, manifestującą się wzmożoną drażliwością i skłonnością do nadmiernych reakcyj afektywnych i niebezpiecznych czynów. Tacy epileptycy są pod względem kryminalności bardzo groźni i to niebezpieczeństwo ujawnia się w warunkach więziennych“.

Ze względu na te właściwości psychopatologiczne epileptycy drugiego typu nie mogą być kierowani do kolonii rolniczych i zakładów rzemieślniczych. Nadają się oni do szpitali dla więźniów chorych psychicznie, albo też do więzienia zwykłego, ale raczej życia samotnego, niż zbiorowego w celi ogólnej.

W przeciwieństwie do nich epileptycy pierw-

szego typu, odznaczający się właściwościami socjalnie stosunkowo nieszkodliwymi, nadają się do umieszczenia w kolonii rolniczej, a tym bardziej w zakładzie rzemieślniczym.

Przechodząc do sprawy segregacji alkoholików, autor oddziela od alkoholików tych więźniów, którzy popadli w konflikt z Kodeksem Karnym, w stanie ostrego upicia, a więc pijaków okolicznościowych.

Pijacy okolicznościowi, którzy w stanie upicia popełnili przestępstwo (bójka, opór władzy, zabójstwo, obraza moralności), nie psychopaci, winni podlegać podziałowi według zasad przyjętych dla więźniów przeciętnie zdrowych.

Przy alkoholizmie przewlekłym ważnym będzie ustalenie w każdym wypadku, czy dany przypadek alkoholizmu wynika z podłoża psychopatycznego danego więźnia, czy też jest wypływem warunków środowiskowych, zawodowych, lub społecznych u człowieka konstytucyjnie zdrowego. Autor podkreśla znaczenie takiego zróżnicowania dla ustalenia prognozy penitencjarnej i społecznej u danego więźnia oraz dla wyboru metody postępowania — wychowawczej, lub represyjnej.

Dla celów praktycznych autor proponuje podział alkoholików na 3 grupy, zależnie od stopnia zaawansowania w pijaństwie. *(Dr Feliks Kaczanowski — Prz. W. P. 3/38 s. 317-323).*

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) Kodeks Karny.

21 § 2.

Do uznania działania, przedsięwziętego bezpośrednio po napadzie za eksces ekstensywny, za przekroczenie obrony koniecznej w rozumieniu art. 21 § 2 K. K. niezbędne jest, aby działanie to miało jednak charakter obrony, tj. aby przynajmniej podmiotowo zmierzało do odparcia zamachu ze strony pokrzywdzonego. (S. N. 1 K. 781/38 27.6.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1002).*

26; 27.

Podżegacz i pomocnik w rozumieniu K. K. są również sprawcami przestępstwa i różnica między nimi a sprawcą „sensu stricto" polega jedynie na formie działania, gdy bowiem sprawca „sensu stricto" dąży do urzeczywistnienia przestępstwa swym własnym bezpośrednim działaniem, to natomiast między czynnościami podżegacza i pomocnika a urzeczywistnieniem przestępstwa zachodzi tylko związek pośredni. (S. N. 1 K. 1068/38 28.6.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1002).*

84.

Skoro fakt recydywy i zawodowości sprawcy ujawnił się dopiero przy wydawaniu wyroku łącznego, to nie ma przeszkody do zastosowania względem niego środka zabezpieczającego, sąd jednak powinien uzasadnić, dlaczego uznał sprawcę za niebezpiecznego. W tym wypadku obok ustalenia, iż sprawca był przestępcą zawodowym lub z nawyknienia, niezbędne jest ustalenie i uzasadnienie, iż pozostawienie go na wolności grozi niebezpieczeństwem porządkowi prawnemu. Wyrok łączny musi brać za podstawę kary już wymierzone i nie może operować innym rodzajem kary przez żaden sąd niewymierzonym, chociażby to była kara dodatkowa. (S. N. 1 K. 714/38 28,6.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1002).*

127.

Przy stosowaniu art. 127 K. K. nie jest niezbędne ustalenie, ażeby osoby urzędujące słyszały słowa znieważające, skierowane pod adresem władzy, gdyż wg tego przepisu wystarczające jest, gdy znieważenie władzy nastąpiło w czasie lub miejscu zajęć urzędowych. W przypadku znieważenia władzy przez telefon wystarcza ustalenie, iż sprawca wyrazy znieważające wypowiedział do urzędnika, znajdującego się w miejscu zajęć urzędowych lub w czasie zajęć urzędowych, ewentualnie w tych okolicznościach łącznie, — nie jest natomiast konieczne. aby urzędnik ten wyrazy znieważające słyszał. (S. N. 3 K. 760/38 12.9.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1002-3).*

133.

Czynna napaść z art. 133 K. K. jest pojęciem szerszym, niż naruszenie nietykalności cielesnej z art. 239 K. K. Pod pojęcie czynnej napaści podpada wszelkie działanie, podjęte w celu wyrządzenia krzywdy fizycznej, choćby cel ten nie został przez sprawcę osiągnięty. W szczególności pod pojęcie czynnej napaści z art. 133 K. K. podpaść może zamierzenie się na pokrzywdzonego kijem w zamiarze ugodzenia go, choćby pokrzywdzony zdołał uniknąć ciosu. (S. N. 2 K. 454/38 15.6.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1003).*

239.

Nieprzyjemne uczucie fizyczne powstałe u pokrzywdzonego a wywołane czynem przestępczym sprawcy, jest wystarczającym warunkiem do zastosowania przepisu art. 239 K. K., jako

naruszające nietykalność cielesną. (S. N. 2 K. 1862/37 11.4.1938. — *W. M. Pr. 11/38 s. 52)*.

245.

Przewidywanie możliwości zarażenia chorobą weneryczną wypełnia znamiona przestępstwa z art. 245 K. K. (S. N. 3 K. 2172/37 7.4.1938. — *W. M. Pr. 11/38 s. 53)*.

246.

Znęcaniem się w myśl art. 246 K. K. może być każde postępowanie, nacechowane zamiarem pokrzywdzenia fizycznego lub moralnego osoby, pozostającej w stosunku zależności od sprawcy lub bezradnej. Postępowanie takie może być zarówno aktywne (zadawanie razów, bicie) jak i pasywne, polegające na zaniedbaniu, odmowie pożywienia itp. (S. N. 1 K. 1267/37 9.12.1937. — *Wojsk. Prz. Pr. 4/38 s. 91-92)*.

262.

Istotnym dla odpowiedzialności z art. 262 K. K. nie jest sam fakt odmowy zwrotu powierzonego mienia, lecz motyw odmowy, t. j. przyczyna nie zwrócenia mienia. (Wyrok z 1.XII.1937 r. — 1 K. 1153/37). (S. N. 1 K. 1153/37 1.12.1937. — *Wojsk. Prz. Pr. 4/38 s. 97)*.

262 § 3.

Okoliczność, czy osoba właściciela znalezionego przedmiotu jest znana, czy nieznana, nie ma znaczenia dla istoty występku z § 3 art. 262 K. K. (S. N. 2 K. 2086/37 13.4.1938. — *W. M. Pr. 11/38 s. 53)*.

281.

Nierzetelne prowadzenie ksiąg handlowych, powodujące uszczuplenie podatku lub narażające podatek na uszczuplenie, podlega karze tylko z art. 117 Ordynacji Podatkowej. (S. N. 1 K. 2839/37 21.5.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1003)*.

287; 292.

Pod przepis art. 287 K. K. mogą podpadać także poświadczenia nieprawdy w księgach i rejestrach co do okoliczności, których wpis jest nakazany ustawą, rozporządzeniem o charakterze instrukcyjnym, byleby okoliczności miały znaczenie prawne. Zamiar działania na szkodę interesu publicznego lub prawnego w rozumieniu § 1 art. 286 K. K. nie jest dla bytu przestępstwa z art. 287 K. K. nieodzowny. Zapisy w księdze kontroli wpływów pieniężnych na rzecz pisarza hipotecznego dotyczą okoliczności, mających znaczenie prawne nie tylko dla wymiaru podatku od pisarza, lecz i dla osób trzecich, które w przyszłości w trybie postępowania cywilnego na podstawie powyższych zapisów mogłyby dochodzić swych roszczeń. Wreszcie księgi te stwierdzają także zgodność pobranych opłat z obowiązującą taryfą.

Referent kancelarii hipotecznej, powołany do stwierdzenia praw rzeczowych do nieruchomości, zastępując pisarza hipotecznego w różnych czynnościach urzędowych, działa w charakterze osoby, wykonującej zlecone czynności w zakresie zarządu państwowego. (S. N. 1 K. 47/38 10.6.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1003)*.

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) Kodeks Postępowania Karnego.

88.

Obrona w myśl art. 88 § 1 lit. *e* K. P. K. będzie konieczna, jeżeli zajdą uzasadnione wątpliwości co do poczytalności oskarżonego (art. 79 § 2 K. P. K.) w chwili postępowania sądowego, gdy choroba psychiczna nie ustąpiła po spełnieniu czynu, albo po spełnieniu czynu w toku postępowania dopiero powstała. Natomiast obrona nie będzie obowiązkowa, jeżeli oskarżony osobiście bronić się potrafi, ponieważ wątpliwości co do jego poczytalności odnoszą się tylko do chwili popełnienia przestępstwa. (S. N. 2 K. 148/38 16.9.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1003-4)*.

227 § 1.

Opóźnienie nadesłania pieniędzy na kaucję kasacyjną z zagranicy nie może być uznana za przyczynę uchybienia zawitego terminu od oskarżonego niezależną, gdyż oskarżony mógł się liczyć z ewentualną odmową przesyłki pieniędzy z zagranicy lub ze spóźnionym jej nadejściem. (S. N. 2 K. 638/38 23.6.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1004)*.

227; 228.

Środek odwoławczy, złożony sądowi niewłaściwemu, nie jest spóźniony, jeżeli ów sąd nadał pismo odnośne na pocztę pod adresem właściwego sądu w terminie ustawowym. W wypadku, gdy sąd niewłaściwy otrzyma pismo w takim terminie, że ma możność nadania na pocztę przed upływem terminu zawitego, okoliczność, że pismo nadane zostało przez ów sąd po terminie, skutkiem czego nastąpiło jego uchybienie, uzasadnia przywrócenie terminu jako przyczyna od strony niezależna. (S. N. 1 K. 430/38 17.6.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1004)*.

360; 379.

Sąd, wyrokujący w przedmiocie zaliczenia okresu tymczasowego aresztowania na poczet kary, nie wydaje, gdy aresztu nie zalicza, żadnego postanowienia, ani nie omawia w wyroku powodów niezaliczenia aresztu. (S. N. 1 K. 729/38 21.6.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1002)*.

507 § 1.

Wpłacenie kaucji kasacyjnej na posiadane przez sąd konto w P. K. O. w przewidzianym w § 1 art. 507 K. P. K. terminie winno być uznane za czyniące zadość temu przepisowi. Okoliczność, kiedy sąd otrzymał od P. K. O., obowiązanej do powiadomienia odbiorców o dokonanych na ich rachunek wpłat, zawiadomienie o wpłaceniu kaucji, jest bez znaczenia z punktu widzenia rozstrzygnięcia kwestii zachowania przepisu § 1 art. 507 K. P. K. (S. N. 1 K. 620/38 17.6.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1004).*

508 § 1; 576 § 1.

K. P. K. nie zawiera przepisu, który by przewidywał obowiązek wyjednania specjalnego prawa ubogich na ten lub inny okres procesu, zatem raz przyznane prawo ubogich powoduje ten sam skutek w ciągu całego procesu. W razie jednak ustalenia przez sąd, że stosunki majątkowe interesowanego zmieniły się na lepsze, odpowiednie postanowienie sądu mogłoby odebrać mu już przyznane prawo ubogich.

Postanowienia, odejmujące już przyznane prawo ubogich jak i odmawiające przyznania prawa ubogich, nie podlegają zaskarżeniu. (S. N. 2 K. 254/38 28.3.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1004).*

508 § 2.

Dla zachowania terminu, przewidzianego w § 2 art. 508 K. P. K., nie wystarcza samo złożenie wniosku o przyznanie prawa ubogich, lecz konieczne jest również złożenie w tym terminie przewidzianego w art. 576 § 2 K. P. K. zaświadczenia władzy publicznej o stanie majątkowym petenta; przez dodatkowe nadesłanie tego dokumentu wspomniany termin nie może być w żadnym wypadku sztucznie przedłużony. (S. N. 3 K. 2807/37 14.6.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1004).*

509 § 1, 2; 524 lit. „a"; 529.

O ile„uwzględnieniu kasacji", o jakim mowa w art. 509 § 1 K. P. K., należy nadawać rozumienie obszerniejsze, równoznaczne ze skutecznością wniesienia kasacji, o tyle jest usprawiedliwiony wniosek, że przez „oddalenie" kasacji, o jakim mowa w § 2, należy rozumieć nie tylko oddalenie kasacji w znaczeniu technicznym z powodu niezasadności jej treści, lecz w ogóle nieskuteczność wniesienia kasacji bez względu na zasadność lub niezasadność zarzutów, a zatem nie tylko oddalenie kasacji wedle art. 529 K. P. K., lecz także pozostawienie jej bez rozpoznania w przeważnej liczbie przypadków z art. 524 pkt *a* K. P. K. i nierozpoznanie kasacji z powodu jej cofnięcia. Jeżeli oddalenie kasacji, wniesionej poprawnie i opartej na zarzutach dopuszczalnych, a tylko nieuzasadnionych, pociąga za sobą utratę kaucji, jest rzeczą słuszną by ten rygor obciążał kaucję, która z powodu wadliwości w ogóle nie zasługuje nawet na wzięcie pod rozpoznanie. To samo odnosi się do cofnięcia kasacji, które słusznie można poczytać za uznanie jej niezasadności już przez samego oskarżonego. (S. N. 1 K. 27/38 16.8.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1004).*

514 lit. d., 515.

W myśl art. 514 lit. d K. P. K. niewyznaczenie obrońcy z urzędu oskarżonemu stanowi bezwzględny powód kasacyjny jedynie w przypadkach wskazanych w art. 88 K. P. K. tj. w przypadkach tzw. obrony obowiązkowej. Natomiast w innych przypadkach niesłuszna odmowa wyznaczenia obrońcy z urzędu może spowodować uchylenie wyroku jedynie w warunkach art. 515 K. P. K. tj., jeżeli w konkretnym przypadku mogła mieć wpływ na treść wyroku. (S. N. 1 K. 111/38 20.5.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1004).*

—

b) Kodeks Wojskowego Postępowania Karnego.

202; 203.

Zasadnym należy uznać zażalenie pokrzywdzonego na postanowienie prokuratora wojskowego w wypadku, gdy prokurator wojskowy ustalił stan faktyczny na podstawie własnej oceny sprzecznych zeznań pokrzywdzonej, podejrzanego i świadków, którą to ocenę w podobnych warunkach należy pozostawić sądowi z uwagi na przepisy art. 11 w związku z art. 198 K. W. P. K. (S. N. W. K. 52/38 29.3.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 942).*

203.

Na postanowienie o odmowie ścigania w myśl art. 203 § 1 K. W. P. K. służy zażalenie tylko oskarżycielowi prywatnemu i pokrzywdzonemu, natomiast podejrzany nie ma prawa do zażalenia, bo jest osobą nieuprawnioną. (S. N. W. K. 158/38 17.5.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 942).*

233.

Kwestia odszkodowania względnie renty za nieszczęśliwy wypadek, jak również i kwestia ustalenia związku przyczynowego między doznanym przez pokrzywdzonego uszkodzeniem a służbą wojskową nie leży w kompetencji sądów wojskowych. (S. N. W. K. 32/38 18.2.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 942).*

287.

Wykorzystanie przez sąd zapisków żandarmerii z okazji przesłuchania świadków na rozprawie głównej bez odczytania tychże za-

pisków nie stanowi naruszenia przepisu art. 287 § 3 K. W. P. K. łącznie z art. 200 § 2 K. W. P. K. (S. N. W. K. 133/38 6.5.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 942).*

316.

Okoliczność uwidoczniona w protokóle rozprawy głównej nie należy do rzędu ustaleń wyrokowych. Przyznanie faktu — nawet stanowiącego treść zarzutu nie jest identyczne z przyznaniem się do winy. (S. N. W. K. 423/37 10.2.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 942).*

340; 343.

Prokurator wojskowy może żądać od wnoszącego zażalenie poprawienia formy tego zażalenia jeśli to jest konkretnie wskazane. Prokurator wojskowy nie jest jednak uprawniony do ustanowienia rygoru tej treści, że w razie niespełnienia przez żalącego się powyższego żądania będzie uważał zażalenie za cofnięte i odmówi jego przyjęcia. Z brzmienia art. 340 w związku z art. 343 K. W. P. K. wynika, że po niezastosowaniu się do żądania poprawienia formy zewnętrznej zażalenia, powinien prokurator postąpić w myśl art. 340 K. W. P. K. to jest w razie nieprzychylenia się do zażalenia przedstawić je do rozstrzygnięcia Najwyższemu Sądowi Wojskowemu. (S. N. W. K. 15/38 15.2.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 943).*

354.

Z brzmienia art. 354 § 2 K. W. P. K. wynika wyraźnie, że oskarżony może cofnąć rewizję, założoną przez swego obrońcę, przy czym przez cofnięcie należy rozumieć zarówno cofnięcie zapowiedzenia rewizji jako też jej wywodu. (S. N. W. K. 24/38 15.2.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 943).*

355.

Zarzutu materialnego nie można opierać na dowolnych mniej lub więcej dogodnych dla odwołującego się ustaleniach sądu, lecz na wszystkich ustaleniach sądowych odnoszących się do danej kwestii. (S. N. W. K. 257/38 5.8. 1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 943).*

378.

Naruszenie przepisu art. 378 K. W. P. K. polega na wyrażeniu przez sąd I instancji odmiennego od stanowiska Najwyższego Sądu Wojskowego poglądu prawnego na pewien przepis ustawy w tej sprawie. Wykładnia sądu odwoławczego wiąże sąd I instancji tylko pod warunkiem, że ustalenia faktyczne, które stanowiły podstawę wykładni w orzeczeniu sądu odwoławczego nie uległy zmianie. W razie zmiany takich ustaleń faktycznych nie można w ogóle mówić o obrazie przepisu art. 378 K. W. P. K. (S. N. W. K. 104/38 29.4.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 943).*

436.

Chociażby od dnia wyroku upłynął najdłuższy okres czasu, obrońca nie potrzebuje pełnomocnictwa oskarżonego dla złożenia na jego korzyść wniosku o wznowienie postępowania karnego. (S. N. W. K. 100/38 8. 4. 1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 944).*

—

3. USTAWY SZCZEGÓLNE.

a) Ust. 18.3.1932 (p. 355) karno-skarbowa.

136 n.

W sprawach o przestępstwa podatkowe, przewidziane w Ordynacji Podatkowej, za które fakultatywnie grozi kara aresztu, władza skarbowa władna jest wymierzyć grzywnę, jeżeli jednak uzna, że należałoby wymierzyć karę aresztu lub karę aresztu i grzywnę — właściwy jest wyłącznie sąd powszechny. (S. N. 1 K. 2839/37 21.5.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1005).*

—

b) D. Pr. R. 26.4.1936 (p. 249) w sprawie obrotu pieniężnego z zagranicą oraz obrotu zagranicznymi i krajowymi środkami płatniczymi.

16 u. 1, 2.

Chęć zysku nie należy do istoty czynu z ust. 1 art. 16 powołanego dekretu. Pod przepis ust. 1 art. 16 cyt. dekretu podpadają w ogóle wszystkie przekroczenia przepisów tam wymienionych, bez względu na to, czy zostały popełnione umyślnie i z chęci zysku, lub bez chęci zysku. Umyślność działania specjalnie jest podkreślona tylko w drugiej części ust. 1 art. 16 dekretu, a mianowicie w wypadku umyślnego złożenia nieprawdziwych danych. Natomiast łagodniejsza sankcja z ust. 2 art. 16 cyt. dekretu zachodzi wówczas, gdy będą ustalone tak nieumyślność działania, jak i brak chęci zysku. (S. N. 2 K. 116/38 20.6.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1005).*

—

c) Ust. 12.5.1851 (Zb. Uspr. s. 273).

10; 41.

Sprzedaż broszury stanowiącej wydawnictwo sekty Badaczy Pisma Świętego, za pomocą „chodzenia od mieszkania do mieszkania“ z braku w tym działaniu „cech publiczności“ nie stanowi czynu karalnego na mocy pruskiej ustawy prasowej (Zb. Ust. prusk.). (S. N. 3 K. 214/38 4.7.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1005).*

d) Ust. 7.5.1874 (D. U. Rz. s. 65).

30.

Kolportaż broszur w myśl § 30 ustawy z dn. 7.V.1874, nie podlega żadnym ograniczeniom i nie wymaga zezwolenia władzy administracyjnej. (S. N. 3 K. 214/38 4.7.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1005).*

—

e) Ust. 2.1.1936 (p. 1) o amnestii.

8.

Przy zbiegu przestępstw ulegających amnestii z przestępstwami amnestii nieulegającymi, sąd może złagodzić orzeczoną za te przestępstwa karę łączną tylko wtedy, gdy kara ta jest wyższa od najcięższej z kar wymierzonych za nieulegające amnestii przestępstwo i złagodzenie to nie może zejść poniżej tej najcięższej z kar. (S. N. W. K. 86/38 26.4.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 944).*

10.

Uprawnienie prokuratora wojskowego stawiania wniosku o zaniechanie lub umorzenie postępowania w myśl art. 10 ust. 2 ustawy o amnestii należy od swobodnej oceny prokuratora i nie może stanowić podstawy środka rewizyjnego, albowiem powołana ustawa nie przyznaje w tym względzie żadnego środka odwoławczego a poza tym zarzut taki nie mieści się w ramach art. 355 K. W. P. K. (S. N. W. K. 202/38 28.6.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 944).*

10; 15.

Z brzmienia art. 10 ustawy o amnestii wynika, że postanowienia artykułu tego może stosować tylko sąd. Prokurator wojskowy nie jest uprawniony do odmowy ścigania na zasadzie art. 10 ust. 1 w łączności z art. 3 p. 1 ustawy amnestyjnej, gdyż w ten sposób przesądza kwestię, którą ustawa zastrzega sądowi. Art. 15 tejże ustawy zawiera ogólne dyspozycje, które nie mogą jednak mieć zastosowania w kwestiach ściśle unormowanych innymi postanowieniami tej ustawy np.: postanowieniem art. 10 ust. 1. (S. N. W. K. 140/37 16.6.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 944).*

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Hersch Liebman Prof.: O przestępczości wśród Żydów w Polsce. Tłum. Grzegorz Jaszuński. Warszawa 1938. Księg. Powszechna. cm 20½, s. 119).

(Praca niniejsza ukazała się już poprzednio po angielsku w postaci szeregu artykułów w czasopism. Amerykańskiego Instytutu Prawa Karnego i Kryminologii (Journal of Criminal Law and Crimonology, Chicago, 1936-7) i po francusku jako książka pod tyt. de Juif délinquant (Paryż, Alean, 1938)... niniejsze wydanie zawiera... rozdział o przestępczości wśród Żydów w poszczególnych województwach [Polski]... Tekst obecny w ten sposób pełniejszy jest aniżeli te, które ukazały się w innych jęz.).

Encyklopedia wiedzy seksualnej dla lekarzy, prawników i socjologów przy współudziale prof. dr med. Zygmunta Freuda, prof. dr med. *P. Fuerbringera,* prof. dr med. *P. Kuhna...* oprac. przez dr *M. Marcus'ego.* Z 2 wyd. oryg. przełożona, poprawiona i uzupełniona pod red. dr. *St. Higiera.* T. 2: L—P. (T. 3: P—S). Warszawa 1937. Wyd. Lekarskie „Eskulap". cm. 25½ s. 478; s. 479. Tyt. oryg.: [Handwörterbuch der Seksuallwissenschaft. Encyklopädie d. natur- u. kultur-wissenschaftlichen Sexualkunde des Menschen].

—

Prawo administracyjne

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. USTAWY JEDNOLITE.

B. PRAWO MATERIALNE.

ZAGADNIENIE BEZPIECZEŃSTWA W GÓRNICTWIE.

Z istoty zagadnień bezpieczeństwa w górnictwie wynika, że samo prawo górnicze może traktować je tylko w ogólnych zarysach. Określenie szczegółowych nakazów, zaleceń i zakazów pozostawia ono wskazaniom techniki oraz przepisom rozporządzeń i zarządzeniom władz górniczych. Za szczególne niebezpieczne i dlatego za wzbronione uchodzi takie prowadzenie ruchu technicznego zakładów górniczych, które utrudniałoby w przyszłości eksploatację tych samych i sąsiednich złóż minerałów. Zakaz ten wyrósł z potrzeby chronienia bogactw mineralnych kraju przed niebezpieczeństwem ich dewastacji. Prawo górnicze nakazuje dalej prowa-

dzić ruch techniczny zakładu górniczego tak, by życie i zdrowie ludzi tudzież interes publiczny nie były narażone na niebezpieczeństwo. Wspomniane normy, o ile odnoszą się do prawidłowego i bezpiecznego prowadzenia zakładów górniczych, są wydawane w drodze rozporządzeń Wyższego Urzędu Górniczego, ogłaszanych w dziennikach wojewódzkich tych województw, na których obszarze mają obowiązywać, albo w drodze rozporządzeń Min. P. i H., ogłaszanych w Monitorze Polskim. W związku z zagadnieniem bezpieczeństwa pozostaje sprawa higieny pracy w górnictwie. Sprawa ta jest unormowana przede wszystkim szeregiem rozporządzeń specjalnych i ogólnych Prezydenta Rzeczypospolitej z 1927 i 1928 r. *(Dr Zygmunt P r z y b y l s k i* — Gł. Pr. Śl. 4/38 s. 482 nn.).

—

C. PRAWO FORMALNE.

WEZWANIE — ZAGROŻENIE Z ART. 16 ROZPORZĄDZENIA PREZYDENTA R. P. O POSTĘPOWANIU PRZYMUSOWYM W ADMINISTRACJI A ŚRODKI PRAWNE.

Autorka omawia wyrok N. T. A. z 30.12.37 l. rej. 2181/36 (Nr 1490 A) w sprawie środków prawnych od wezwań zagrożeń z art. 16 Rozp. Pr. R. z 22.3.1928 (D. U. 36 poz. 342). W wyroku tym N. T. A. zastosował wykładnię całkowicie odmienną zarówno od wykładni stosowanej dotychczas przez urzędy administracyjne, jak i stanowiska prawnego zawartego w przedmiotowych komentarzach.

W sprawie rozpoznawanej przez N. T. A. chodziło o decyzję starosty powiatowego, zawierającą wezwanie do zalegalizowania istniejącego sklepu przez złożenie podania o zatwierdzenie projektu urządzenia sklepu, pod rygorem jego likwidacji. Otóż N. T. A. uznał, że „zagrożenie — wezwanie, pod rygorem likwidacji" nie poprzedza zarządzenia egzekucyjnego, jak to przyjęła władza, lecz, że samo przez się jest już jednym z zarządzeń egzekucyjnych, przewidzianych w ustawie i że poprzedza ono inne zarządzenia egzekucyjne, mianowicie co do zastosowania odpowiedniego środka przymusowego.

W dalszym ciągu swych wywodów, cytuje autorka, N. T. A. uznał, że wezwanie — zagrożenie narówni z zastosowaniem środka przymusowego objęte jest postępowaniem przymusowym, i że co najwyżej może być traktowane jako wdrożenie wzmiankowanego postępowania, ponadto zaś ma się opierać na tytule wykonawczym na równi z zarządzeniem o stosowaniu środków przymusowych.

W konsekwencji powyższych ustaleń zajął N. T. A. w motywach omawianego wyroku stanowisko, że „postanowienie art. 18 postępowania przymusowego w administracji o dopuszczalności odwołań od zarządzeń egzekucyjnych dotyczy także zagrożeń, przewidzianych w art. 16 tego prawa". *(Mgr H. J a h n k e-K u r o w s k a* — G. Adm. 21/38 s. 1341—1344).

—

ZWIĄZKI SAMORZĄDOWE A LIKWIDACJA MIENIA OPUSZCZONEGO.

Problem t. zw. mienia opuszczonego znalazł rozwiązanie w ustawie z dnia 2 lipca 1937 r. o likwidacji tego mienia.

Z punktu widzenia zainteresowań związków samorządowych ustawa jest interesująca z tego względu, że z jednej strony nakłada na związki samorządowe szereg obowiązków, związanych z postępowaniem likwidacyjnym, z drugiej zaś — przewiduje przeniesienie na związki samorządowe własności pewnych kategorii mienia opuszczonego.

Postępowanie likwidacyjne składa się z dwóch stadiów: 1) postępowania przygotowawczego i 2) właściwego postępowania likwidacyjnego.

Postępowanie przygotowawcze polega na zbieraniu informacyj i materiałów, dotyczących mienia opuszczonego, mających stanowić podstawę właściwego postępowania likwidacyjnego.

Udział związków samorządowych w postępowaniu przygotowawczym polega na pomocniczym współdziałaniu z wojewódzkimi władzami administracji ogólnej w zbieraniu danych dotyczących mienia opuszczonego. Tak więc zarządy gmin miejskich i wiejskich na polecenie władz wojewódzkich obowiązane są dokonać ogłoszenia treści przepisów ustawy, wskazujących jakie mienie i w jakim trybie podlega likwidacji. Dalej obowiązane są przyjmować zgłoszenia osób posiadających, lub zarządzających mieniem opuszczonym, na terenie gminy.

Wojewódzka władza administracji ogólnej przekazuje posiadane przez siebie dane właściwemu sądowi okręgowemu, z wnioskiem o wszczęcie postępowania likwidacyjnego.

Powstaje pytanie, które rozważa autor, czy ustawa daje związkom samorządowym prawo brania udziału w postępowaniu likwidacyjnym przed instancjami sądowymi. Na podstawie analizy odnośnych przepisów autor dochodzi do wniosku, że udział związku samorządowego w postępowaniu likwidacyjnym zależy od tego, czy związek samorządowy będzie mógł powołać się na przymiot strony, względnie na zainteresowanie w sprawie.

Po przeprowadzonej rozprawie Sąd wydaje postanowienie, mocą którego może między innymi przenieść własność mienia opuszczonego na związek samorządowy.

Zdaniem autora przeniesienie własności na związki samorządowe powinno dotyczyć przede wszystkim tego mienia, które w dniu wejścia w życie ustawy tj. w dniu 28.7.37 znajdowało się w posiadaniu związku samorządowego.

Ustawa jednak oprócz kryterium posiadania wprowadza jeszcze drugie kryterium: położenia mienia opuszczonego. Kryterium to ma znaczenie jedynie w stosunku do gmin miejskich i to znajdujących się w obszarze mocy obowiązującej t. X Zwodu praw. Mienie opuszczone znajdujące się na obszarze tych gmin przechodzi na własność tych gmin, bez względu na to w czyim znajdowało się posiadaniu. *(Władysław W i t k o w s k i — Sam. M. 23/38 s. 1502 1513).*

—

D. SAMORZĄD.

TERMINY W USTAWIE O ZGROMADZENIACH.

Art. 6 ustawy o zgromadzeniach z 1932 r. w ust. 1 postanawia: „o zwołaniu zgromadzenia do lokalu należy zawiadomić władzę na piśmie w takim terminie, aby władza otrzymała zawiadomienie to najpóźniej na 2 dni przed zgromadzeniem".

Art. 7 tejże ustawy postanawia: „1) zgromadzenie pod gołym niebem może się odbyć tylko za zezwoleniem władzy (art. 4). Podanie o takie zezwolenie winno być złożone (art. 6 ust. 1) u właściwej władzy najpóźniej na 3 dni przed zgromadzeniem".

Okólnik Minist. Spr. Wewn. z 20.5.1932 r. Nr 69 w sprawie ustawy o zgromadzeniach wyjaśnia w ustępie III p. 3, że terminy powyższe „liczą się od chwili otrzymania przez władzę zawiadomienia lub podania do czasu rozpoczęcia zgromadzenia".

Dzięki pewnej nieścisłości wyrażeń użytych w zacytowanym zdaniu — w praktyce administracyjnej wytworzyła się opinia, że termin jest zachowany, jeżeli między godziną otrzymania przez władzę zawiadomienia a godziną rozpoczęcia zgromadzenia upłyną 2 względnie 3 doby, tj. 48 godzin względnie 72 godziny.

Dla zwalczenia tej błędnej interpretacji i w rezultacie błędnej praktyki autor przeprowadza analizę postanowień postępowania administracyjnego odnośnie terminów, a mianowicie art. 36—40 i na tej podstawie dochodzi do wniosku, że słowo „dzień" w ustawie o zgromadzeniach ma, tak jak i w każdej innej ustawie, znaczenie dnia kalendarzowego, a zatem wyrażenie „na 2 (3) dni przed zgromadzeniem" oznacza, że chodzi tu o okres czasu pełnych 2 (3) dni kalendarzowych, które mają upłynąć między dniem złożenia podania a dniem zgromadzenia. Użycie w tekście ustawy słów „przed zgromadzeniem" nie oznacza godziny zgromadzenia, która jest obojętna, lecz dzień zgromadzenia. *(Mgr E. P o s t ę p s k i — G. Adm. 22/38 s. 1394—1396).*

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) D.N.P. 7.2.1919 (p. 215) o fundacjach.

18.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, do którego doszła w drodze odwołania sprawa zatwierdzenia uchwały Rady Miejskiej o przyjęciu darowizny nieruchomości na rzecz gminy miejskiej, może odmówić w trybie art. 38 Dekretu z dnia 4 lutego 1919 roku o samorządzie miejskim (Dz. Pr. P. P. poz. 140/19) zatwierdzenia tej uchwały z uwagi na to, że darowiznę tę uważa za niezgodną z dobrymi obyczajami (art. 18 Dekretu o fundacjach i o zatwierdzaniu darowizn i zapisów Dz. Pr. P. P. poz. 215/19), aczkolwiek sprawa w trybie przepisanym dla zatwierdzaniu darowizn nie była rozpoznawana. (N. T. A. l. rej. 5574/34 30.11.1937 uchw. Kol. Zw. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1007).*

—

b) R. M. P. H. 8.11.1921 (p. 244/23 r.) w przedmiocie przepisów o budowie, ustawianiu i dozorze kotłów parowych, używanych na lądzie.

4 u. 2 cz. 1.

Warunki usytuowania budynku kotłowni, przewidziane w § 14 część 1 ustęp drugi rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z 8 listopada 1921 r. poz. 744 Dz. Ust. w brzmieniu rozporządzenia tegoż Ministra z 20 marca 1923 roku poz. 244 Dz. Ust., nie są objęte postanowieniami § 23 ustęp 2 cytowanego rozporządzenia. (N. T. A. l. rej. 2000/36 29.4.1938. *R. P. E. S. 4/38 s. 939).*

—

c) R. Pr. R. 7.6.1927 (p. 468) o prawie przemysłowym.

143.

Rozstrzygnięcie, czy dane przedsiębiorstwo uważać należy za przemysł rzemieślniczy, czy fabryczny (art. 143 prawa przemysłowego poz.

468/27 Dz. Ust.), pozostawione jest ocenie władzy przemysłowej w oparciu się na całokształcie ustalonych przez nią okoliczności faktycznych i właściwości, tyczących się tego przedsiębiorstwa, jak np. wysokość kapitałów zakładowego i obrotowego, zdolność wytwórcza, ilość robotników, metody podziału pracy, używanie maszyn, oddzielenie kierownictwa handlowego od technicznego itp. (N. T. A. l. rej. 2286/36 23.4.1938. *R. P. E. S. 4/38 s. 938—939).*

—

d) R. Pr. R. 19.1.1928 (p. 86) o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej.

104.

Ani art. 104 ani inne przepisy nie określają trybu ani formy wzywania zainteresowanych ciał samorządowych do składania opinii w przedmiocie zmiany granic wiejskich i miast, a tym samym nie wymagają, aby opinia ta była odpowiedzią na pytanie ściśle sformułowane. (N. T. A. l. rej. 6485/34 25.2.1938. — *S. T. p. 280/38).*

—

e) R. Pr. R. 16.2.1928 (p. 663/30 r.) o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli.

10.

Jak długo ulica nie została urządzona, nie może być mowy o przerzuceniu obowiązku oczyszczenia ścieżki lub chodnika, biegnącego po gruntach prywatnych na właścicieli sąsiednich nieruchomości. (S. N. C. II. 2762/37 4.4.1938.— *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 228).*

Ust. 11.3.1932 (p. 450) o zgromadzeniach.

1; 6; 18; 19; 25.

W myśl art. 1 cytowanej ustawy zgromadzenia dzielą się na publiczne i niepubliczne czyli zebrania. W myśl art. 18 tejże ustawy zgromadzeniami niepublicznymi są zebrania osób znanych osobiście zwołującemu, odbywające się w lokalach. Zebrania takie na mocy art. 19 nie wymagają ani zgłoszeniu u władzy, ani zezwolenia tej władzy. (S. N. 2 K. 614/38 12.9.1938.— *Gł. Sąd. 12/38 s. 1006).*

—

Ust. 17.3.1932 (p. 359) o chowaniu zmarłych.

6 u. 3.

Uchwała magistratu, ustanawiająca taryfę opłat za korzystanie z cmentarzy i urządzeń cmentarnych gminnych, wymaga w myśl art. 6 ust. 3 ustawy z dn. 17.3.1932 r. o chowaniu zmarłych (Dz. U. poz. 359), zatwierdzenia władzy nadzorczej. Zatwierdzeniu takiemu podlegają również taryfy, uchwalone przed wejściem w życie tej ustawy.

Do zatwierdzenia taryfy opłat cmentarnych w miastach, wydzielonych z powiatów związków samorzadowych, właściwym jest w pierwszej i ostatniej instancji Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem karbu. (N. T. A. l. rej. 2022/34 10.11.1937. — *S. T. p. 277/38 r.).*

—

Ust. 21.2.1935 (p. 198) o zapobieganiu chorobom zakaźnym i ich zwalczaniu.

11 u. 1 lit. „c".

10.

Przerzucenie przez gminę na właścicieli nieruchomości obowiązku oczyszczania chodników przyległych do ich realności jest dopuszczalne. (S. N. C. II. 2929/37 17.5.1938. — *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 229).*

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B3. POLSKA POŁUDNIOWA

a) Ust. 18.12.1906 (Dz. p. p. nr 5/1907) aptekarska.

10 u. 2.

Przez uwzględnienie potrzeby ludności utworzenia nowej apteki publicznej, przewidziane w § 10 ustęp drugi ustawy aptekarskiej z 18 grudnia 1906 nr 5 Dz. U. P. ex 1907, rozumieć należy dojście władzy orzekającej na podstawie wymienionych w przepisie tym ustaleń do przekonania, że z nowej apteki korzystać będzie prawdopodobnie takie koło osób czy instytucji, co do którego przypuszczać można, iż zapewni tej aptece dostateczne dla egzystencji, w znaczeniu możności prawidłowego spełnienia swych zadań, warunki materialne. (N. T. A. l. rej. 618/36 7.5.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 939—940).*

—

a) R. M. S. W. 24.1.1844 (Zb. U. pr. s. 552) o ustalaniu i wynagradzaniu niedoborów zachodzących w kasach i innych dziedzinach administracji.

16.

Właściwymi do przeprowadzenia postępowania (na podstawie powyższego rozporządzenia) są władze prowadzące nadzór nad daną kasą lub gałęzią administracji. Adm. Fund. Pracy jest administracją publiczną i w art. 6 ust. z 16.3.1933 (Dz. Ust. poz. 163) ma Fundusz Pracy zapewniony własny nadzór. Dlatego jest Fundusz Pracy legitymowany w sporze na podstawie § 16 nawet wówczas, gdy swe czynności wykonywa za pomocą funkcjonariuszów ad-

ministracji państwowej. (S. N. C. III. 1488/35 20.11.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 928).*

—

3 PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWE.

Koleje Państwowe.

a) R. R. M. 8.7.1932 (p. 577) o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe" i o zaopatrzeniu pozostałych po tych pracownikach wdów i sierot oraz o odszkodowaniu za nieszczęśliwe wypadki.

3 u. 4.

Odpłatne zaliczenie lat służby kolejowej, nieopłaconej wkładkami emerytalnymi (§ 3 ust. 4 rozp. Rady Min. z dnia 8 lipca 1932 Dz. Ust. poz. 577) nie jest uzależniona od pozostawienia danego pracownika w służbie czynnej. (N. T. A. l. rej. 2606/34 28.5.1937. — *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 272).*

41 u. 2.

Pośmiertne, określone w ust. 2 § 41 rozporządzenia Rady Ministrów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników P. K. P. z 8 lipca 1932 r. poz. 577 Dz. Ust., oblicza się przy przyjęciu za podstawę zaopatrzenia emerytalnego męża, bez dodatku na żonę. (N. T. A. l. rej. 3624/34 29.4.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 934).*

—

b) R. R. M. 28.1.1934 (p. 74) o zaopatrzeniu emerytalnym i odszkodowaniu nie nieszczęśliwe wypadki pracowników przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe".

2 § 5.

Przedawnienie o którym mowa w art. 2 § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28.1. 1934 poz. 74 Dz. Ust., dotyczy — o ile chodzi o świadczenia powtarzające się — przedawnienia roszczenia (wierzytelności), a nie przedawnienia samego tytułu prawnego. (N. T. A. l. rej. 3015/36 23.6.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 935).*

31 u. 1 pt. 1, 2.

Jeśli zmarły funkcjonariusz lub emeryt kolejowy pozostawił dzieci z kilku małżeństw, a jedna z matek pobiera pensję wdowią, sieroty od tej matki otrzymują pensję sierocą w wysokości ustalonej w p. 1 ustępu 1 § 31 rozporządzenia poz. 74/34 Dz. Ust., sieroty zaś od matek, które nie żyją lub nie mają prawa do zaopatrzenia wdowiego, otrzymują pensje sieroce w wyższym wymiarze, stosownie do p. 2 ust. 1 powołanego § 31, z zastrzeżeniem, że łączna suma zaopatrzeń nie może przewyższać 100% sumy zaopatrzenia emerytalnego zmarłego funkcjonariusza względnie emeryta. (N. T. A. l. rej. 177/35 5.11.1937. — *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 270).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) R. Pr. R. 22.3.1928 (p. 341) o post. administracyjnym.

47; 92.

Zmiana lub zniesienie przez okręgową komisję ziemską jako II instancję orzeczenia komisji uwłaszczeniowej, o ile opiera się na nowych nieznanych stronom dowodach, może nastąpić nie inaczej, jak po uprzednim udzieleniu stronom możności wypowiedzenia się co do tych dowodów. (N. T. A. l. rej. 4050/33 9.9. 1935. — *O. P. A. 10/38 p. 2399).*

50.

Uprawnienie władzy, wynikające z art. 50 rozp. Prezydenta R. P. z dnia 22 marca 1928 Dz. Ust. poz. 341 nie zwalnia jej od obowiązku uzasadnienia z jakiego powodu nie daje ona wiary odnośnemu dowodowi. (N. T. A. l. rej. 7751/34 20.9.1937. — *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 277).*

75; 94.

Władza odwoławcza może na zasadzie art. 94 przy decyzji, zatwierdzającej rozstrzygnięcie niższej instancji, powołać się jedynie na motywy tego rozstrzygnięcia tylko wówczas, jeżeli odwołanie nie zawiera bądź żadnego zarzutu, bądź tylko te zarzuty, z którymi strona wystąpiła już wobec pierwszej instancji i w jej orzeczeniu znalazła na nie umotywowaną odpowiedź. Poza tym do władzy odwoławczej mają zastosowanie przepisy art. 75 rozporządzenia, w myśl których (ust. 2 art. 75), jeśli decyzja władzy jest w całości lub w części odmowna, to powinna zawierać prawne i faktyczne uzasadnienie. (N. T. A. l. rej. 5525/35 20.1.1938.— *Prz. U. S. 11/38 p. 173).*

99; 100.

Nieuwzględnienie przez władzę prośby strony o uchylenie bądź zmianę prawomocnej decyzji na zasadzie art. 100 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 22 marca 1928 r. poz. 341 Dz. Ust., tak samo jak niewykorzystanie przez władzę uprawnień z art. 99 tegoż rozporządzenia (porównaj wyrok N. T. A. z 9 marca 1937 r. L. Rej. 1955/35), nie narusza prawa strony. (N. T. A. l. rej. 5904/37 20.6.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 933).*

—

b) R. Pr. R. 27.10.1932 (p. 806) o N. T. A.

7.

N. T. A. nie ma prawa badać aktów ustawodawczych, a więc i ustaw normujących świadczenia na rzecz poszczególnych obywateli w zakresie celów ustalonych przez umowy międzynarodowe. (N. T A. l. rej. 6614/31 14.3.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 4/38 p. 19*).

83.

Najwyższy Trybunał Administracyjny nie uwzględnia w myśl art. 83 pkt 3 Prawa o N. T. A. skargi, która opiera się na nowej okoliczności faktycznej, nie przytoczonej poprzednio w toku postępowania administracyjnego. (N. T. A. l. rej. 3293/36 20.9.1938. — *Prz. U. S. 11/38 p. 175*).

—

4. SAMORZĄD.

Terytorialny.

A. USTAWY JEDNOLITE.

Ustrój.

a) Ust. 23.3.1933 (p. 294) o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego.

53.

Zmiana przez władzę nadzorczą wysokości przeznaczonej na wynagrodzenie niezawodowego wiceburmistrza i ławników kwoty, wstawionej do budżetu gminy miejskiej, przedstawionego władzy do zatwierdzenia, zarządzona na mocy art. 53 ustawy z dn. 23.3.1933 r., §§ 8 i 13 rozporządzenia z dn. 17.4.1924 r. (Dz. U. poz. 522) i rozporządzenia z dn. 6.12.1932 r. (Dz. U. poz. 71 z 1933 r.) ze stanowiska celowości, nie podlega ocenie w tym kierunku przez N. T. A., który powołany jest do oceny zarządzeń władz jedynie w kierunku legalności. (N. T. A. l. rej. 2468/36 7.4.1938. — *S. M. 21/38 s. 1408*).

69 u. 2, 4.

Przy powzięciu uchwały rady miejskiej w myśl art. 69 ust. (4) ustawy samorzadowej z 1933 r. ustalenie quorum winno się odbywać na podstawie faktycznej ilości radnych i członków zarządu mieiskiego, nie zaś ustawowej.

Wezwanie władzy, skierowane na podstawie art. 69 ust. (2) ustawy samorządowej do organu związku samorządowego o usunięcie uchybień, braków i nieprawidłowości w gospodarce samorządowej, powinno stanowić osobny akt władzy i nie może być zastąpione uwagami i zastrzeżeniami, komunikowanymi gminie przy sposobności zatwierdzenia preliminarzy budżetowych. (N. T. A. l. rej. 3660/34 30.121937. — *S. T. p. 283/38 r.*).

—

b) R. M. S. W. 30.3.1934 (p. 250) w sprawie reg. wyborczego do rad miejskich.

44.

W razie zgłoszenia protestu przeciw wyborowi na radnego miejskiego osoby nie władającej językiem polskim, władza powołana do rozstrzygnięcia protestu ma swoiste prawo do stwierdzenia powyższej okoliczności i ewentualnego wydania orzeczenia zgodnie z § 44 regulaminu wyborczego z dnia 30 marca 1934 r. poz. 259 Dz. Ust. (N. T. A. l. rej. 5228/34 28.3.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 939*).

—

Finanse.

a) Ust. 11.8.1923 (p. 454/36 r.) o tymcz. uregulowaniu finansów komunalnych.

17.

Postanowieniem statutu, wprowadzającego na podstawie art. 17 ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych poz. 884/32 Dz. Ust., opodatkowanie szyldów, wywieszanych w miejscu widocznym w celach reklamowych, nie są objęte tablice, umieszczone w myśl § 17 przepisów górniczo-policyjnych dla kopalń oleju ziemnego w Galicji z 10 października 1913 Nr 95 Dz. Ust. i Rozp. Krajowych — na wieżach szybowych. (N. T. A. l. rej. 9859/34 10.1. 1938. — *R. P. E .S. 3/38 s. 705*).

62; 67.

W wypadku, gdy przepis statutu o podatku miejskim od zabaw i widowisk publicznych zezwala na udział w widowisku kinowym jedynie po kazaniu ostemplowanych biletów, podlega ukaraniu nie tylko uchylanie się od obowiązku płacenia podatku miejskiego lub działanie w tym zamiarze (art. 62 ustawy), lecz wystarcza stwierdzenie faktu nieposłuszeństwa przez wyłamanie się spod przewidzianego w statucie (art. 67 ustawy) sposobu kontroli i powstania skutkiem tego obawy, że bezpieczeństwo wpłacenia daniny komunalnej może być zachwiane. (S. N. 3 K. 362/38 5.9.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1006*).

—

b) Ust. 10.3.1032 (p. 328) o przejęciu egzekucji administracyjnej przez władze skarbowe oraz o post. egzekucyjnym władz skarbowych.

Ani ustawa z dn. 10.3.1932 r. (Dz. U .poz. 328)), ani rozporządzenie z dn. 25.6.1932 r. (Dz. U. poz. 580) nie zawierają przepisu, któryby z mocą wsteczną pozbawiał gminę nabytego do dnia 31 sierpnia 1932 r. prawa pobierania

na swój rachunek kosztów egzekucyjnych. (N. T. A. l. rej. 6192/35 14.1.1938. — *S. T. p. 286/38).*

—

c) R. M. S. W. 23.11.1932 (p. 937) wyd. w por. z M. Sk. celem wyk. ust. 11.8.1923 o tymcz. uregulowaniu finasów komunalnych.

78.

Statut podatku od widowisk, odbiegający od norm podatkowych, ustanowionych w rozporządzeniu min. z 23 listopada 1932 poz. 937 Dz. Ust., nie może służyć za podstawę wymiaru podatku od dnia 1 kwietnia 1933. (N. T. A. l. rej. 710/34 5.1.1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2327).*

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B4. POLSKA ZACHODNIA.

a) Ust. 27.3.1872 (Zb. u. pr. s. 95/1907).

6.

Uprawnienia do zaopatrzenia emerytalnego nauczycieli średnich szkół komunalnych na obszarze województw poznańskiego i pomorskiego, których stosunek służbowy ma charakter publiczno-prawny, wobec postanowień § 6 ustawy z dn. 27.3.1872 r. (Zb. Ust. Pr. str. 268), znowelizowanej ustawą z dn. 27.5.1907 r. (Zb. Ust. Pr. str. 95), należy ocenić według postanowień ustaw emerytalnych, regulujących uprawnienia emerytalne polskich funkcjonariuszów państwowych. (N. T. A. l. rej. 4529/37 18.3.1938. — *S. M. 21/38 s. 1408).*

—

W y z n a n i o w y.

A. USTAWY JEDNOLITE .

R. M. W. R. O. P. 24.10.1930 (p. 593) w sprawie reg. wyborczego dla wyborów organów gmin wyznaniowych żydowskich na obszarze Rzeczypospolitej z wyjątkiem woj. śląskiego.

1.

Zarząd gminy wyznanionej żydowskiej winien przy układaniu listy kandydatów na stanowisko rabina i podrabina przyjmować pod uwagę tylko wymogi, określone § 1 regulaminu wyborczego z 24 października 1930 poz. 593 Dz. Ust., a nie ma prawa odmawiać umieszczania na liście z powodu stanu zdrowia kandydata.

Wzmiankowany Zarząd może przystąpić do układania wymienionej powyżej listy po upływie terminu konkursowego na podstawie tych dokumentów, które mu do tego czasu przedłożono, a nie jest obowiązany wzywać kandydatów do uzupełnienia dostrzeżonych braków. (N. T. A. l. rej. 3084/36 26.4.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 938).*

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B4. POLSKA ZACHODNIA.

Ust. 18.6.1840 (Zb. Ust. pr. s. 140) o świadczeniach na rzecz gmin izraelickich.

1; 14.

Termin do wnoszenia sprzeciwów, przeciw pociąganiu do świadczeń na rzecz gmin izraelickich w górnośląskiej części województwa śląskiego, wynosi według §§ 1 i 14 ustawy pruskiej z 18 czerwca 1840 (zb. ust. pr. str. 140) trzy miesiące. (N. T. A. l. rej. 3512/35 24.6.1938. — *R. P .E. S. 4/38 s. 938).*

—

5. ŚLĄSK.

Ust. 8.2.1928 (p. 46/33 r. Śl.) o śląskim Funduszu Gospodarczym.

2.

Uiszczone przez lokatorów, łącznie z czynszem w myśl statutów m. Cieszyna, opłaty za czyszczenie miasta, wywóz śmieci i kanałowanie stanowią części czynszu w rozumieniu art. 2 ustawy z 8 lutego 1928 r. o Śląskim Funduszu Gospodarczym poz. 46/33 Dz. Ust. Śląsk. (N. T. A. l. rej. 5550/35 30.3.1938. — *R .P. E. S. 4/38 s. 937).*

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Prawo budowlane. Zbiór ustaw i rozporządzeń z zakresu ustawodawstwa budowlanego. Obszerny skorowidz alfabetyczny. Wyd. 4. — Lwów 1938. Księg. Dr M. Bodek. cm. 16½, s. 323, 19 nlb.

Prawo skarbowe

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. PODATKI BEZPOŚREDNIE.

DWUDZIESTOLECIE PODATKÓW BEZPOŚREDNICH.

Dwudziestoletni rozwój ustawodawstwa podatkowego w Polsce charakteryzuje się dużą zmiennością. Znaczenie tej drogi uwypuklą warunki, w jakich wypadało ją odbyć. Przede wszystkim więc potrzeby pieniężne nowopowstałego Państwa były i są tak znaczne, że skarbowe cele podatków muszą przesłaniać wiele innych nawet uzasadnionych względów.

Pierwszym zadaniem, jakie stanęło przed zarządem skarbowym polskim, była unifikacja ustawodawstwa, odziedziczonego po zaborcach. Unifikacja ta szła dwiema drogami: 1) przez rozciągnięcie przepisów, obowiązujących w jednym z 3 zaborów, na całe Państwo i 2) przez uchylanie ustaw zaborczych i wprowadzeniem ustaw polskich.

Unifikacji dokonano w pierwszych latach niepodległości. Dalsze lata były poświęcone wypracowaniu systemu, odpowiadającego naszym warunkom, przez całe jednak dwudziestolecie kształtowanie się ustaw podatkowych podlegało wielu wpływom różnorodnych dziedzin.

Struktura systemu podatków bezpośrednich wyrasta u nas z pozostałości zaborczych(podatek gruntowy, świadectwa) oraz z poglądów powojennych, nabierając charakteru, właściwego krajowi zamożnemu, który opodatkowaniem tylko małej liczby posiadających chce napełnić kasy skarbowe. Załamanie się tych złudzeń doprowadziło do stworzenia systemu, opartego na podatkach realnych, podatku dochodowym i obrotowym, a przejściowo i podatku majątkowym. Długoletnia tradycja na ziemiach polskich tej konstrukcji podatku przemawia za jej utrzymaniem a przeciwko podatkom cedularnym.

Dostosowanie ogólnego charakteru podatku do życia utrudnia pewien prymitywizm gospodarczy kraju, kultura organizacyjna warsztatów i poziom ich właścicieli, a także niechęć do ujawniania wszystkich dochodów, istniejąca zresztą we wszystkich krajach. Brak środków prawnych, rzeczywistych chęci i częściowo warunków gospodarczych do rozpowszechniania księgowości — opóźnia zrealizowanie zasady zgodności świadczenia z ustawową podstawą wymiarową. Zniesienie dwukrotnego opodatkowania dochodu osób prawnych stępiło wady konstrukcyjne, a zasada ugodzonego ryczałtu ułatwi praktykę wymiarową.

Omawiając powyższy temat, nie można pominąć techniki wymiarowej. Do 1935 r. była ona normowana odrębnie dla każdego podatku. Procedura w głównych podatkach dochodowym i obrotowym była odrębna, co oczywiście nie ułatwiało wypełniania obowiązków ani płatnikom ani urzędnikom. Dopiero wprowadzenie ordynacji podatkowej zmieniło ten stan na lepsze, zwłaszcza, że równocześnie dokonała się głęboka i korzystna zmiana w metodach i w postępowaniu władz wymiarowych.

W bilansie dwudziestolecia nie brak i dodatniej pozycji również, o ile chodzi o ustosunkowanie się obywateli do obowiązków podatkowych. Polityka wymiarów, opartych na podstawach nie odpowiadających rzeczywistości, złobiła i usprawiedliwiła asekurowaniu się płatników przed podwyżką — drogą świadomego deklarowania mniej, niż należało. Najsurowsze kary miały ograniczony skutek, gdyż obywatelskiego usposobienia zastąpić nie mogły. Zmiana polityki wymiarowej od kilku lat zaczyna jednak wywoływać korzystną reakcję i w tej dziedzinie.

Reasumując, sądzimy, że podatki bezpośrednie przeszły dużą i korzystną ewolucję, sprawdziły zastosowalność i skutki różnych założeń, spełniają swoją rolę skarbową bez większych trudności i mogą nadal we właściwym zakresie pełnić przeznaczone im zadanie, ulegając dalszym zmianom, wywołanym i strukturą życia polskiego i zmiennymi potrzebami chwili. *(Dr J. Lubowicki. — Pol. Gosp. 40/38 s. 1637).*

—

A. PODATEK DOCHODOWY.

REDUKCJA KAPITAŁU AKCYJNEGO A OPODATKOWANIE ZYSKU SANACYJNEGO.

Autor podaje analizie prawnej następujące zagadnienie: czy redukcja kapitału zakładowego spółki wynoszącego dotychczas 10.200.000 zł. uchwalona na walnym zgromadzeniu akcjonariuszów i przeprowadzona przez książki i rejestr handlowy o sumę 3.052.840.72 zł. odpowiadającą łącznym stratom spółki do końca roku 1937, może pociągnąć za sobą powiększenie podstawy wymiarowej podatku dochodowego w roku podatkowym 1938.

Na zasadzie zbadanych bilansów wraz z rachunkami strat i zysków za wszystkie lata, w których strata powstała, a wreszcie opisu przebiegu działalności gospodarczej spółki w okre-

sach 1930—1937 należy stwierdzić, że strata w sumie zł. 3.052.840.72 umieszczona po stronie aktywów bilansu z dnia 31 grudnia 1937 r. za wszystkie powyższe lata pochodzi z rozmaitych tytułów prawnych, a w szczególności ze strat na niewypłacalnych odbiorcach. Straty te należy rozdzielić na takie, które powstały z powodu odpisów książkowych — są to sumy przelane do funduszu amortyzacyjnego ,a nie czerpane z efektywnego przychodu spółki — oraz takie, które otrzymały kompensatę z przychodów spółki w funduszu amortyzacyjnym. Wreszcie w pozycji ogólnej strat wyeliminować należy wszystkie inne straty t. zw. obrotowe (np. na dłużnikach, towarze). Efektywny ubytek majątku spółki stanowią straty obrotowe nie pokryte funduszem zapasowym, którego spółka nie posiada i straty przez zużycie majątku stałego nie skompensowano odpisami przychodu przelanymi do fuduszu amortyzacyjnego. Suma tych strat, zwiększając się z roku na rok, zmniejsza tym samym majątek aktywny spółki, pociągając za sobą dysproporcję pomiędzy kapitałem zakładowym, mianowicie akcyjnym a kapitałem obrotowym (brak kapitału zapasowego im mniejszy efektywny fundusz amortyzacyjny od książkowego) i aktywami spółki.

Autor jest zdania, że redukcja kapitału akcyjnego powinna być dokonana celem pokrycia strat poniesionych przez spółkę do roku 1937 włącznie, a nie znajdujących swoje pokrycia efektywnego w funduszu amortyzacyjnym. Obniżenie kapitału do takiej wysokości uiawnionej w rejestrze handlowym w czasie zamknięcia roku bilansowego nie stanowi przychodu rozszerzajacego podstawę wymiarową i dlatego nie może być przedmiotem podatku dochodowego (wyrok N. T. A. z 9 września 1931 r. l. rej. 5255/38 i z 29 stycznia 1936 r. l. rej. 9937/32 i z 21 listopada 1927 r. l. rej. 3436). Nie jest to sanacja majątkowa, gospodarcza, lecz rachunkowa służąca do wyrównania obniżonych wartości przedmiotów majątkowych, a więc strat pokrytych z przychodów funduszem amortyzacyjnym.

W związku z powyższym zagadnieniem autor przytacza opinię, zajętą w analogicznej kwestii przez „Polskę Gospodarczą" p. t. „Opodatkowanie t. zw. zysków sanacyjnych". *(R. L a n g r o d, Prz. Sk. 9/38 s. 369).*

—

ULGI Z POWODU NOWOWZNIESIONYCH BUDOWLI PRZEZ OSOBY PRAWNE; KSIĘGOWANIE KOSZTÓW, BILANSOWANIE I ROZDZIAŁ DYWIDENDY.

Osoba prawna korzysta z wszystkich ulg przewidzianych w ustawie z dnia 24 marca 1933 r. o ulgach dla nowowzniesionych budowli (Dz. U. R. P. Nr 22, poz. 173). Stwierdza to ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r .o ulgach inwestycyjnych (Dz. U. R. P. Nr 26, poz. 224).

Rodzaje ulg są następujące:

a) zwolnienie przez 15 lat od dnia foktycznego użytkowania nowej budowli od podatku od nieruchomości i dodatku samorządowego;

b) zwolnienie od państwowego podatku dochodowego przez 15 lat. Ulga ta przyznawana jest nowej budowli a nie tylko jej właścicielowi chwili budowy przechodzi zatem na każdego sukcesora;

c) potrącanie kosztów zużytych na budowę mieszkalną z ogólnego dochodu, podlegającego podatkowi dochodowemu.

O ile chodzi o osobę prawną ulgę rozumieć należy tak, że dochód podatkowy tj. zysk bilansowy z roku budowy i uznany przez władzę wymiarową zmniejsza się o sumę wydatków przeznaczonych na budowę tylko mieszkalną. Jeżeli wydatek ten jest tak wielki, że pochłania cały zysk bilansowy, to nie można całego zysku uważać za wolny od podatku dochodowego, lecz tylko tę część, która pozostała, czy to pomimo rozdziału dywidendy, czy to pomimo przeniesienia na rachunek roku operacyjnego następnego pod jakimkolwiek tytułem majątkowym np. na fundusze zapasowe.

Jeżeli osoba prawna buduje dom mieszkalny kosztem czerpanym ze swojego zysku, który w normalnie podlegał podatkowi dochodowemu, to nie można uważać tego zysku w całości za przedmiot rozdziału dywidendy albo innych dyspozycji majątkowych. Zysk ten ujawnia się już raz w postaci wartości nowej budowli, zwiększającej aktywa tego podatnika. Uchwała udziałowców musi zatem zysk bilansowy a zarazem prawidłowo podatkowy tak spożytkować, aby tylko część pozostała dla celów przewidzianych statutem, a więc na obligatoryjne odłożenie do funduszu zapasowego i na najniższą dywidendę, o ile taka jest tam bezwzględnie przewidziana z wykazanych bilansem zysków.

Jeżeli obowiązku takiego nie ma, to rozdział dywidendy odpadnie, a przez to zwiększy tę część zysku, którą przeznaczono na koszty nowej budowli. Okoliczność, że zysk podatkowy nie wystarczy na wykonanie całej budowy nie zmienia postaci rzeczy, w każdym razie tylko część zysku bilansowo-podatkowego podlega potrąceniu od podstawy wymiarowej. Reszta wydatków nie podlega żadnemu uwzględnieniu.

Podanie o przyznanie ulg należy wnieść zanim wymiar podatku dochodowego za rok podatkowy po roku ukończenia budowy się uprawomocni. Równocześnie o wstrzymanie ściagalności wymierzonego przez pierwszą instancję podatku należy zabiegać w odrębnym podaniu. a to na zasadach ogólnych przepisów ordynacji podatkowej.

Sprawę dowodów potrzebnych do uwzględnienia prośby o ulgi podatkowe wyjaśnia i normu-

je dokładnie rozporządzenie wykonawcze Ministra Skarbu z dnia 7 czerwca 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 55, poz. 494). *(R. Langrod — Prz. Sk. 7-8/38 s. 305)*

—

OBOWIĄZEK PODATKOWY SPADKOBIERCY ZA PODATEK DOCHODOWY MASY SPADKOWEJ.

Jeżeli źródło dochodu nie gaśnie z chwilą śmierci podatnika, to masa spadkowa odpowiada podatkowo za pozostałą część roku podatkowego. W przypadku, gdy masa spadkowa została już objęta, wymierzony podatek zmarłego spadkodawcy obciąża masę spadkową jako dług, który uiszczany być powinien przez sukcesorów, czy to w stosunku do odziedziczonego majątku, czy to bezwzględnie, zależnie czy objęcie nastąpiło z dobrodziejstwem inwentarza, czy też bezwarunkowo. Kto bowiem przejął spadek bez dobrodziejstwa inwentarza odpowiada za podatek całym majątkiem, nawet osobistym .

Spadkobierca, otrzymawszy sumę przyznaną wyrokiem wraz z przynależnościami musi uważać całość za masę spadkową, podlegającą podatkowi od spadków, później ujawnioną z powodu wygrania procesu o sporną wierzytelność spadkową. Nie można zaś podzielić tego dziedzictwa na odrębne części, zależnie od tytułu prawnego, na którym odnośny majątek spadkowy jest oparty, a więc na kapitał należący do masy spadkowej i na odsetki przyznane sądownie z tytułu zwłoki zapłaty tegoż przez pozwanych Skarb Państwa.

Nowe źródło dochodu płynie od chwili zrealizowania spornego prawa tj. od otrzymania przez spadkobierców gotówki złożonej z kapitału i z odsetek. Okoliczność, że odsetki te rosły częściowo po objęciu spadku nie zmienia faktu, że źródło ich tj. sporny kapitał z jego dalszymi prawami stał się realną wartością dopiero z chwilą wypłaty spadkobiercy. Oo tej chwili majątek ten (kapitał i odsetki) uważany być może za źródło dochodu nowego właściciela tj. spadkobiercy. *(R. Langrod, Prz. Sk. 7-8/38 s. 307).*

—

D. PODATKI REALNE.

PŁATNOŚĆ PODATKU OD NIERUCHOMOŚCI I ODPOWIEDZIALNOŚĆ.

Podatek od nieruchomości jest obowiązkiem rzeczowym, któremu podlegają wszelkiego rodzaju obiekty nieruchome zarówno w gminach miejskich jak i wiejskich, bez względu na osobę właściciela danej nieruchomości.

Szczegółowe przepisy w tej materii są zawarte w dekrecie z dnia 14 stycznia 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 3 poz. 14).

Podatkowi od nieruchomości podlegają wszelkiego rodzaju nieruchomości, z wyjątkiem gruntów niezabudowanych o powierzchni ponad 5.000 m. kw. użytkowanych jako pola uprawne, sady, pastwiska, jak również znajdujących się pod lasami lub wodami, użytkowanymi dla celów hodowli ryb. Za nieruchomości w rozumieniu dochodu uważa się grunty, budynki i inne budowle. Nieruchomości zwolnione od podatku wymienia szczegółowo art. 2 dekretu.

Jednostką podatkową w granicach miejskich są nieruchomości należące do jednej lub kilku osób czterech ułamkowych (np. 3/5) z tym jednak zastrzeżeniem, jeżeli nie są podzielone ulicą, placem albo cudzą własnością oraz jeżeli nie posiadają oddzielnie urządzonej granicy zaś w granicach wiejskich — ogół przedmiotów nieruchomych, należących do jednej lub kilku osób w częściach ułamkowych położonych na obszarze tej samej gromady lub gruny. Grunt, na którym stoi budynek oraz podwórze. przynależne od budynku stanowią wraz z budynkiem jednostkę podatkową, nawet gdyby budynek został wzniesion na cudzym gruncie.

Obowiazek podatkowy powstaje od początku nastennego miesiąca, po zajściu okoliczności, na skutek których nieruchomość stała się przedmiotem podatku bądź utraciła warunki uwolnienia, po ukończeniu budowy lub rozpoczęciu chociażby częściowego użytkowania. Podstawą wymiaru jest czynsz z wynajmu lub dzierżawy z roku poprzedzającego rok podatkowy, wraz ze wszystkimi świadczeniami wyrażonymi bądź w gotówce bądź też w naturze. Rokiem podatkowym jest rok kalendarzowy.

Podatek wynosi dla nieruchomości, nieprzekraczających 1000 złotych, podstawy wymiaru — 8%, podstawy, dla wyższej podstawy wymiaru — 12%. Dodatek na rzecz związków komunalnych, oblicza się w stosunku 7% podstawy wymiaru. Podatek płatny jest w dwóch półrocznych ratach: 30 czerwca i 30 listopada. *(K. Celiński — Prz. Sk. 6/38 s. 276).*

—

PODATEK OD LOKALI.

Czym jest podatek od lokali, określa dekret Prez. R. P. z dnia 14 listopada 1935 r. w brzmieniu dekretu z 14 stycznia 1936 r. (Dz. Ust. Nr 3, poz. 13). Podatek od lokali jest podatkiem rzeczowym, dla którego za podstawę bierze się lokal i wysokość czynszu. Podatkowi od lokali podlega wszelkiego rodzaju lokale, znajdujące się w miejscowościach o charakterze gmin miejskich.

Lokalami w rozumieniu przepisów dekretu są pomieszczenia zarówno mieszkalne, jak i handlowe, biurowe i inne wraz z należącymi do nich zabudowaniami gospodarczymi, piwnicami, składami i t. p.

Lokale, zajęte przez przedsiębiorstwa pań-

stwowe i samorządowe, są opodatkowane podatkiem od lokali z pewnymi jednak wyjątkami. Podlegają opodatkowaniu również lokale, zajmowane przez duchowieństwo, z wyjątkiem przeznaczonych na cele urzędowe wszystkich uznanych w Państwie wyznań. Jeżeli zaś chodzi o mieszkania pracowników urzędów i instytucyj, zwolnionych od płacenia podatku, to lokale, zajęte przez tych pracowników, podlegają obowiązkowi podatkowemu.

Nie podlegają natomiast podatkowi lokale zajęte przez zakłady przemysłowe, o których mowa w cz. II lit. c, stanowiącej załącznik do art. 23 ustawy o państw. pod. przemysł.

Bezrobotny, chcąc otrzymać zwolnienie od podatku dwupokojowego z kuchnią, zmuszony jest przedstawić władzom skarbowym dowód z Funduszu Pracy lub z urzędu gminy, stwierdzający, że pozostaje on bez pracy. Niezależnie od tego ubiegający się o zwolnienie powinien przedstawić także zaświadczenie administracji nieruchomości, w której zamieszkuje, stwierdzając, od jakiego czasu jest on bezrobotnym, innego rodzaju praca stanowi jego zawód i czy posiada sublokatorów. Pobieranie przez bezrobotnego zasiłku nie jest przeszkodą do skorzystania z prawa zwolnienia.

Podstawą wymiaru jest faktyczne komorne z roku poprzedzającego okres podatkowy. Jeżeli lokal nie jest wynajęty, podstawą wymiaru będzie wartość czynszowa lokalu z roku, poprzedzającego okres podatkowy, jakąby uzyskano, gdyby lokal ten był wynajęty przy uwzględnieniu właściwości lokalu i jego przeznaczenia.

Wysokość podatku jest uzależniona od wysokości komornego lub wartości czynszowej lokalu i wynosi dla lokali trzyizbowych 8%, dla lokali większych 12% wysokości komornego rocznego.

Obowiązek podatkowy powstaje dla lokatora od początku następnego miesiąca po zajęciu mieszkania lub utracie zwolnienia podatkowego, zaś wygasa z końcem miesiąca, w którym lokal opróżniono. Podatek płatny jest w 2 ratach półrocznych. *(K. Celiński — Prz. Sk. 4/38 s. 137).*

—

3. PRAWO DEWIZOWE.

NOWELIZACJA DEKRETU DEWIZOWEGO.

Autor podaje szczegółową analizę dekretu dewizowego z dnia 6 listopada b. r. (Dz. Ust. R. P. nr 85/38, p. 571).

Dotychczasowe brzmienie dekretu rozumiało pod pojęciem „handlu zagranicznymi środkami płatniczymi“ zawieranie lub wykonywanie 5 umów, wymienionych taksatywnie: kupna-sprzedaży, zamiany, pożyczki, przelewu oraz zastawu, których przedmiotem są zagraniczne środki płatnicze. Obecna nowela pojęcie handlu zagranicznymi środkami płatniczymi rozszerza zarówno na zawieranie, jak i na wykonywanie wszelkich umów, w wyniku których ma nastąpić lub następuje przeniesienie własności lub posiadania zagranicznych środków płatniczych. Tym samym objęte zostały nowelą wszelkie umowy bez względu na ich charakter, a więc darowizna i zgoda, depozyt nieprawidłowy idt.

Analogicznie do zmian pojęcia handlu zagranicznymi środkami płatniczymi wprowadzone zostało pojęcie handlu złotem.

W art. 8 ust. 1 ustawodawca podkreślił specjalnie zakaz „wszelkiego rodzaju przekazywania środków płatniczych“. Pojęcie „przekazywania“ użyte jest w rozumieniu gospodarczym, a więc o wiele szerszym niż „przekaz“ z kodeksu zobowiązań. Art. 8 jest zasadniczym przepisem dekretu. Ujmuje on bowiem większość zakazów co do transferu, jak: dysponowania mienia krajowca dewizowego wobec cudzoziemców — i to nie tylko mieniem, znajdującym się w kraju, ale i mieniem zagranicznym krajowca dewizowego.

Łączący się z art. 8 artykuł 10 dekretu, nadający Ministrowi ramowe upoważnienia, został rozszerzony i wzmocniony. Nowe brzmienie art. 10 wprowadza ponadto obowiązek udowodnienia dopełnienia obowiązków, ustanowionych w tym artykule.

Art. 3 znowelizowany określa w sposób wyraźny, że Komisja Dewizowa orzeka ostatecznie według swobodnej oceny bez obowiązku podawania motywów oraz że ma prawo udzielania zezwoleń warunkowych, przy czym dopełnienie warunków zabezpieczone jest sankcjami karnymi.

Ze względów techniki ustawodawczej niemożliwe byłoby wyjednywanie zezwoleń Ministra Skarbu dla poszczególnych zabronionych czynności w formie rozporządzeń. Zapobiegła tej luce nowelizacja, która ze względu na codzienne potrzeby życia gospodarczego rozluźniła te bezwzględne zasady na ograniczenia, t. j. czynności zakazane bez zezwolenia.

Przepisów noweli nie należy traktować, jako obostrzenie, ale za swobodniejsze i elastyczniejsze orzekanie Komisji Dewizowej. Dekret objął w noweli pojęciem „zagranicy“ wolny obszar celny, do którego stosują się wszelkie zakazy przekazywania, wysyłania i wywozu za granicę lub sprowadzania z zagranicy.

Przepisy karne dekretu — w zasadzie niezmienione — zostały obecnie uporządkowane. Zmianom powyższym, jak również upoważnionemu nowelą organowi dla ściągania przestępstw dewizowych poświęcimy w jednym z zeszytów najbliższych specjalne omówienie. *(Red. — Pol. Gos. 47/38, s. 1701).*

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. *PODATKI BEZPOŚREDNIE.*

a) Podatek dochodowy.

6.

Zarzut, że władza pozwana nie rozprawiła się z konkretnymi twierdzeniami odwołania, popartymi aneksem, wyszczególniającym niewypłacalnych dłużników, jest nieuzasadniony z tego powodu, że skarżąca w dotyczącym ustępie odwołania nie przytoczyła konkretnych okoliczności faktycznych ani dowodów, mających uzasadniać uznanie poszczególnych kwot za nieściągalne, lecz ograniczyła się do ogólnych uwag natury prawno - buchalteryjnej, a wspomniany aneks nie zawierał, obok nazwisk wątpliwych dłużników, tylko dotyczące dane cyfrowe, władza pozwana zaś nie kwestionowała podanych w aneksie kwot i dat jako takich, lecz podstawy faktyczne spisania tych kwot na straty.

Zwyczaje kupieckie i prawidła buchalterii, niewątpliwie wymagają, by w bilansie wierzytelności nieściągalne nie figurowały wcale, a wierzytelności wątpliwe z taką kwotą, która odpowiada ich wartości w dacie bilansu. Niemniej jednak oznaczone w powyższym przepisie własne uznanie płatnika w granicach zakreślonych ustawą handlową i zwyczajem kupieckim, na które skarga kładzie nacisk, nie zwalnia od przytoczenia okoliczności, nakazujących przy zastosowaniu normalnej kupieckiej oceny i ostrożności uznania dotyczących wierzytelności za faktycznie nieściągalne. Władza skarbowa musi bowiem mieć możność skontrolowania faktycznych podstaw „własnego uznania" płatnika, a pozbawienie jej tej możności pozostawiałoby spisanie na straty nieściągalnych wzgl. wątpliwych wierzytelności zupełnej dowolności płatnika, co bynajmniej nie dałoby się pogodzić z zasadami § 34 (ob. § 32) rozp. wykon. *(N. T. A. l. rej. 2871/35 7.3.1938. — Cz. Sk. 9/38).*

6.

Zasada, że przy ustaleniu dochodu z poszczególnych źródeł wszystkie przychody i koszty powinny być przyjęte w tej sumie, w jakiej one w czasie miarodajnym zostały rzeczywiście osiągnięte wzgl. poniesione, nie może być stosowana przy ustaleniu dochodu z przedsiębiorstw handlowych, przemysłowych lub gospodarstw rolnych, które prowadzą księgi handlowe, uznane za prawidłowe. W tych bowiem wypadkach należy się kierować wyłącznie zasadami buchalterii, t. j. brać w rachubę również takie zaksięgowane przychody, które mają dopiero wpłynąć na korzyść płatnika, oraz takie koszty, które zostały już zarachowane, chociaż ich jeszcze rzeczywiście nie poniesiono i o ile odnoszą się do danego roku operacyjnego.

Według zasad buchalterii, które znalazły wyraz w powołanym § 18 (obecnie § 13) rozp. wyk. powinna była skarżąca czynsz dzierżawny za lata 1924 i 1925 w tych latach zaksięgować (i w następstwie tego odliczyć od dochodu osiągniętego w tychże latach) nie zaś dopiero w 1926 r., w którym ten zaległy czynsz został zapłacony. Doliczenie przez władzę skarbową dotyczącej sumy do dochodu osiągniętego przez Towarzystwo w 1926 r. było tym więcej uzasadnione, że nie przytoczyło ono żadnych okoliczności faktycznych, któreby uzasadniały zaksięgowanie czynszu dzierżawnego za lata 1924 i 1925 dopiero w 1926 r. (N. T. A. l. rej. 2871/35 — *Cz. Sk. 9/38).*

10 u. ost.

Krewni wstępni nie są członkami rodziny w rozumieniu art. 10 ustęp ostatni ustawy o podatku dochodowym. (N. T. A. l. rej. 5338/37 30.5.1938. — *O. B. P. 45/38 s. 717).*

13.

Uwzględniając przepis § 21 ust. 2 (obecnie § 17 ust. (1), rozp. wyk.) do art. 10 ust. o pod. doch., z którego wynika, że narówni z efektywnymi wydatkami podlegają odliczeniu wydatki wykazane w ostatnim zamknięciu rachunkowym roku operacyjnego (gospodarczego) poprzedzającego rok podatkowy, należy przyjść do wniosku, że właśnie w myśl zasady wyrażonej w art. 13 ustawy o państw pod. doch., wobec opodatkowania skarżącego jako prowadzącego księgi handlowe analogicznie do osób prawnych, na podstawie wyników bilansowych nie ma przeszkód prawnych, aby sporna kwota mimo nie zapłacenia jej do kasy skarbowej podlegała odliczeniu (por. wyr. NTA z dnia 29 maja 1936 r. do L. R. 709/34 i 6257/34). (N. T. A. l. rej. 3234/36 16.3.1938. — *Cz. Sk. 7-8/38 s. 833-834).*

15 u. 4 i 5.

Przedmiotem odrębnego opodatkowania na zasadzie art. 15 ust. 4 i 5 ustawy o podatku dochodowym jest uzyskany drogą zrealizowania przyszłych owoców gruntu leśnego antycypowany dochód, istotnym więc momentem dla oceny, czy powyższe przepisy znajdują zastosowanie, jest tylko fakt antycypacji dochodu, nie zaś fakt, że antycypacja ta została wywołana wolą właściciela skierowaną wyłącznie na osiągnięcie większego przychodu, czy też na inne gospodarcze cele (zmiana kultury), czy wreszcie okolicznościami niezależnymi od woli

właściciela. (N. T. A. l. rej. 4212/34; 1600/36; 1641/36 2.6.1937. — *O. P. A. 10/38 p. 2384).*

21.

Suma odłożona przez przedsiębiorstwo budowy dróg na koszty konserwacji zbudowanych przez nie dróg w pewnym okresie gwarancyjnym nie stanowi funduszu rezerwowego w rozumieniu art. 21 ust. 2 ustawy o podatku dochodowym, jeżeli wyraża ona minimum kosztów, jakie przedsiębiorstwo z uwagi na stan wykonanych dróg w dacie bilansu — będzie musiało ponieść z mocy zobowiązania umownego. (N. T. A. l. rej. 2789/38; 2837/38; 2838/38; 2875/38 5.10.1938. — *O. P. A. 10/38 p. 2388).*

21.

Do górnośląskiego oddziału niemieckiej spółki z ogr. odp., który nie może się wykazać ani faktycznie posiadanym kapitałem zakładowym przez ujawnienie go w księgach handlowych, ani też przez zarejestrowanie go w sądzie, nie może mieć zastosowania przepis art. 21 ust. 3 ustawy o podatku dochodowym. (N. T. A. l. rej. 6459/34 5.3.1938. — *O. P. A. 9/38 p. 2357).*

—

b) Podatek przemysłowy.

1, 3.

Łaźnia rytualna, dostępna za opłatą nie tylko członkom żydowskiej gminy wyznaniowej, ale także innym osobom trzecim, jest przedsiębiorstwem handlowym w rozumieniu art. 1 lit. a) ustawy o państwowym podatku przemysłowym i cz. II lit. A p. XV taryfy art. 23 tejże ustawy.

Władza orzekająca oparła swe orzeczenia na uproszczonej przesłance, że wystarczy do uznania obowiązku podatkowego sam pobór opłat za korzystanie z łaźni rytualnej, a zatem chociażby ona ograniczała się do świadczenia usług wyłącznie członkom gminy wyznaniowej żydowskiej. Ten pogląd nie znajduje oparcia w ustawie.

Łaźnia rytualna nie podlega zwolnieniu od obowiązku podatkowego na zasadzie przepisu art. 3 p. 7 ustawy.

Ponieważ przepis ten odnosi się wyłącznie do przypadków tam wymienionych, a wśród nich brak wypadku zakładania i utrzymywania łaźni w ogóle, a rytualnej w szczególności. (N. T. A. l. rej. 4405, 4409, 6229—6231/37 24.5.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1113, 1115).*

1.

Urządzenie pogrzebów i dostarczenie karawanów nie może wchodzić w zakres przedsiębiorstwa handlu towarowego (sprzedaż wianków metalowych, trumien i t. d.) i stanowi przedsiębiorstwo oddzielne, od którego należy opłacać odrębny podatek przemysłowy. (S. N. 2 K. 320/38 28.9.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1005).*

5 u. 1.

Różnice kursowe powstałe przy sprzedaży w obcych walutach w czasie między zawarciem tranzakcji, a jej realizacją, czyli zapłaceniem ceny kupna, nie są potrącalne od obrotu podatkowego. (N. T. A. l. rej. 1080/36 5.4.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1117).*

5 u. 1 p. 5.

Okoliczność występowania w imieniu własnym, a nie „w imieniu i na rzecz osób trzecich" powinna być należycie stwierdzona. (N. T. A. l. rej. 304/36 4.5.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1119).*

5 u 4.

Podlegają wyłączeniu z podstaw opodatkowania rabaty ilościowe, gdy są one (opusty ceny kupna) wypływem tytułu prawnego, istniejącego już w danym okresie podatkowym, a jedynie definitywne obliczenie ich następuje w późniejszym terminie. (N. T. A. l. rej. 1088-1090/36 5.4.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1125).*

5 u 4.

Okoliczność, że obliczenie przyznanych opustów z technicznych względów ma miejsce po ukończeniu roku obrachunkowego nie pozbawia płatnika prawa żądania uwzględnienia opustów przy ustalaniu obrotu. (N. T. A. l. rej. 1327/36 5.6.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1125).*

5 u. 1 p. 4.

Jeśli umowa o roboty nie związała powstania roszczenia o wynagrodzenie za wykonane roboty z samym faktem ich wykonania, fakt wykonania tych robót nie uzasadnia powstania roszczenia o wynagrodzenie, a — co za tym idzie — nie uzasadnia powstania obrotu w rozumieniu ustawy o podatku przemysłowym.

Jeśli w myśl umowy o roboty, roszczenie o wynagrodzenie powstaje po zaakceptowaniu rachunku przez odbiorcę, obrót w rozumieniu ustawy o podatku przemysłowym powstaje dopiero po tym momencie. (N. T. A. l. rej. 1203/36 25.4.1938. — *O. B. P. 46/38 s. 723).*

5 u. 1. p. 10.

Należności notariusza, stanowiące wynagrodzenie za świadczone usługi, a pochodzące z okresu czasu wykonywania samodzielnego wolnego zajęcia zawodowego notariatu, lecz pobrane w roku podatkowym, w którym to zajęcie nie było już wykonywane, nie stanowią obrotu podatkowego w rozumieniu art. 5 ust. 1 p. 10 ustawy o państwowym podatku przemysłowym, Dz. Ust. poz. 110 z 1932 r. (N. T. A. l. rej. 555/36 20.4.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 936-937).*

7 u. 1.

Okoliczność wykupienia świadectwa przemysłowego kategorii handlowej nie świadczy jeszcze o tym, że płatnik nie prowadzi przedsiębiorstwa przemysłowego (pracowni rzemieślniczej). (N. T. A. l. rej. 1876/36 16.5.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1127).*

11.

Komin fabryczny warunkuje istnienie, a mianowicie funkcjonowanie zakładu przemysłowego typu fabrycznego. Aczkolwiek więc niewątpliwie komin fabryczny jest konstrukcją specjalną, nie nadająca się sama w sobie na pomieszczenie zakładu, — to jednak skoro służy on (np. jako budowla), istotnym potrzebom pomieszczenia tego zakładu, należy uznać, że stanowi on składowy element tego pomieszczenia, że zatem podpada on pod pojęcie budowli przeznaczonej na pomieszczenie zakładu fabrycznego.

Okoliczność, iż komin fabryczny stoi oddzielnie od innego budynku fabrycznego, nie może mieć żadnego istotnego znaczenia z punktu widzenia uznania go za obiekt podatkowy. (N. T. A. l. rej. 1416/36; 1417/36; 1418/36 22.6.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1111).*

23.

Kilimy stanowią szczególny produkt z zakresu dywaniarstwa, jak szczególnymi odmianami dywanów są np. dywany strzyżone (różnego gatunku i pochodzenia), tkane, plecione i t. d. Wobec powyższego kilimy należy zaliczyć do towarów, o których mowa w załączniku do art. 23 ustawy o państw podat. przemysł. (S. N. 2 K. 590/38 26.9.1938. — *Gł. Sąd. 12/38 s. 1005).*

23.

Dla zastosowania przepisu § 90 rozp. wykon., wystarczy zajście jednego z warunków, a mianowicie faktu prowadzenia elektrowni „ubocznie“ przy innym zakładzie przemysłowym. (N. T. A. l. rej. 3913/36; 3914/36 1.4.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1141).*

—

c) Podatek majątkowy.

57.

Pretensji Skarbu Państwa z tytułu podatku majątkowego służy na zasadzie art. 57 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o podatku majątkowym (Dz. U. R. P. nr 94, poz. 746) pierwszeństwo zaspokojenia z każdego obiektu majątkowego, a przeto przy zbiegu tej pretensji z pretensją z tytułu zaspokojenia syndyka masy upadłości — ostatnia ustąpić musi. (S. N. C. I. 2670/36 10.12.1937 - 13.1.1938. — *P. P. H. 7/38 s. 406).*

—

Piekarnia miejska, nie posiadająca odrębnej od od gminy miejskiej osobowości, jest zwolniona od nadzwyczajnej daniny majątkowej. (N. T. A. l. rej. 5398/35; 5399/35 10.6. 1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1111).*

—

d) Podatki realne.

Źródłem obowiązku podatkowego po stronie nowonabywcy nieruchomości w zakresie zaległego przed dniem nabycia nieruchomości podatku od nieruchomości nie jest przymusowy akt wymiaru, lecz dobrowolnie zawarty akt kupna - sprzedaży.

Ulgi podatkowe uregulowane w § 4 rozp. Ministra Skarbu z dnia 25 listopada 1933 r. (poz. 731/33 i 816/34 Dz. Ust.) odnoszą się do zaległości podatkowych posiadających charakter zaległości podatkowych właścicieli nieruchomości“, a więc nie mają zastosowania do nowonabywców po dniu 1.10.1931 r. (N. T. A. l. rej. 695/35 27.4.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1215).*

—

B. OPŁATY SKARBOWE.

a) Opłaty stemplowe.

2 pt. 2.

Uznanie długu z jednoczesnym przelewem wierzytelności stanowią dwie różne czynności prawne, skutkiem czego art. 2 ust. 2 ustawy o opł. stemplowych nie ma w takim wypadku zastosowania. (N. T. A. l. rej. 4907/36 28.10. 1938. — *Prz. Not. 22/38 s. 20).*

84 u. 2.

Wierzytelność stwierdzona wekslem także wówczas korzysta z ulgi z art. 84 ust. 2 u. o. s., jeżeli chodzi nie o wystawcę wzgl. akceptanta, lecz i o indosanta. (N. T. A. l. rej. 5360/ 36 25.5.1938. — *Prz. Not. 17/38 s. 17).*

128 u. 2.

Pismo, w którym Bank zawiadamia uprawnionego o otwarciu akredytywy z podaniem maksymalnej sumy oraz końcowego terminu ważności, podpada pod przepis art. 128 ust. 2 u. o. s. (N. T. A. l. rej. 4982/36 26.9.1938. — *Prz. Not. 22/38 s. 22).*

139 u. 1.

W wypadku przesłania lokatorom nieruchomości notarialnego oświadczenia przez nowych współwłaścicieli o wpłacaniu na ich ręce odpowiedniej części należnego komornego ma zastosowanie art. 139 ustawy o opł. stemplowych, albowiem wartość przedmiotu czynności prawnych, stwierdzonym powyższym aktem, nie może być oznaczona ze względu na nieokreślenie w akcie terminów, do których wymienione w nim osoby mają płacić komorne. (N. T. A. l. rej. 5411/36 17.10.1938. — *Prz. Not. 22/38 s. 21).*

—

b) Podatek spadkowy.

Okoliczność, że strona w odwołaniu od wymiaru podatku spadkowego kwestionuje szacunek, jako za wysoki, sama przez się nie uprawnia jej do żądania, by ponowne oszacowanie nastąpiło według wartości w czasie tego nowego oszacowania. (N. T. A. l. rej. 11293/34 9. 3.1938. — *Gł. Sąd. 9/38 s. 744).*

C. CŁA.

Udział w eksporcie pośredników, dokonywujących czynności celnych we własnym imieniu, ale na rachunek firm zagranicznych, nie jest przeszkodą do uznania obrotu za wolny od opodatkowania. (N. T. A. l. rej. 1970/37 4.5. 1938. — *O. B. P. 37/38 s. 592).*

—

Władze celne, wypowiadając się na podstawie zdania pierwszego ust. 2 art. 115 prawa celnego (poz. 610/33 Dz. Ust.) co do udzielania licencji na handel okrężny, mogą brać przy tym pod uwagę nie tylko rodzaj odnośnych towarów, ale w ogóle okoliczności i warunki, w jakich zamierzony handel okrężny w granicznym pasie celnym miałby być prowadzony. (N. T. A. l. rej. 4/38 22.3.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 935).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. ORDYNACJA PODATKOWA.

4.

Decyzja zawierająca odmowę władzy wkroczenia w sprawę w drodze nadzoru nie podlega rozpoznaniu NTA. (N. T. A. l. rej. 433/34 1.5.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1143).*

40.

Bez istotnego znaczenia jest zastosowanie w zawiadomieniu do płatnika mylnego druczku, jeżeli płatnik mimo to wykazał w postępowaniu administracyjnym znajomość istotnego stanu rzeczy. (N. T. A. l. rej. 452/36 4.5.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1143).*

69.

Jeżeli przedsiębiorstwo jest rzemieślnicze biegli powinni pochodzić z listy przedstawionej przez Izbę Rzemieślniczą a nie Izbę Przemysłowo - Handlową. (N. T. A. l. rej. 4348/36 30. 4.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1155).*

69, 76.

Jeżeli protokół spisany z rzeczoznawcami zawiera trzy wersje ich opinii z góry ustalone w druku a władza nie wykreśliła dwu spośród nich tak, że protokół obejmuje wszystkie trzy wersje, protokół taki nie jest materiałem faktycznym a wymiar na nim oparty jest dowolny. (N. T. A. l. rej. 429/35 20.4.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1155-1156).*

77.

Władza ma obowiązek podać te dane co do przeprowadzonego oszacowania, które stwierdzają zachowanie w konkretnym wypadku warunków, określających pojęcie wartości. (N. T. A. l. rej. 1158/36 11.5.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1111).*

77.

Zarzut nienależytego skonkretyzowania wątpliwości z art. 58 ustawy o podatku dochodowym (poz. 411/25 Dz. Ust.), nie służy płatnikowi, które wezwanie do wyjaśnień (dekret wątpliwości) pozostawił[1]) bez odpowiedzi. (N. T. A. I. rej. 5292/35 9.3.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1155).*

77.

Całkowite pominięcie ksiąg gospodarczych przy ustaleniu wyników eksploatacyjnych, zwłaszcza w gospodarstwie rolnym bez szczegółowego umotywowania nie znajduje dostatecznego uzasadnienia w ustawie o podatku dochodowym. Obowiązkiem więc władzy było, jeśli wyjaśnieniom skarżącego nie chciała, czy nie mogła dać wiary, w prawidłowy sposób rozprawić się z nimi, ewentualnie przeprowadziwszy wprzód dalsze dochodzenia w celu obalenia twierdzeń skarżącego i wysnuć dopiero wtedy odpowiednie konsekwencje. (N. T. A. l. rej. 4505/36 27.4.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1095).*

79.

Zarzut opodatkowania sum przyjętych już do podstawy wymiaru w latach ubiegłych jest zarzutem prawnym nie dającym się wyłączyć przez zaoczność. (N. T. A. l. rej. 5292/35 9. 3.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1185).*

81.

Tylko drobna sprzedaż gotówkowa może być pokryta zestawieniami utargu dziennego, nie zaś sprzedaż hurtowa, przy której zaksięgowanie każdej oddzielnej tranzakcji musi być poparte odpowiednim dokumentem. (N. T. A. l. rej. 4164/36 6.4.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1163).*

86.

Zasady prawidłowej księgowości nie dopuszczają o ile chodzi o ocenę prawidłowości ksiąg, dowodów, wychodzących poza materiały księgowe. (N. T. A. l. rej. 2434/36 9.6.1938. — Cz. *Sk. 9/38 s. 1167).*

86.

Jakkolwiek brak bilansu zamknięcia (nieukończenie inwentarza, niezamknięcie księgi głównej) w dniu urzędowego badania księgowości może utrudnić należytą kontrolę ksiąg, to jednak ujemne skutki stwierdzonego stanu rzeczy nie mogą w żadnym razie rozciągać się

[1]) W oryginale „pominął".

z góry na postępowanie odwoławcze, skoro ten brak formalny został w następstwie usunięty.

Skoro podatnik tłumaczy saldo kredytowe kasy tym, że, zgodnie z praktyką danego przedsiębiorstwa podyktowaną względami technicznymi, wpisywano gotówkę do rachunku kasy dopiero z chwilą ostatecznego rozliczenia się kasjera z inkasentami, władza orzekająca winna była z obroną tą rozprawić się w orzeczeniu.

Wprawdzie składanie gotówki do kasy przedsiębiorstwa podlega księgowaniu i winno znaleźć właściwy wyraz na rachunku kasy, to jednak ustalenie, jakie znaczenie należy przypisać uchybieniu przeciwko temu prawidłu, zależy od towarzyszących okoliczności.

Dowód ze świadka na okoliczność, że wysokość zeznanego obrotu, zaczerpnięta z ksiąg uznanych na nieprawidłowe, odpowiada rzeczywistości, jest proceduralnie niedopuszczalny. (N. T. A. l. rej. 4322/36 10.6.1938. — *O. B. P. 40/38 s. 636)*.

86.

Fakt stwierdzenia kilku pustych niezakreślonych stronic w dzienniku dawał — pod rządami kod. handl. francuskiego z r. 1807 — dostateczną podstawę do odrzucenia ksiąg jako nieprawidłowych niezależnie od tego, czy na stronach tych wpisane były na końcu sumy lub też nie. (N. T. A. l. rej. 4222/35 30. 11.1937. — *Cz. Sk. 7-8/38 s. 953)*.

86.

Z dniem wejścia w życie Rozporządzenia Ministra Skarbu w sprawie prowadzenia, badania i oceny ksiąg handlowych dla celów państwowego podatku przemysłowego (DURP 1932, poz. 412), t. j. z dniem 18 maja 1932 r. stało się zbędne parafowanie ksiąg jako warunek uznania ich za prawidłowe w rozumieniu ustawy o państwowym podatku przemysłowym.

Uznając opóźnienie w księgowaniu za usprawiedliwione konkretnymi okolicznościami, władza nie przekracza granic swobodnej oceny.

W myśl zasad księgowości, kupiec zapisuje do ksiąg te czynności handlowe, na skutek których następuje zmiana składników jego przedsiębiorstwa.

Przez zawarcie umowy w przedmiocie dostawy towaru, w szczególności — umowy giełdowej stwierdzonej kartą umowy sporządzoną przez maklera przysięgłego giełdy, nie następuje na razie żadna zmiana składników majątkowych przedsiębiorstwa. Wpisaniu do ksiąg podlegają dopiero te czynności handlowe, które w wykonaniu zawartej umowy zostały podjęte. (N. T. A. l. rej. 3629/36 19.9.1938. — *O. B. P. 50/38 s. 799 - 800)*.

86.

Jakkolwiek ustawa o podatku dochodowym nie określa sposobu prowadzenia księgowości rolnej, a według judykatury Trybunału (wyrok z dnia 19 stycznia 1934 r. L. Rej. 4667/31 zb. wyr. Nr 744 S i inne), braki formalne nie uzasadniają odrzucenia dowodów ksiąg gospodarczych, dopóki nie pozbawiają ich charakteru ksiąg przejrzyście i rzetelnie prowadzonych. nie mniej jednak z istoty rzeczy wynika, że księgi gospodarcze mogą same stanowić dostateczną podstawę do ustalenia wysokości dochodu z gospodarstwa rolnego tylko o tyle, o ile zawierają wszystkie elementy niezbędne do wyprowadzenia sumy z dochodu podatkowego, to jest obejmują pełną kontrolę wszystkich składników majątku i rejestrację ich zmian a więc zapisy przychodów i rozchodów w każdej gałęzi gospodarstwa rolnego oraz obrotów gospodarczych tak pod względem wartościowym jak i ilościowym we wszystkich działach produkcji. W przeciwnym razie istniejące w tym względzie braki powinny być uzupełnione, a władza obowiązana jest dać płatnikowi w trybie prawidłowego postępowania sposobność do takiego uzupełnienia, a płatnik, który pomimo wezwania władzy doń się nie zastosował, traci możność podnoszenia zarzutu niesłusznej dyskwalifikacji ksiąg. (N. T. A. l. rej. 3783, 3784, 3785/36 14.3.1938. — *Cz. Sk. 7 - 8/38 s. 837-838)*.

90.

Ocena stanu faktycznego pod względem prawnym przy stosowaniu ustaw podatkowych należy całkowicie do właściwej władzy skarbowej.

Władza skarbowa może odmiennie od opinii Giełdy zbożowo - towarowej ustalić pojęcie transakcji giełdowej. (N. T. A. l. rej. 1857/36: 5123/36 9.5.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1179*[1]).

105.

Przedawnienie prawa dodatkowego wymiaru podatku od nieruchomości za r. 1930 określa się także po wejściu w życie Ordynacji Podatkowej przepisami dawniejszymi, przewidującymi trzyletni termin przedawnienia. (N. T. A. l. rej. 521/36; 522/36 9.6.1938. — *O. P. A. 10/38 p. 2382)*.

107 § 2.

Przepis art. 107 § 2 O. P. nie zwalnia władzy odwoławczej od obowiązku rozprawienia się z wynikiem postępowania dowodowego, jeśli władza, nie korzystając z przysługującego jej prawa odrzucenia dowodu, dowód ten przeprowadziła. (N. T. A. l. rej. 5229/36 1.9.1938.— *O. P. A. 10/38 p. 2378)*.

114.

Wadliwości postępowania wymiarowego mogą być usunięte w postępowaniu odwoławczym bez potrzeby uchylania orzeczenia wymiarowego. Przepisy ordynacji podatkowej, przewidu-

[1]) Inna teza z tego wyroku podana była pod 1/417 t. II.

ją, że usunięcie wadliwości postępowania jest nie tylko prawem, ale i obowiązkiem władzy (art. 119, 120, 121 O. P.). (N. T. A. l. rej. 2860/36 7.3.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1195).*

115.

Orzeczenie komisji odwoławczej zarządzające wymiar uzupełniający nie pociąga za sobą „restitutio in integrum“, a więc nie skutkuje dokonania zupełnie nowego ustalenia podstaw wymiaru i wyznaczenia podatku bez żadnego i w żadnym kierunku ograniczenia obrony płatnika. (N. T. A. l. rej. 5824/37 22.6.1938. — *Cz. Sk. 9/38).*

124.

Wadliwe pouczenie nie może mieć żadnego znaczenia dla oceny, czy skarga została wniesiona w terminie. Odmienne stanowisko oznaczałoby w istocie rzeczy uznanie prawa władzy administracyjnej do przywrócenia terminu do wniesienia skargi, co według wyraźnego przepisu art. 111 ust. 1 rozporządzenia o Najwyższym Trybunale Administracyjnym jest w ogóle niedopuszczalne i nie leży nawet w mocy Trybunału. (N. T. A. l. rej. 433/34 4.5.1938.— *Cz. Sk. 9/38 s. 1150).*

125.

Brzmienie art. 125 Ordynacji Podatkowej nie daje żadnej podstawy do tego, by pojęciu błędów rachunkowych nadawać znaczenie wychodzące poza ramy pomyłek w działaniach arytmetycznych, a w szczególności by pojęciem tym obejmować prawidłowe rachunkowo ustalenie kwoty podatku, jeżeli ono opiera się na mylnym przepisie prawa lub na mylnej interpretacji właściwego przepisu. (N. T. A. l. rej. 1488/36 22.6.1938. — *Cz. Sk. 9/38 s. 1195).*

208.

W świetle przepisu § 1 art. 208 O. P. z roku 1934 (poz. 346 Dz. Ust.) do wykonania zarządzenia Komisji Odwoławczej do spraw podatku przemysłowego z art. 91 ust. 2 ustawy o podatku przemysłowym (poz. 110/32 Dz. Ust.) nie jest powołana po dniu wejścia w życie ordynacji podatkowej Komisja Szacunkowa. (N. T. A. l. rej. 1961/36 26.2.1938. — *G. S. W. 48/38 s. 689).*

Prawo państwowe

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA

1. KONSTYTUCJA.

ZASADY USTROJU SPOŁECZNO - GOSPODARCZEGO W NAJNOWSZYCH KONSTYTUCJACH.

Konstytucja irlandzka z 1.7.1937 r. ustala równość obywateli wobec prawa, dopuszczając jednakże różnice, wynikające z uzdolnienia, nierówności fizycznych i moralnych, względnie z sprawowania funkcji społecznych. Dozwala na tworzenie stowarzyszeń i związków zawodowych. Regulują je ustawy, wykluczając przytem wszelkie różniczkowanie z punktu widzenia politycznego, religijnego i klasowego. Specjalną opieką otacza konstytucja rodzinę i małżeństwo, nie uznaje rozwodów. Wprowadza obowiązek nauczania. Zapewnia tolerancję religijną. Własność prywatną ogranicza konstytucja przez solidaryzm społeczny. Sprzeciwia się koncentracji własności w rękach niewielu osób ze szkodą dla większości. Państwo ingeruje w dziedzinę gospodarczą, popiera inicjatywę prywatną w handlu i przemyśle, jednocześnie ma nadzór nad warunkami pracy, oraz otacza opieką starców, dzieci i kaleki.

Konstytucja królestwa albańskiego z dn. 1. 12.1928 r. ustala wolność i równość obywateli wobec prawa, zapewnia własność prywatną. Konfiskata dóbr możliwa jest tylko na skutek wyroku sądu, lub dla użyteczności publicznej — za wynagrodzeniem, oraz na wypadek wojny. Cudzoziemcy nie mogą być właścicielami własności ziemskich, w szczególności zaś obszarów nadgranicznych i nadmorskich. Z bogactw mineralnych — złoża kopalniane — są własnością państwa, kamieniołomy zaś właścicieli danego obszaru ziemi. Konstytucja przewiduje istnienie organizacji religijnych i stowarzyszeń.

Konstytucja holenderska w roku bieżącym została dopełniona kilkoma przepisami z dziedziny społeczno - gospodarczej. W myśl tych przepisów ustawa może stworzyć korporacje upoważnione do działalności zawodowej i przemysłowej. Decyzje korporacji muszą być zatwierdzane przez władzę państwową.

Konstytucja republiki Ekwadoru z 1929 r. gwarantuje prawo własności, z ograniczeniami, wymaganymi przez „konieczność i postęp społeczny“. Wywłaszczenie może nastąpić na skutek wyroku prawomocnego za wynagrodzeniem. Żyły i złoża mineralne są własnością państwa, które może wydzierżawić osobom prywatnym. Konstytucja otacza opieką robotnika i chłopa, wprowadzając ustawowo określone maksymalne okresy pracy dziennej i minimum

płacy, oraz ubezpieczenia społeczne. Zajmuje się małżeństwem, rodziną i własnością rodzinną. Zapewnia wolność stowarzyszania się. Zakazuje strajków i lock'autów.

Konstytucja wenuzuelańska z dn. 9.7.1931 r. postanawia, że eksport nie będzie obciążany żadnymi podatkami. Bogactwa ziemne należą do stanów, w których się znajdują i są niezbywalne. Konstytucja zabrania przymusowego rekrutowania do armii. Znosi niewolnictwo. Gwarantuje własność prywatną. Wywłaszczenie może nastąpić na rzecz użyteczności publicznej za odszkodowaniem. Pozwala oddalać się poza granice kraju i doń powracać, przenosząc cały swój majątek. Istnienie wszelkich monopolów jest zakazane. Uznaje wolność religijną i istnienie stowarzyszeń religijnych.

Konstytucja jugosłowiańska z dn. 20.4.1923 r., turecka z 2.4.1924 r. i egipska z 3.9.1931 r. nie zawierają żadnych charakterystycznych przepisów ustroju społeczno - gospodarczego. Analogiczne przepisy znajdują się w konstytucji republiki hiszpańskiej z 9.12.1931 r. i Z.S.R.R. *(Leszek Gembarzewski — W. M. Pr. 11/38 s. 40 - 44).*

—

2. PODZIAŁ WŁADZ.

A. WŁADZA SĄDOWA.

USPRAWNIENIE DZIAŁALNOŚCI WYDZIAŁÓW HIPOTECZNYCH.

Autor miał sposobność poczynić wiele spostrzeżeń przy prowadzeniu Wydziału Hipotecznego jednego z Sądów Grodzkich na Górnym Śląsku. Podanie tych spostrzeżeń do powszechniejszej wiadomości uważa on za swój obowiązek w imię dobra służby. Główna treść jego artykułu sprowadza się: 1) Do zagadnienia naukowej organizacji pracy w odniesieniu do administracji sądowej i wymiaru sprawiedliwości oraz do polityki personalnej w obsadzaniu stanowiska sędziego i sekretarza hipotecznego. 2) Do sprawy samej pracy w Wydziałach Hipotecznych.— Proponuje też autor na podstawie swego doświadczenia, aby zostały poczynione różne reformy, względnie zmiany, któreby przyczyniły się do usunięcia skarg na powolne urzędowanie Wydziałów Hipotecznych. Mogą one bowiem sprawić, że instytucja hipoteki odciążona od bezdusznej czy nawet bezmyślnej biurokracji, będzie znów spełniać w zupełności te doniosłe dla naszego obrotu prawnego funkcje, które już w założeniu były jej przeznaczone. *(Dr Ludwik Mansch — Gł. Pr. Śl. 4/38 s. 499 nn.).*

—

ZAGADNIENIE ORZECZNICTWA W UBEZPIECZENIACH SPOŁECZNYCH.

Rozwój polskiego ustawodawstwa w zakresie ubezpieczeń społecznych wykazuje znaczny postęp. Na terenach pozbawionych w czasach zaborczych ubezpieczeń społecznych, wprowadzono ubezpieczenie chorobowe, wypadkowe i emerytalne. Podstawę ustroju polskich ubezpieczeń społ. stanowiły względnie stanowią: ustawa z dn. 19.5.1920 r. o obowiązkowym ubezp. na wypadek choroby, zastąpiona od 1934 r. nową ustawą o ubezp. społ.; ustawa z dn. 18.7.1924 r. o zabezpieczeniu robotników na wypadek bezrobocia; rozp. Prezydenta R. P. z dn. 24.11.1927 r. o ubezp. pracown. umysł., oraz wspomniana ustawa z dn. 28.3.1933 r. o ubezp. społ. Obecnie, spośród materialnego ustawodawstwa zaborczego, obowiązuje tylko ordynacja ubezpieczeniowa Rzeszy z dn. 19.7.1911 r. (w ograniczonym zakresie) i pruska ustawa o bractwach górniczych.

Inaczej jednak wygląda dotychczas sytuacja w dziedzinie przepisów o charakterze formalnym, a w szczególności w całej dziedzinie orzecznictwa ubezpieczeniowego.

Wg poszczególnych gałęzi ubezpieczeń społ. droga postępowania spornego przedstawia się bardzo różnorodnie, i to zarówno pod względem rzeczowym jak i terytorialnym.

Wyrazem potrzeby zmian w omawianej dziedzinie jest projekt ustawy o sądach ubezpieczeń społecznych, uchwalony przez Radę Ministrów z 19.3.1938 r. i wniesionej do Sejmu. W dalszym ciągu artykułu autor omawia zasady ustroju i postępowania sądowego podług tego projektu.

Założeniem projektu ustawy o sądach ub. społ. jest twierdzenie, że powód do typowego sporu daje decyzja instytucji ubezpieczeniowej, która w konstytucji polskiego ustawodawstwa o ubezp. społ. ma charakter aktu administracyjnego. Projekt powołuje do spraw ubezpieczeniowych sądownictwo administracyjne. Instancją pierwszą mają być okręgowe sądy ubezpieczeń społ., a drugą i zarazem ostatnią — Trybunał Ubezp. Społecznych. W tym stanie rzeczy nie ma dalszego powiązania instancyjnego ani z Sądem Najwyższym, ani z Najw. Tryb. Administracyjnym. Szczególnego charakteru sądów ubezpieczeniowo - społecznych nie podważa bynajmniej pewna łączność organizacyjna tych sądów z sądownictwem powszechnym w dziedzinie zagadnień osobowych. Z Najw. Tryb. Adm. sądy ubezp. społ. związane są tylko w tym zakresie, że trybunał ten jest powołany do rozstrzygania sporów o właściwość między sądami ubezpieczeniowymi a innymi sądami administracyjnymi lub władzami administracyjnymi. Naczelny nadzór nad sądami ub. społ. sprawuje, wg projektu, Minister Sprawiedli-

wości. Przy Trybunale Ub. Społ. ma być powołany „rzecznik interesu publicznego". Obok czynnika zawodowego w osobie sędziów zawodowych w sądach ub. społ. zasiadać będą ławnicy. W tryb. Ub. Społ. ławników nie przewidziano.

Trybunał Ub. Społ. rozstrzyga środki odwoławcze od orzeczeń (wyroków i postanowień) okręgowych sądów ubezp. społ. Obok orzekania Trybunał wyjaśnia w swym zakresie przepisy prawne, budzące wątpliwość, lub których stosowanie wywołało rozbieżność w orzecznictwie.

Przepisy o postępowaniu przed sądami ub. społ. są w znacznym stopniu oparte na przepisach Kod. Postęp. Cyw., jako wzoru kontradyktoryjnego postępowania sądowego. Mimo to projekt zawiera liczne zmiany i odchylenia od procedury cywilnej, podyktowane przede wszystkim odrębnym charakterem przedmiotu sporu.

Właściwość *miejscową* sądów ub. społ. określa się według siedziby pozwanej instytucji względnie jej oddziału. W przypadku gdy okrąg działania instytucji lub jej oddziału obejmuje kilka okręgów sądowych — rozstrzyga miejsce zamieszkania skarżącego, położone w jednym z tych okręgów. — *Stronami* w postępowaniu są: skarżący, instytucja pozwana oraz przypozwany. Legitymację do zaskarżenia decyzji stanowi naruszenie podmiotowego jednostki.

Przedstawiając różne instytucje, właściwe dla procesu w sądownictwie ub. społ., autor kończy swój artykuł uwagą, że omawiany przezeń projekt zapewnia w sprawach ubezpieczeniowych *jednolitość* orzecznictwa a nadto *ułatwia dostęp* do wymiaru sprawiedliwości w tej dziedzinie. *(Eugeniusz Modliński — P. O. S. 2/38 s. 158 nn.).*

—

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. KONSTYTUCJA.

Ust. 23.4.1935 (p. 227) konstytucyjna.

49; 57; 64.

Zawierane przez państwa umowy międzynarodowe ustalające pewne cele, na jakie mają być obracane przejmowane w drodze tych umów majątki, nie wykluczają prawa Państwa Polskiego, jako suwerennego do unormowania w drodze aktów ustawodawczych świadczeń na rzecz poszczególnych swych obywateli w zakresie celów ustalonych przez wyżej wymienione umowy. (N. T. A.l. rej. 1795/36 26.11.1937. — *Wojsk. Prz. Pr. 4/38 p. 20).*

—

2. USTRÓJ.

a) R. R. M. 1.9.1919 (p. 428) tymcz. o przenoszeniu własności nieruchomości ziemskich.

1; 8.

Tylko władza ziemska może wystąpić przeciw ważności umowy o kupno-sprzedaż nieruchomości ziemskich z powodu braku zezwolenia strony zaś same nie mogą się powoływać na brak takiego zezwolenia i z tego powodu nastawać na ważność umowy. (S. N. C. II. 2648/37 5.4.1938. — *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 234).*

—

b) Ust. 21.11.1921 (p. 763) o ustroju i zakresie działania izb lekarskich.

28.

Jakkolwiek lekarze przy wykonywaniu swego zawodu mogą dopuścić się uchybień, które powodują ich odpowiedzialność nie tylko materialną, na zwykłych zasadach, ale także mogą stanowić przedmiot dochodzenia karnego, to jednak odpowiedzialność lekarzy nie może być uzależniona jedynie od wyniku leczenia ani od rezultatu stosowania tej lub innej metody leczenia, pozostającej w zasadzie w granicach swobodnej decyzji lekarza, z zastrzeżeniem jednak koniecznej ostrożności i z zachowaniem wymagań techniki lekarskiej. (S. N. C. I. 1457/37 7-28.4.1938. — *Prz. U. S. 8/38 p. 137).*

—

c) Ust. 9.10.1923 (p. 924) o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

84.

Pod rządem ustawy z 9.10.1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. nr 116/23, poz. 924) do wejścia w życie rozp. Prez. Rzplitej z 28.10.1933 r. o uposażeniu wojska (Dz. U. R. P. nr 86/33, poz. 664) uchylony w drodze nadzwyczajnej wznowienia postępowania prawomocny wyrok karno-sądowy przestaje istnieć tudzież rodzić skutki prawne dopiero od chwili jego uchylenia. (N. T. A. l. rej. 6614/34 14.3.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 4/38 p. 19).*

—

d) Ust. 11.12.1923 (p. 160/34 r.) o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

9; 12.

Ustawa emerytalna z dnia 11.12.1923 r. nie zawiera postanowień, któreby uzasadniały prawo do żądania zwiększenia prawomocnie ustalonej wysługi emerytalnej, na skutek zgłoszonego w ciągu roku po zwolnieniu pogorszenia w stanie zdrowia emeryta, ani też postanowień któreby nakazywały zmianę prawomocnego wymiaru zaopatrzenia emerytalnego w związku z wynikami badań rewizyjno-lekarskich, zarządzonych w odrębnym od postępowania emerytalnego postępowaniu o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych. (N. T. A. l. rej. 4991/35 22.4.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 4/38 p. 21).*

15; 81.

Prawo do zaliczenia do wysługi emerytalnej w wymiarze podwójnym służby wojskowej w b. państwie austriackim, pełnionej w czasie wojny — służyło zawodowym wojskowym powołanym do służby wojskowej ze służby cywilnej państwowej, policzalnej do emerytury oraz osobom, które po zwolnieniu ze służby wojskowej wstąpiły do służby państwowej policzalnej do emerytury, a zatem prawo to służy i osobom, które wstąpiły do służby wojskowej w Państwie Polskim, jako zawodowi wojskowi, gdyż służba państwowa polska nie może być gorzej traktowana, niż odnośna służba w b. państwie zaborczym. (N. T. A. l. rej. 4853/35 25.4.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 4/38 p. 23).*

18.

Dyrektorowi szkoły powszechnej i szkoły wydziałowej na Śląsku Cieszyńskim, pobierającemu dodatek za kierownictwo tych szkół, przysługuje — w myśl art. 18 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r. poz. 380 Dz. Ust., po przeniesieniu go w stan spoczynku — prawo do dodatku także za kierownictwo szkoły wydziałowej niezależnie od przyznania dodatku za kierownictwo szkoły powszechnej. (N. T. A. l. rej. 590/33 14.9.1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 934).*

—

e) Ust. 31.7.1924 (p. 737) o języku urzędowania sądów, urzędów prokuratorskich i notariatu.

2.

Przepisy art. 2 ustawy z 31 lipca 1924 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych (poz. 724 Dz. Ust.), jako też art. 2 ustawy z 31 lipca 1924 r. o języku urzędowania sądów (poz. 757 Dz. Ust.), nie upoważniają duszpasterzy katolickich, jako prowadzących księgi metrykalne na obszarze b. Galicji, do sporządzania urzędowych wykazów i wyciągów z ksiąg metrykalnych, oraz wyjaśnień w sprawach metrykalnych, przedkładanych przez nich sądom w języku innym, niż język państwowy. (N. T. A. l. rej. 4550/36 10.5.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 938).*

—

f) Ust. 17.3.1932 (p. 31/35 r.) o zaopatrzeniu inwalidzkim.

6 u. 3.

Roszczenia wynikające z powyższej ustawy oparte są na stosunku publiczno-prawnym, poza tym w myśl wyraźnego przepisu art. 6 ust. 3 tej ustawy do orzekania o przyznaniu i wymiarze względnie o zgaśnięciu i zawieszeniu zaopatrzeń pieniężnych oraz ich wypłaty powołane są władze, które wyznaczy Minister Skarbu, a wyznaczone zostały w tym celu w rozp. z 17.12.1934 (Dz. Ust. 1935 poz. 32) właściwe władze skarbowe. Wobec tego zasądzenie renty, i to nawet już przyznanej, nie może być dochodzone sądownie. Drogi procesu sądowego nie może również uzasadnić oparcie roszczenia, wypływającego w rzeczywistości z przepisów ust. z 17.3.1932, na postanowieniach o niesłusznym zbogaceniu, gdyż tego rodzaju ujęcie roszczenia byłoby jedynie obejściem zakazu dochodzenia roszczeń publiczno-prawnych na drodze sądowej. (S. N. C. III. 1019/37 22.10. 1937. — *R. P. E. S. 4/38 s. 914).*

—

g) R. R. M. 19.12.1933 (p. 781) o zasadach zaszeregowania funkcjonariuszów państwowych do grup uposażenia i automatycznego przechodzenia nauczycieli do wyższych grup uposażenia, o dodatkach lokalnych, funkcyjnych i służbowych oraz umundurowaniu niższych funkcjonariuszów państwowych.

0.

Przy obliczaniu lat służby, wymaganych przez przepisy rozdziału 3 B. rozporządzenia poz. 781/33 Dz. Ust., dotyczące automatycznego pochodzenia nauczycieli do wyższych grup uposażenia, podlegają uwzględnieniu także okresy służby lub pracy zawodowej, ważnie zaliczone do wymiaru uposażenia na podstawie ustaw uposażeniowych z 13.7.1920 r. i 9.10.1923 r. (N. T. A. l. rej. 314/36 31.5.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 934).*

—

h) D. Pr. R. 22.11.1935 (p. 521) o zmianie niektórych przepisów ust. emerytalnej.

2; 3.

Przepisy art. 2 i 3 dekretu Prezydenta Rzplitej z 22.11.1935 (Dz. U. R. P. poz. 521) dają władzy uprawnienia jedynie do dokonania zmian wymiaru zaopatrzenia w kierunku w

tych przepisach wskazanym, nie dają natomiast władzy prawa rewizji prawomocnych ustaleń zaliczonych już do okresów wysługi emerytalnej, a w szczególności zaliczonych z tytułu służby polskiej. (N. T. A. 1. rej. 2280/36 8.4.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 4/38 p. 22).*

Prawo międzynarodowe

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. PRAWO MIĘDZYNARODOWE.

A. PRAWO PRYWATNE.

OCHRONA PRAWNA MATKI W ŚWIETLE PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO.

Autor podaje wyjątki tyczące ochrony matek, ze sprawozdania Międzynarodowego Urzędu Pracy o sytuacji prawnej kobiety pracującej. Wyjątki te obejmują rozwój opieki nad pracującą matką w różnych krajach, od roku 1919 począwszy. — Międzynarodowa umowa z r. 1919 o zajęciu kobiet przed i po połogu została do 1 stycznia 1938 r. ratyfikowana zaledwie przez szesnaście państw. Odnośnie urlopów wypoczynkowych umowa międzynarodowa przewiduje po 6 tygodni przed i po połogu. — Prawny zakaz wypowiedzenia stosunku służby na wypadek połogu istnieje do chwili obecnej w 33 państwach. W ustawodawstwach 35 państw jest przewidziane, że karmiąca matka uprawniona jest do specjalnych przerw w pracy dla karmienia. Zapomogi dla matek są także udzielane w ramach ustalonych przez międzynarod. umowę. — Za rezultat wzrastającej opieki nad matką pracującą można uważać fakt zmniejszania się w niektórych krajach śmiertelności zarówno matek jak i dzieci. (*Mgr J. B. — Prac. Umysł. 12(15)/1938 s. 2).*

Sprawy korporacyjno-zawodowe

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

5. NOTARIAT.

O WŁAŚCIWĄ OBSADĘ KANCELARII NOTARIALNYCH.

Bardzo wielu spośród osób pracujących w notariacie nie zdaje sobie sprawy ze szkód, które mogą wyniknąć w następstwie obojętnego nastawienia na sprawę zawodu notariusza. Zawód ten, jeśli chodzi o istotę urzędowania notariusza, przypomina sobą (w miniaturze) funkcję ustawodawcy.

Suma funkcji notariusza składa się z jego osobistej pracy, oraz pracy jego personelu kancelaryjnego. Personel ten musi wypełniać normalnie dwa rodzaje pracowników: 1) techniczno-pisarskich i 2) konceptowych. Polskie prawo o notariacie akcentuje na każdym kroku powagę i godność jego stanowiska, obciążając go z drugiej strony odpowiedzialnością cywilną, dyscyplinarną i karną. Dla możliwie największego zabezpieczenia notariusza przed tą odpowiedzialnością, prawo przewiduje tylko jeden rodzaj właściwych pracowników *sensu stricto*, których kwalifikacje zostały wszechstronnie zbadane przez co najmniej trzy instancje. Nadając jednocześnie notariatowi obszerny samorząd, prawodawca pozostawił Izbom i Radom notarialnym możność wydawania w tych sprawach dalszych pożądanych zarządzeń.

W związku z tym powstaje kwestia aplikantów i asesorów notarialnych. O ich braku nie może być mowy. Autor przedstawia formy i możliwości praktycznego rozwiązania powyższej kwestii. Uważa też za konieczne przyznanie *veniam studiorum* i zupełne zrównanie z asesorami notarialnymi niektórych jednostek spośród osób upoważnionych do zastępstwa notariatu. (*Tadeusz Nawrocki — Prz. Not. 11.11.38 s. 9 nn.).*

—

TERMINOLOGIA I WYRAZOWNICTWO W DOKUMENTACH NOTARIALNYCH.

Dążenie w kierunku ideału, wyrażonego w § 1 art. 83 pr. o not., że akty winny być redagowane w sposób jasny i przejrzysty, napotyka u nas na przeszkodę w postaci wszechpotężnej rutyny. Wg autora winna ulec gruntownej zmianie redakcja początku (komparycji) i zakończenia aktu notarialnego. — Przeprowadzona unifikacja przez konferencję Prezesów i Wiceprezesów Rad Notarialnych nie dotyczy zupełnie najważniejszej części aktu — części me-

rytorycznej. W niej zachodzi najwięcej nieścisłości, w rodzaju: *jawny z wykazu hipotecznego* (może dotyczyć tylko obciążenia własności dóbr nieruchomych), *czysty wpis* (określenie efektowne ale jałowe),... *strony należą do kategorii małorolnych...* (oświadczenie bez najmniejszego sensu prawnego) itp. Dla usprawiedliwienia różnych nieścisłych wyrażeń i zwrotów, mówi się, że akty notarialne pisane są „dla stron“, dla których ściśle prawnicza terminologia byłaby uciążliwa. Jednakże głoszenie podobnego zapatrywania jest nieuzasadnione. Wprowadzenie do aktów notarialnych poprawnych określeń i właściwej terminologii stanie się niezawodnie przyczynkiem do podniesienia poziomu umysłowości prawnej społeczeństwa i realnym wkładem społecznym notariatu. *(B. Bazylewicz — Prz. Not. 22/38 s. 13 n.).*

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. SĘDZIOWIE.

a) R. R. M. 19.12.1933 (p. 782) o zasadach zaszeregowania do grup uposażenia sędziów w sądownictwie powszechnym i administracyjnym, prokuratorów oraz asesorów i aplikantów sądowych, tudzież o dodatkach lokalnych i funkcyjnych.

9.

Rada Ministrów władna była ustalić w § 9 Rozporządzenia z dnia 19 grudnia 1933 r .o zasadach zaszeregowania do grup uposażenia sędziów w sądownictwie powszechnym i administracyjnym, prokuratorów oraz asesorów i aplikantów sadowych, tudzież o dodatkach lokalnych i funkcyjnych, poz. 782 Dz. Ust. R. P., zasadę utraty przez sędziów z dotychczasowych poborów 7%. (N. T. A. I. rej. 2620/34 10.2.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 933-934).*

—

2. ADWOKACI.

A. ORZECZNICTWO SĄDÓW POWSZECHNYCH.

a) R. M. Spr. 1.4.1933 (p. 201) o wynagrodzeniu adwokatów za wyk. czynności zawodowych.

6.

Wynagrodzenie adwokata za wykonanie czynności zawodowych w postępowaniu niespornym należy określać na podstawie § 6 rozp. Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 kwietnia 1933 r. w sprawie wynagrodzenia adwokatów za wykonywanie czynności zawodowych (Dz. Ustaw nr 24 poz. 201). Wagę sprawy w rozumieniu powyższego przepisu stanowi waga interesu strony w przeprowadzeniu sprawy.

Adwokat nie może żądać wynagrodzenia za czynności do których sam nakłonił klienta, a które były skierowane przeciw interesom klienta, czego ostatni nie był świadom. (S. N. C. III. 184/36 21.2.1938. — *W. M. Pr. 11/38 s. 51).*

—

B. ORZECZNICTWO DYSCYPLINARNE.

a) R. Pr. R. 7.10.1932 (p. 733). — Prawo o ustroju adwokatury.

15.

Rzecznictwo prawa i słuszności.

Nie stanowi wykroczenia dyscyplinarnego wniesienie przez adwokata zażalenia na orzeczenie Sądu o kosztach sporu, skierowanego nie przeciw wysokości kosztów, lecz przeciw poszczególnej pozycji wykazu kosztów; czynności jednak adwokata, zmierzające do zmniejszenia kosztów w tego rodzaju przypadkach, nie powinny wykraczać poza granice zakreślone etyką i godnością stanu. (S. D. O. 11/38 Sd 20.3.1938. — *Pal. 9/38 s. 909-910).*

—

Poszanowanie dla organów adwokatury.

Niesłusznym jest twierdzenie, że tylko złośliwe zaleganie w opłacie składek stanowi wykroczenie dyscyplinarne. Każdy adwokat jest obowiązany do płacenia na rzecz korporacji ustalonych składek; jeśli zdarzy się, że położenie materialne adwokata chwilowo nie pozwala mu wykonać tego obowiązku, adwokat powinien oświadczyć o tym władzom korporacyjnym i prosić o prolongatę i rozłożenie zaległości na raty. (S. D. O. 33(38) Sd 15.5.1938. — *Pal. 10/38 s. 1020).*

—

Spełnianie obowiązków zawodowych.

Adwokat jest odpowiedzialny cywilnie i dyscyplinarnie za czynności, zwłaszcza w kwestii rozrachunków, swego sekretarza kancelaryjnego. Zawód adwokata oparty jest na zaufaniu publicznym; adwokatowi powierza się depozyty i kaucje z przeświadczeniem o ich bezpieczeństwie; dlatego też nadużycie tego zaufania lub niewywiązanie się z tych obowiązków i przerzucanie odpowiedzialności na pracowników kancelarii, za którą całkowicie odpowiada adwokat, stanowi wykroczenie przeciwko obowiązkom zawodowym. (S. D. O. 203(37) Sd 20.3. 1938. — *Pal. 9/38 s. 909).*

—

Zachowanie powagi stanu.

Z punktu widzenia etyki zawodowej niedopuszczalne jest osobiste wekslowe angażowanie się adwokata za klienta przy uzyskaniu dla niego pożyczki, zwłaszcza, jeśli za odnośne swoje starania adwokat pobiera wynagrodzenie, w ten sposób bowiem adwokat z rzecznika interesów swojego klienta staje się jego spólnikiem i współodpowiedzialnym za skutki niedotrzymania zobowiązania przez klienta. (S. D. O. 193(37) Sd 29.1.1938. — *Pal. 11/38 s. 1132-1133).*

—

Zachowanie godności stanu.

Nie licuje z godnością adwokata, że, pożyczając pieniądze dla kogoś, wystawia nie na imię właściwego dłużnika, lecz w swoim imieniu, zamiast właściwych skryptów dłużnych, nie odpowiadające rzeczywistości pokwitowanie depozytowe. (W. S. D. 79(38) Sd 2.10.1938. — *Pal. 11/38 s. 1132).*

—

Uchylanie się adwokata od płacenia długów, nieusprawiedliwione ciężkimi warunkami materialnymi, wykracza w wysokim stopniu przeciwko godności stanu adwokackiego. (W. S. D. 71/38 Sd 2.10.1938. — *Pal. 11/38 s. 1132).*

—

Należenie do Ligi Obrony Praw Człowieka i Obywatela w okresie legalnego istnienia tego Towarzystwa nie może być uznane samo przez się za objaw działalności dla Państwa szkodliwej.

Podejrzenie popełnienia czynu karygodnego i w łączności z nim wdrożenie przeciwko podejrzanemu dochodzeń prokuratorskich, a nawet zastosowanie środka zapobiegawczego, nie może samo przez się stanowić podstawy do uznania podejrzanego winnym wykroczenia dyscyplinarnego przed wykazaniem zasadności podejrzenia w postaci aktu oskarżenia, a następnie wyroku, ustalającego winę oskarżonego.

Świadome i rozmyślne przeciwstawianie się przez adwokata obowiązującym przepisom administracyjnym i porządkowi prawnemu może stanowić w pewnych warunkach niewątpliwie wykroczenie dyscyplinarne w postaci uchybienia godności stanu adwokackiego. (S. D. O. 41(38) Sd 15.5.1938. — *Pal. 11/38 s. 1131-1132).*

—

Adwokat nie powinien korzystać z amnestii w procesie karnym i stwarzać przez to pozoru ucieczki przed odpowiedzialnością. Przeciwnie — obowiązkiem adwokata, obwinionego w procesie karnym, jest dążyć do oczyszczenia się przed sądem karnym z zarzutu dokonania przestępstwa, a uchylenie się od tego stanowi ciężkie wykroczenie przeciw godności stanu. (S. D. O. 153/37 Sd 29.1.1938. — *Pal. 9/38 s. 909).*

—

Zasadniczym obowiązkiem adwokata jest skrupulatność w dotrzymywaniu swoich zobowiązań natury finansowej w ogóle, a względem swoich mocodawców w szczególności. Uchybienie tej zasadzie jest jedną z najważniejszych przyczyn podważania zaufania społeczeństwa do adwokatury i stanowi ciężkie naruszenie godności stanu. (S. D. O. 48/38 Sd 15.5.1938. — *Pal. 10/38 s. 1019).*

—

Wystosowanie przez adwokata listu do aplikanta adwokackiego z aluzją, którą tenże aplikant musiał zrozumieć, jako groźbę złożenia skargi do Rady Adwokackiej o zarobkowe prowadzenie spraw poza patronem, jeżeli aplikant żądania adwokata nie wykona — stanowi wykroczenie przeciwko godności stanu. (S. D. O. 27/38 Sd 14.5.1938. — *Pal. 10/38 s. 1019).*

—

Użycie groźby represji karnej, nawet nie zawierające cech wymuszenia, nie licuje z godnością stanu i nie może w rękach adwokata stanowić broni dla wywalczenia czy to dla klienta czy też dla siebie dogodnego rozstrzygnięcia toczącego się sporu cywilnego; w szczególności wystosowanie listu, zawierającego groźbę wytoczenia sprawy karnej, i wezwanie do zajęcia stanowiska wobec tej groźby stanowi uchybienie godności stanu. (S. D. O. 28/38 Sd 20.3.1938. — *Pal. 10/38 s. 1019).*

—

Niewykupienie przez adwokata weksli, wydanych krawcowi za ubranie, pomimo upływu długiego czasu i wbrew danym przyrzeczeniom — stanowi wykroczenie dyscyplinarne. (S. D. O. 174/37 Sd 29.1.1938. — *Pal. 10/38 s. 1019).*

—

Zasada koleżeństwa.

Adwokat, działający w charakterze pełnomocnika dłużników, uprawniony jest do zgłoszenia sprzeciwu przeciwko mianowaniu innego adwokata zarządcą przymusowym nad majątkiem nieruchomym, skoro uważa, że kandydat na zarządcę przymusowego nie posiada dostatecznych kwalifikacji, wymaganych przy prowadzeniu gospodarstwa rolnego i leśnego, i że poruczenie zarządu adwokatowi, nie posiadającemu kwalifikacyj rolnika, nie leży w interesie jego mocodawców. (S. D. O. 165/37 Sd 19.12.1937. — *Pal. 9/38 s. 908).*

16.

Błąd prawny, popełniony przez adwokata, tylko wtedy stanowi wykroczenie dyscyplinarne, gdy jest wynikiem rażącej nieznajomości ustawy. (S. D. O. 7/38 Sd 19.3.1938 uchw. — *Pal. 10/38 s. 1018).*

16.

Substytut cofający pozew bez porozumienia się z adwokatem, który mu substytucji udzielił,

lub też bezpośrednio z mocodawcą, zasługuje na represję dyscyplinarną. (S. D. O. 29/38 Sd 19.3.1938. — *Pal. 10/38 s. 1020).*

16.

Obrońca z urzędu nie może tłumaczyć niedotrzymania terminu na wniesienie skargi do Najwyższego Trybunału Administracyjnego niedostarczeniem przez klienta niezbędnych do sporządzenia skargi dokumentów oraz brakiem dowodu doręczenia postanowienia, skoro bowiem uważał iż skarga do N. T. A. nie ma podstaw, powinien był prosić o zwolnienie go od zastępstwa z urzędu, co się zaś tyczy terminu doręczenia — powinien po otrzymaniu odpisu postanowienia sprawdzić i ustalić datę doręczenia tego odpisu. (S. D. O. 8/38 Sd. 20.3. 1938. — *Pal. 9/38 s. 910).*

16.

Adwokat, jako pełnomocnik procesowy, ma w każdym bądź razie obowiązek zapowiedzenia i opłacenia środka prawnego od wyroku Sądu I instancji, niekorzystnego dla jego klienta, jeżeli się przedtem nie upewnił, że jego mocodawca nie zamierza korzystać z przysługującego mu środka prawnego. (W. S. D. 20/38 Sd 3.9.1938. — *Pal. 11/38 s. 1133).*

17.

Adwokat opiera swój zawód na zaufaniu publicznym i obowiązuje go tajemnica zowodowa; nie może on jednocześnie obu stronom w tej samej sprawie udzielać porady prawnej lub otrzymywać od nich wyjaśnień, gdyż działałby w ten sposób na szkodę jednej z nich. Nieistotnym jest przy tym, czy adwokat otrzymał pełnomocnictwo od obu stron, ponieważ, będąc zapoznany przez jedną ze stron z okolicznościami sprawy i udzieliwszy jej porady, nie ma on prawa przyjąć obrony drugiej strony przeciwko swemu byłemu klientowi. (S. D. O. 124/37 Sd 26.9.1937. — *Pal. 9/38 s. 908).*

22; 27.

W razie przeniesienia siedziby do innej izby, zwolnienie od obowiązku należenia do Funduszu Zapomóg Pośmiertnych w izbie, do której adwokat się przenosi, w przypadku pozostania przezeń członkiem Funduszu izby, do której poprzednio należał, nie sprzeciwia się art. 27 Pr. u. a. i jest dozwolone, o ile nie pozostaje w sprzeczności ze statutami obu izb. (W. W. p. 12 23.X..1937. — *Pal. 12/37 p. 98).*

61.

Niesłuszne jest twierdzenie o niewłaściwości sądów dyscyplinarnych w sprawach życia prywatnego adwokatów, adwokat bowiem zarówno w swej działalności zawodowej, jak w życiu prywatnym powinien strzec powagi i godności stanu, niewykonywanie zaś przez adwokata jego zobowiązań prywatnych naraża w oczach społeczeństwa powagę i godność adwokatury. (S. D. O. 175/37 Sd 15.5.1938. — *Pal. 10/38 s. 1018).*

66.

Wszczęcie śledztwa z mocy uchwały Sądu Dyscyplinarnego uznać należy za równoznaczne z wszczęciem postępowania dyscyplinarnego i przerywające przedawnienie ścigania przestępstwa dyscyplinarnego. (S. D. O. 31/38 Sd 14.5. 1938 uchw. — *Pal. 10/38 s. 1020).*

72.

Rozpatrzenie wniosku o wyłączenie sędziego należy do właściwości Sądu, w którym sprawa się toczy (art. 43 K. P. K.). (S. D. O. 17/38 Sd 19.3.1938 uchw. — *Pal. 10/38 s. 1020).*

76.

Uchwała o przeprowadzeniu rozprawy dyscyplinarnej, która, w myśl wyraźnego przepisu art. 76 o. u. a. z 7.10.1932, powinna zawierać dokładne wyszczególnienie zarzutów, mających być przedmiotem postępowania dyscyplinarnego, pokrywa się z pojęciem aktu oskarżenia w postępowaniu karnym i zakreśla granice, w których przewód sądowy, skierowany do badania winy obwinionego, może skutecznie z jednej strony operować dostępnym materiałem dowodowym ,a z drugiej — obwiniony odpierać podnoszone zarzuty i wykazywać nieprawdziwość podanych w oskarżeniu faktów.

Jeżeli okoliczności, uzasadniające oskarżenie o inny czyn, niż ten, który podano w uchwale przekazującej, ujawnione zostały dopiero w toku rozprawy i jeżeli Sąd zamierzał przedmiotem rozpoznania uczynić ten nowy stan faktyczny — to, zgodnie z art. 353 K. P. K., mógł to uczynić jedynie za zgodą obwinionego.

Natomiast, jeżeli Sąd Dyscyplinarny stwierdził jedynie możność zakwalifikowania czynu zarzucanego obwinionemu pod inną postać wykroczenia dyscyplinarnego — to, stosując analogicznie art. 361 § 2 K. P. K., powinien był wznowić przewód sądowy i uprzedzić o tym strony, dając tym samym możność wyświetlenia tej nowej sytuacji faktycznej, a obwinionemu możność obrony. (S. D. O. 41/38 Sd 15.5.1938. — *Pal. 11/38 s. 1133).*

78.

Sąd Dyscyplinarny nie powinien rozpatrywać sprawy w nieobecności obwinionego, który niestawiennictwo usprawiedliwił chorobą, udowodnioną odpowiednim świadectwem lekarskim. (S. D. O. 12/38 Sd 19.3.1938 uchw. — *Pal. 9/38 s. 910).*

83.

Kara upomnienia jest zbyt łagodną w przypadku, gdy obwiniony ma za sobą cały szereg kar dyscyplinarnych za różne przekroczenia, a w szczególności także za uchybienie obowiąz-

kom korporacyjnym. (S. D. O. 23/38 Sd 19.3. 1938. — *Pal. 10/38 s. 1018-1019).*

83.

Wniesienie przez adwokata po wszczęciu postępowania dyscyplinarnego, lecz przed wydaniem wyroku Sądu Dyscyplinarnego, podania do Rady Adwokackiej o rozłożenie na raty zaległych składek izbowych i uiszczenie odpowiedniej, stosownie do uchwały Rady, kwoty na rachunek zaległości, nie ma znaczenia dla ustalenia winy, może mieć jednak wpływ na wymiar kary. (S. D. O. 177/37 Sd 30.1.1938. — *Pal. 9/38 s. 909).*

93.

Do zarządzenia przerwy w wykonaniu kary właściwą jest, w myśl art. 93 Pr. o ustr. adw. z dn. 7.10.1932 oraz art. 562 K. P. K., jedynie władza wykonawcza, a więc Rada Adwokacka. (S.D. O. 7/37 Sd 23.10.1937 uchw. — *Pal. 9/38 s. 907-908).*

95.

Wniosek o wznowienie postępowania dyscyplinarnego prawomocnie ukończonego oprzeć można na nowych okolicznościach i dowodach; okoliczności, które już były znane obwinionemu przed wydaniem wyroku skazującego, za „nowe" w rozumieniu art. 95 Pr. o ustr. adw. z dn. 7.10.1932 r. poczytane być nie mogą; „nowe" dowody winien dostarczyć wnioskodawca przy wniosku o wznowienie postępowania. (S. D. O. 7/37 Sd 23.10.1937. — *Pal. 9/38 s. 908).*

—

b) Ust. 4.5.1938 (p. 289). — Prawo o ustroju adwokatury.

129.

Prawo o ustroju adwokatury z dn. 4 maja 1938 r. nie zawiera przepisu, uprawniającego do zaskarżenia postanowienia Sądu Dyscyplinarnego, odmawiającego wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. (W. S. D. 87/38 Sd. 2.10. 1938 postan. — *Pal. 11/38 s. 1131).*

—

3. NOTARIUSZE.

a) R Pr. R. 27.10.1933 (p. 609). — Prawo o Notariacie.

66.

Na odmowę dokonania czynności może się żalić tylko strona, a nie jej pełnomocnik-adwokat osobiście, który spotkał się z odmową notariusza. (S. N. C. II. 1873/37 9.5.1938. — *R. P. E. S. 4/38 s. 920).*

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Wykaz notariuszów Rzeczypospolitej Polskiej według stanu na dzień 1 października 1938 r. Warszawa 1938. Nakł. Izby Notarialne R. P. cm. 2, s. 3 nlb., 88, 2 nlb.

Kronika

KOMUNIKAT STAŁEJ DELEGACJI ZRZESZEŃ i INSTYTUCYJ PRAWNICZEJ RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

PAMIĘTNIK III ZJAZDU PRAWNIKÓW POLSKICH.

Uczestnicy III Zjazdu Prawników Polskich w Katowicach mogą już otrzymać II część *„Pamiętnika III Zjazdu Prawników Polskich"* w Biurze Głównym Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucji Prawniczych R. P. (Warszawa, Gmach Sądu Najwyższego, Plac Krasińskich 5) — wtorki i piątki, w godzinach od 18 — 20.

—

Numer zamknięto dnia 31 grudnia 1938 r.

Wydawca: w imieniu „Prasy Prawniczej" — Władysław Opatowski.

Redaktor: Adam Daniel Szczygielski.

„Drukarnia Lekarska", Warszawa, Leszno 56, tel. 11.98-73 (biuro) i 11.98-75 (dz. techn.).

„Drukarnia Lekarska", Sp. z o. o., Warszawa, Leszno 56, tel. 11.98-75.